

60. Tiistaina 24 päivänä toukokuuta 1988

kello 14

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi kuluttajansuojasta
kiinteistönvälityksessä 1489

Hallituksen esitys n:o 179/1987 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 51

2) Ehdotukset löytötavara laiksi ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys n:o 29
Lakivaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 48

3) Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaa-
ren 21 luvun 4 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 39
Lakivaliokunnan mietintö n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 49

4) Ehdotus laiksi elinkeinotulon verot-
tamisesta annetun lain muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys n:o 32
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17
Suuren valiokunnan mietintö n:o 50

5) Ehdotus laiksi ravintorasvaverosta
annetun lain 6 §:n muuttamisesta 1490

Hallituksen esitys n:o 46
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18
Suuren valiokunnan mietintö n:o 55

6) Ehdotus laiksi Kehitysaluerahasto
Oy — Utvecklingsområdesfonden Ab -ni-
misestä osakeyhtiöstä annetun lain 11 §:n
muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 55
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19
Suuren valiokunnan mietintö n:o 56

Siv. 7) Ehdotus laiksi eläinlääkintähuolto-
lain muuttamisesta 1490

Hallituksen esitys n:o 13
Talousvaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 52

8) Ehdotus laiksi Tampereen yliopis-
tosta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 41
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 54

9) Ehdotukset laeiksi työvoima-asiain
piiri- ja paikallishallinnosta annetun lain
4 §:n kumoamisesta sekä työvoimaopis-
tosta annetun lain 3 §:n kumoamises-
ta 1491

Hallituksen esitys n:o 50
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 57

Toinen käsittely:

10) Ehdotukset laiksi kilpailunrajoi-
tuksista ja eräksi siihen liittyviksi
laeiksi „

Hallituksen esitykset n:ot 148—151/1987
vp.

Toivomusaloite n:o 309/1987 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 53

Ensimmäinen käsittely:

11) Ehdotukset laeiksi työsopimuslain
ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun
lain muuttamisesta 1500

	Siv.		Siv.
Hallituksen esitys n:o 19		21) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5	
Lakialoitteet n:ot 17, 97, 116 ja 132/1987		hallituksen esityksen johdosta laiksi Kuopion yliopistosta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 26)	1553
vp.		22) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6	
Toivomusaloite n:o 1002/1987 vp.		hallituksen esityksen johdosta laiksi Jyväskylän yliopistosta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 27)	„
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3		23) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi pienviljelijäin karjantarkkailuyhdistysten ja sonninpitoiyhtymien valtionavustuksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE n:o 61)	„
		24) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5	
E sitellään:		hallituksen esityksestä laiksi merimiesten vuosilomalain 3 §:n muuttamisesta (He n:o 28)	„
12) Hallituksen esitys n:o 57 Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koskevan konvention eräiden muutosten hyväksymisestä	1552	25) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6	
13) Hallituksen esitys n:o 58 virkakoskainsäädännön uudistamisesta	„	hallituksen esityksestä laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 14 ja 23 §:n muuttamisesta (HE n:o 37)	„
14) Ed. Lapiolahden ym. lakialoite n:o 52 laiksi sairausvakuutuslain 5 §:n muuttamisesta	1553	26) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 7	
		hallituksen esityksestä eräiden lupamenettelyjen poistamisesta sosiaalihuollon lainsäädännöstä (HE n:o 215/1987 vp.)	„
Pöydällepanoa varten esitellään:		27) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 8	
15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksen johdosta laiksi polttoaineverosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 24)	„	hallituksen esityksestä laiksi merimieseläkelain 14 a §:n muuttamisesta (HE n:o 49)	„
16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös nestemäisten polttoaineiden hinnoista (VNP n:o 6)	„		
17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksen johdosta valtioneuvoston lainanottovaltuuksien muuttamisesta vuonna 1988 (HE n:o 44)	„	Puhetta johtaa puhemies A h d e.	
18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain 4 ja 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE n:o 51)	„	Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Ahonen, Karkinen, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Lapiolahti, Paasio, Paavilainen, Saapunki ja Vennamo.	
19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24 Eduskunnan palkkalautuuskunnan toimintakertomuksesta vuodelta 1987 (K n:o 2)	„		
20) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi (HE n:o 20)	„	Ilmoitusasiat:	
		Lomanpyynnöt	
		Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Paavilainen sekä yksityisasioiden takia edustajat Ahonen, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Lapiolahti, Paasio, Saapunki ja Väänänen sekä tämän kuun 27	

päivään virkatehtävän takia ed. Vennamo ja yksityisasioiden vuoksi ed. Karkinen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella kuluvan toukokuun 6 ja 20 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 52, 62 ja 63, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 209, 213, 220, 223, 232—234, 244, 245 ja 270. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kortesalmi: Herra puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13. Käsiteltävänä on 12 asiaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kuluttajansuojasta kiinteistönvälityksessä

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 179/1987 vp., jota on valmistelevalta talousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 51, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset löytötavaralaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 29, jota on valmistelevalta lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 48, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 §:n muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 39, jota on valmistelevalta lakivaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 49, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 32, jota on valmistelevalta valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 17 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 50, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi ravintorasvaverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 46, jota on valmistelevalle käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 18 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 55, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan tullut hyväksytyksi, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi Kehitysaluerahasto Oy — Utvecklingsområdesfonden Ab -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 55, jota on valmistelevalle käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o

19 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 56, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi eläinlääkintähuoltolain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 13, jota on valmistelevalle käsitelty talousvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 52, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi Tampereen yliopistosta annetun lain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 41, jota on valmistelevalle käsitelty sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 54, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laeiksi työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnosta annetun lain 4 §:n kumoamisesta sekä työvoimaopistosta annetun lain 3 §:n kumoamisesta

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 50, jota on valmistelevalle käsittely sosiaalivaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 57, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laiksi kilpailunrajoituksista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 53 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä talousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevalle käsitellyt hallituksen esitykset n:o 148—151/1987 vp., jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 53. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, ja sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Viime istunnossa on ennen asian pöydällepanoa ed. Andersson ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin I vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset, hallituksen esitykseen n:o 149/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen 9 §:n osalta siten täsmennettynä, että 2 momentti kuuluu: ”Tällä lailla kumotaan 15 päivänä helmikuuta 1974 annetun hintavalvontalain 12 a §, sellaisena kuin se on 28 päivänä tammikuuta 1977 an-

netussa laissa (100/77).” Tämä ehdotus otetaan nyt huomioon.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnan käsittelyyn neljä lakiesitystä, joiden tarkoituksena on lisätä kilpailua ja poistaa siis niitä rajoituksia, jotka ovat vapaan kilpailun esteenä. Tämä esitys on varsin kannatettava ja oikeansuuntainen. Nimenomaan kuitenkin pienyritykset ovat huolissaan siitä, poistetaanko tällä lainsäädännöllä niitä rajoituksia, jotka tänä päivänä ovat tosiasiaa erityisesti pienyrityskentässä. Tässä mielessä muun muassa Kauppiain ja Yrittäjien Keskusliitto on antanut oman lausuntonsa, jossa edellytetään nimenomaan aikanaan annettavassa asetuksessa saatavan riittävän tehokkaita keinoja kilpailuvirastolle todella poistaa kilpailun esteitä.

Olisin ottanut esimerkiksi kaksi sellaista aluetta, joilla kaipaen lisää jatkossa todellisten kilpailuolosuhteiden toteutumista. Ensimmäinen on huoltoasema-ala eli meidän öljyalamme. Tänä päivänähan valtaosa meidän öljyvähittäiskaupastamme tapahtuu huoltoasemien, joko omistajayrittäjien tai vuokradealereiden toimesta. Käytännössä kuitenkin öljy-yhtiön ote huoltoaseman toimintaan on äärettömän vahva ja vankka. Jotta todella saadaan kilpailua aikaan, vaadin hallitusta käytännön toiminnallaan saamaan aikaan tilanteen, jossa tosiaan näistä huoltoasemayrittäjistä tulee riittävän itsenäisiä, ja vain sitä kautta on mahdollisuus heidän todellisuudessa kilpailla. Tilanne, joka tänä päivänä on, että huoltoaseman dealerille öljy-yhtiö määrää polttoaineiden vähittäismyyntihinnoista hyvin tarkkaan, erityisesti erikoistarjouksista ja vastaavista, tilanteesta, joka ei välttämättä kilpailuolosuhteita ajatellen ole aina kovin järkevä. Eli tässä on jatkossa hallituksella ja erityisesti perustettavalla kilpailuvirastolla todellinen työskärsä saada aikaan huoltoasema-alalla kilpailu ja todella huoltoasemayrittäjille mahdollisuus itsenäiseen toimintaan, mitä kilpailu todella edellyttää.

Herra puhemies! Toisena asiana nostaisin esille Alkon. Paljon puhuttu ja parjattu Alkon toimii tänä päivänä noin 50-prosenttisesti monopolikentässä, eli silloin on kyse alkoholin valmistuksesta, maahantuonnista ja myynnistä, ja noin puolet Alkon toiminnoista heidän oman

ilmoituksensa mukaan toimii kilpailukentässä. Kuitenkin kilpailukentässä toimimisen uskottavuutta vähentää huomattavasti se, että on olemassa ainoastaan tulosityksikköorganisaatio, joka on toteutettu vasta tämän vuoden alusta Alkon teollisuuden puolella. Kuitenkin tulosityksikköorganisaation sisällä on mahdollisuus kiinteiden kustannusten jakamisella vaikuttaa tulosityksikköjen toiminnan tulokseen. Eli ihmettelen sitä, miksi ei Alko ole jo oman imagonsakin kannalta toteuttanut osakeyhtiömallia nimenomaan niiden yritystoimintojen osalta, joiden pitäisi toimia kilpailukentässä. On mielestäni kestävätilanne, että Alko laajenee. Kuten tiedämme, kesällä valmistuu tärkkelysmakeuttajatuotantotehdas Rajamäelle, tehdas joka tulee olemaan nykyisen opin mukaan oma tulosityksikkö. Mutta mistään emme voi tulla vakuuttuneiksi siitä, ovatko nämä tulosityksikön tulokset ja sinne kirjatut menot mm. kiinteiden kustannusten osalta aivan oikeat, koska ainoastaan saamalla aikaan vapaan kilpailun me voimme varmistaa sen, että Alkokin teollisuuspuolella joutuu kilpailemaan muun maassa samalla alalla toimivan yritystoiminnan kanssa.

Aivan lopuksi, herra puhemies, vetoan hallitukseen aivan erityisesti sen suhteen, että Alkon teollisuustoiminta erotettaisiin jatkossa omaksi osakeyhtiöksi, koska se on ainoa keino, jolla me saamme aikaan myös todellisen kilpailun Alkon teollisuuden ja maassa samalla alalla toimivan muun teollisuuden välillä.

Ed. U. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Asia ei pienyrittäjien kannalta näytä kovin nopeasti eikä hyvin edistyvän. Sen paremmin se ei edistynyt viime hallituksen aikana, vaikka kepu oli siellä mukana. Pienyrittäjän suojan järjestäminen oli kirjoitettu jo edellisen hallituksen ohjelmaan. Mutta syystä taikka toisesta sitä ei kuitenkaan saatu siinä hallituksessa tehtyä. Kilpailun rajoituksia koskeva laki ei myöskään tältä osin anna vastausta niihin tarpeisiin, joita pienyrittäjillä on tässä suhteessa. Voin yhtyä ed. Anttilan toivomukseen, että tämä hallitus vielä voisi asiaa myönteisellä tavalla harkita, vaikka pelkäänkin, että kaikki hallitukset periaatteessa toimivat enemmän suuryritysten ja monopolien ehdoilla.

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Valiokunnan mietinnössä on nimelläni kulkeva II vastalause, joka muistuttaa hyvin paljon I vastalauseetta mutta poikkeaa siitä eräiltä osin.

Vastalauseen korrehtuuriversiossa on lisäksi eräs virhe. Siitä puuttuu 8 §:stä, joka vastaa valiokunnan mietinnön 7 §:ää, maininta, että 2 momentti olisi kuten valiokunnan mietinnössä.

Alussa, jottei unohtuisi, teen ehdotuksen, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin mietintöön sisältyvän II vastalauseen mukaiset lakiehdotukset kuitenkin siten muutettuina, että lain kilpailunrajoituksista 8 §:ään lisätään mainittu kirjoittamisvaiheessa pudonnut 2 momentti.

Haluun aivan lyhyesti kertoa, mistä tässä kaikesta on kysymys. Jo edellisessä puheenvuorossani kerroin, että mielestäni ollaan tekemässä lakia kilpailunrajoituksista, joka ei juurikaan estä kartellien ja vastaavien kilpailunrajoitusten syntymistä tähän maahan. Tällä tavoin olen hieman huolestunut siitä, mitä meidän hintasollemme on tapahtumassa, ja olen hieman ihmeissäni siitä, että markkinamekanismia täällä kovasti puolustava kokoomus on tällaiseen monopolitalouteen menossa. Vapaa oikeus kartellien muodostamiseen ei perinteisesti ole kuulunut vapaaseen markkinatalouteen.

Sitten lyhyesti pykälistä. Ensinnäkin 4 §:ssä toivotaan, että ohjehintamenettelyt edelleen säilyisivät, mutta koska tämä on keskustapuoheen hengentuotteita, ehkä he puheenvuorois-
saan paremmin perustelevat asian.

Sitten esitän lakiin uutta 6 §:ää, jonka ajatuksena on se, että tukkuporras silloin, kun se omistaa vähittäismyyntipisteen, on se sitten päivittäistavarakauppa tai huoltoasema, ei saa vuokrasopimuksella velvoittaa yrittäjää ostamaan tuotteita tältä tukkukaupalta. Tätä on perusteltu hyvin usein sillä, että tilanne on yrittäjän kannalta kohtuuton, mutta se myös huomattavasti heikentää meidän kilpailuolosuhteitamme.

Sitten 8 §, joka vastaa valiokunnan mietinnön 7 §:ää, kääntää todistustaakan siitä, onko kilpailunrajoitus, jonka olemassaolo ensin täytyy viranomaisten todistaa, haitallinen vai haitaton. Minun esityksessäni lähdetään siitä, että kilpailunrajoituksesta on pääsääntöisesti haittaa ja on poikkeustapaus, että siitä ei ole haittaa, ja valiokunnan mietinnössä lähdetään siitä, että kilpailunrajoitus on pääsääntöisesti hyödyllinen ja on poikkeustapaus, että siitä olisi haittaa. Ihmettelen tällaista käytäntöä, ja tältä osin ehdotukseni on samanlainen kuin I vastalauseessa.

Edelleen 12 §:ssä, joka vastaa valiokunnan mietinnön 11 §:ää, esitetään toisin kuin valiokunnan mietinnössä ja hallituksen esityksessä,

että elinkeinonharjoittajan tulee ilmoittaa yritysostot myös silloin, kun se hankkii monopoli-aseman, eikä vasta seuraavaa yritysostoa. Pyritään siis siihen, että potilasta voidaan alkaa hoitaa ennen kuin hän on kuollut, kun valiokunnan mietinnössä lähdetään siitä, että potilasta voidaan alkaa hoitaa vasta, kun hänet on varmuudella todettu kuolleeksi.

Sitten täällä on hirvittävä määrä muita pykälän muutoksia, jotka ovat pelkästään teknisiä ja johtuvat yhdestä ylimääräisestä pykälästä, koska kaikkien pykälän numero on muuttunut ja viittaukset pykälästä toiseen ovat muuttuneet.

Oma vastalauseeni poikkeaa I vastalauseesta sillä tavalla, että kartelleissa ei lähdetä kieltoperiaatteista, koska on todettu, että kieltoperiaate ei toimi ja että ne maat, jotka ovat sen omaksuneet, ovat joutuneet siitä luopumaan. Sitten ei lisätä rangaistuksia niin voimakkaasti kuin I vastalauseessa.

Edelleen laissa kilpailuvirastosta asetetaan sanktiot niille yrityksille, jotka eivät anna tietojaa, kun valiokunnan mietinnössä tiedot pitää antaa, mutta jos ei anna, siitä ei seuraa mitään rangaistusta. Sen sijaan ei vastaavaa esitystä toisin kuin I vastalauseessa tehdä elinkeinohallituksen osalta. Kilpailuvirasto tutkii suuria kartelleja, elinkeinohallitus metsästää nakkikioskeja, joten elinkeinohallitus ei tunnu poliisivaltuuksia tarvitsevan.

Herra puhemies! Olen siis tehnyt ehdotuksen, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseessa olevat lakiehdotukset sillä muutoksella, jonka 8 §:n kohdalla jo mainitsin.

Ed. P u s k a : Herra puhemies! Haluan uudistaa aikaisemmat ilmoitukset siitä, että keskustan eduskuntaryhmä pitää kilpailulakipakettia kokonaisuudessaan myönteisenä uudistuksena, jonka perusteita on valmisteltu usean vuoden ajan mm. ministeri Rekolan johtamassa komiteassa. Haluan myös uudistaa aiemmin sanotun, että mielestämme uudistusta olisi voinut viedä erältä osin pidemmälle vapaan, toimivan kilpailun turvaamiseksi, mikä on sekä kuluttajien että terveen elinkeinoelämän ja koko yhteiskunnan etu. Tätä koskevia pykäläkohtaisia parannusehdotuksia useat asiantuntijat esittivät valiokunnassa, jossa myös hallituspuolueiden edustajien piirissä oli valmiutta muutosehdotuksiin, kunnes hallitusyhteistyövelvoitteet pakottivat vetämään asianomaiset muutosehdotukset pois.

Herra puhemies! Olemme kiitollisia siitä, että asia voitiin viime perjantaina panna pöydälle, mikä on antanut mahdollisuuden käydä muutosehdotukset läpi vielä pykälä pykälältä ja valmistautua äänestyksiin riittävällä huolella. Tulomme siis kannattamaan lain hyväksymistä usean pykälän osalta parannetussa, tehokkaammin vapaata kilpailua edistävässä ja kuluttajien asiaa turvaavassa muodossa ed. Soininvaaran nimellä olevan vastalauseen suuntaviivojen mukaisesti. Kannatankin ed. Soininvaaran ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Olemme tietoisia siitä, että eräiden vastalausepykälien kohdalla tarvittaisiin vielä pykäläkohtaista hiomista, ja 7 §:n osalta katsoimme puutteet niin vakaviksi, että sitä emme voi sellaisenaan kannattaa. Muiden vastalausepykälien kohdalla hallituksen asianomainen esitys sisältää selviä puutteita, joita ed. Soininvaara äsken käsitteli toimivan kilpailun turvaamisen suhteen. Pidämme näiltä osin tarpeellisina pidemmälle meneviä uudistuksia.

Samassa yhteydessä, herra puhemies, haluan vielä lyhyesti palata edellisessä käsittelyssä esille ottamaani asiaan, monopoli-asemassa olevien valtionyhtiöiden rönstylyyn muille toimialoille. On kysytty, miten asia liittyy kilpailulainsäädäntöön. Haluan vielä korostaa, että tässä yhteydessä en puhunut valtionyhtiöistä yleensä vaan siitä, kun käytännössä valtion monopolin turvin tietyllä alalla toimivat yhtiöt tällä alalla saamiensa varojen ja usein myös monopoli-asemansa muun vaikutusvallan turvin toimivat toisella alalla, jolla tällöin ei voida puhua terveestä kilpailusta lain tarkoittamassa hengessä. Monopoli-asemassa oleva suuryhtiö luo omat käyttäytymisnorminsa yhteiskuntaan silloin, kun sillä on suuret taloudelliset voimavarat sekä vahva poliittinen ja hallinnon tuki takanaan.

Kyseisessä asiassa voin vain viitata siihen, mitä lakipakettia valmistelleen komitean puheenjohtaja, ministeri Rekola sanoi komitean työn valmistuttua: "Ainoa iso miinus komitean työssä oli julkisten monopolien unohtaminen. Kyseessä on kuitenkin niin mittava asiakokonaisuus, että se vaatinee kokonaan oman valtionyhtiöpolitiikan tulevaisuuteen kytkeytyvän selvittelytyönsä." Tähän viitan toivon, että sen jälkeen, kun lakipaketti on hyväksytty, ministeri Rekolan mainitsemaan selvittelytyöhön ryhdyttäisiin ja ryhdyttäisiin lain hengessä tarvittaviin uudistuksiin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Soininvaaran ehdotuksessa yritetään — täytyy myöntää — sellaisenaan vähän köyhää hallituksen esitystä parantaa 7 §:n osalta siirtämällä todistustaakka tässä tapauksessa, niin kuin sanotaan, syylliseksi epäilylle. Tämä on kuitenkin väärä tapa jo sikäli, että yleisen käytännön mukaan todistustaakka on sekä syyttäjällä että kantajalla, tässä tapauksessa myös virastolla siinä vaiheessa, jossa se asiaa tutkii.

Totean myös sen, että vaikeinta on todistaa kartellin olemassaolo, siis kilpailunrajoituksen olemassaolo. Kun se on todistettu, 7 §:n tarkoittamat seuraukset sellaisinaan on helppo todistaa, mutta nyt tehdään kokonaan väärään kohtaan muutosesityksiä. Tutkinnan kannalta ehdottomasti tärkein olisi ollut 24 §:n muutos.

Herra puhemies! Totean vielä sen, että kartellien suhteen nimenomaan tärkein kohta uudistuksessa olisi ollut ed. Anderssonin ehdotus siitä, että rangaistumaksimi olisi nostettu kahteen vuoteen, jolloin mahdollisessa poliisitutkinnassa nimenomaan kuulusteluolosuhteet tarvittaessa olisivat muodostuneet mahdollisesti asiaa selvittäviksi.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Kilpailulakien ensimmäisen käsittelyn aikana totesin, että lakiuudistusta on pidettävä pääsääntöisesti oikeansuuntaisena. Hintavalvonnasta luopuminen on linjassa kansainvälisen kehityksen kanssa, ja esitetyllä lainsäädännöllä on tarkoitus luoda edellytykset nykyistä tehokkaamman kilpailupolitiikan harjoittamiselle. Tätä kautta tulee myös kuluttajan etu turvatuksi.

Lakipakettia tulisi vielä hioa joiltakin yksityiskohdiltaan, jolloin se vastaisi vieläkin paremmin sille asetettuja tavoitteita. Tässä suhteessa näen ed. Soininvaaran vastalauseessa esille tuodut ajatukset siitä, että elinkeinonharjoittaja ei saa asettaa seuraavalle myyntiporhalle ohjeellista hintaa, vastiketta tai sen määrätymisperustetta, ellei samalla selvästi ilmoita, että asetetun hinnan tai vastikkeen taikka asetettua määrätymisperustetta käyttäen lasketun hinnan tai vastikkeen saa alittaa, kannatettavina. Täsmennys tulisi tehdä, jotta nykykäytäntö ei huononisi. Samoin mietinnöstä poikkeava 6 §, jossa todetaan, että elinkeinotoiminnassa ei saa vuokrasopimuksen osana vaatia, että vuokralaisella on ostovelvollisuus vuokranantajalta, on kannatettava. Tästä hyvän esimerkin toi esille ed. Anttila.

Sen sijaan vaatimusta ns. käännetyn todistustaakan omaksumisesta kilpailuasioissa, vastalauseissa esitetyssä muodossa, en voi kannattaa. Kilpailuasioissa mielestäni viranomaisen on esitettävä riittävä näyttö niistä vaikutuksista, joita tietyllä menettelyllä on markkinaoloihin. Näiden vaikutusten luonnehdinta vahingollisiksi tai ei-vahingollisiksi terveen ja toimivan kilpailun kannalta on sen sijaan vaivojen taivutettavissa perinteisen tosiasiakysymyksen tai oikeuskysymysjaottelun alle.

Kilpailun rajoitusten vaikutusten vahingollisuudessa on kysymys arvostuksesta, jonka ratkaisija, lähinnä kilpailuneuvosto, joutuu tekemään osapuolten esittämien todisteitten pohjalta. Kilpailuneuvoston tekemien päätösten pohjalta kiteytynee ajan mittaan käytäntö, joka on järkevä näytötaakkasäännöstä soveliaampi kilpailuasioden luonteelle. On huomattava, että viranomaisella tulee olla mahdollisuus saada kaikki tarvitsemansa tiedot epäillessään elinkeinonharjoittajaa haitallisista kilpailunrajoitustoimista. Tämän vuoksi lakia kilpailuvirastosta tulee täydentää siten, että elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä on velvollinen antamaan kilpailuvirastolle tietoja kilpailuolosuhdetutkimuksia varten jopa sanktiosäännöksillä.

Herra puhemies! Valiokunnan mietintöön sisältyy tulkinnanvaraisia asioita. Minkälaiseksi käytäntö muodostuu, tullaan näkemään lain voimaantulon jälkeen. Hyvin keskeistä roolia lain soveltamisessa näyttelevät kilpailuvirasto ja kilpailuneuvosto.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Heti aluksi kiitän valiokuntaa ja eduskuntaa tämän asian ripeästä ja perusteellisesta käsittelystä. Tämän asian taustahan oli todella varsin yksimielinen Rekolan komitean mietintö, ja myös esitykset annettiin hallituksesta yksimielisyyden vallitessa. Nyt on huomattava, että Suomi on loppujen lopuksi varsin huonon kilpailun maa. Me olemme hyvin monopolistinen, oligopolistinen ja kilpailurajoitteinen maa.

Sellaisessa kansallisessa tilanteessa, jossa me tällä hetkellä olemme, jossa kansainvälinen kilpailu tulee väistämättä mm. integraatiokehityksen myötä kiihtymään, on hyvin tärkeätä, että me viritämme suomalaisen yhteiskunnan paremmin vastaanottamaan tämän kansainvälisen kilpailun. Se voi tapahtua juuri sillä tavoin, että me ensin saamme suomalaisen yhteiskunnan, suomalaisen elinkeinoelämän, riittävän hyvin

kilpailemaan keskenään ja sillä tavalla valmistautumaan siihen kilpailun kiristymiseen, joka tulee väistämättä lähivuosina tapahtumaan ja jossa rajat tulevat menettämään merkityksensä, jossa enää ei ole kotimarkkinoita, vaan jossa on ainoastaan yksi suuri eurooppalainen kotimarkkina-alue. Tässä mielessä tällä lainsäädännöllä, jota nyt ollaan tekemässä, on myös varsin huomattavia kansainvälisiä ulottuvuuksia.

Hallitus lupasi ohjelmassaan, että kilpailun lisäämiseksi ja markkinamekanismin toimivuuden parantamiseksi uudistetaan kilpailulainsäädäntöä ja hintavalvontajärjestelmää sekä monopoliaseman käyttäminen kilpailuetujen hankkimiseen markkinoilla torjutaan. Nyt käsiteltävänä olevien lakiesitysten tarkoituksena on vaikutuksiltaan johtaa juuri mainittuun hallituksen tavoitteeseen: markkinamekanismin tehokkaaseen ja terveeseen toimintaan kilpailun kautta.

Lakiesitykset merkitsevät hinta- ja kilpailulainsäädäntömme kehittämisen johdonmukaista jatkamista. Hintavalvonta on käytännössä supistunut vain eräitä monopolituotteita koskevaksi, ja kilpailulainsäädäntöämme on osittaisuudistuksin viime vuosina tehostettu, viimeksi vuonna 1985. Kilpailulainsäädäntöämme ehdotetaan kehitettäväksi lähinnä pohjoismaisen kilpailulainsäädäntöperiaatteen eli ns. väärinkäyttöperiaatteen pohjalta. Se on riittävän joustava ja meidän kaltaiseemme kansantalouteen parhaiten soveltuva. Kilpailulakiesitys sisältää kuitenkin eräitä jopa muita Pohjoismaita pidemmälle meneviä ehdotuksia. Tällä tarkoitetaan erityisesti ehdotusta horisontaalisiin hinta- ja markkinoidenjakojen ja kiintiökartelleihin liittyvien sopimussakkujen ja vakuuden menetysheitojen tehostommuudesta.

Lakisääteinen hintasäännöstely perustui alkuaan sota-aikana ja sen jälkeen vallinneeseen hyödykkeiden niukkuuteen. Hyödykkeiden puutteen poistuttua ja taloudellisen toiminnan monipuolistuessa on havaittu vähitellen, että hintasäännöstely ei voi enää saavuttaa tavoitteitaan. Päinvastoin on nykyisessä hintavalvontalainsäädännössä omaksuttu ns. kustannusten täyskompensatioperiaate ollut omiaan pönkitämään tehottomia tuotantorakenteita ja suorastaan jarruttamaan tuottavuuden kasvua. Monopoliyhtiöille ja yrityksille yleensä on ollut suorastaan edullista saada olla hinnanvahvistusmenettelyn piirissä, jossa valtiovalta vahvistaa ikään kuin oikean myyntihinnan, jota sitten yritys voi hyvällä omallatunnolla periä kustannuksista ja kustannuskehityksestä riippumatta.

Tämän vuoksi hinta- ja kilpailulainsäädännön uudistamisen pääperiaatteeksi on otettu taloudellisen kilpailun ensisijaisuus markkinoiden säätelyssä. Samalla nykymuotoinen ja käytännössä siis enää vähän käytetty hintavalvontajärjestelmä joutaa siirrettäväksi historiaan. Haluan myös oikaista ne tälläkin joissakin puheenvuoroissa esitetyt väitteet, että hintailmoitusmenettelyn piiristä vapautettujen hyödykkeiden hinnat olisivat nousseet muiden hyödykkeiden hintoja selvästi rajummin. Näin ei keskimäärin ole ollut asianlaita, jos hintojen kehitystä verrataan samalla aikajänteellä. Myönnän, että eräiden hyödykkeiden, erityisesti eräiden palvelusten, hinnat ovat viime aikoina nousseet tuntu- vastikin, mutta näissä tilanteissa saattaa pikemminkin olla kyse siitä, että taustalla on jokin kilpailunrajoitus, johon tulisi pyrkiä vaikuttamaan kilpailulainsäädännön keinoin.

Lakiesitysten mukaan viranomaiset voisivat edelleen tarvittaessa puuttua usein eri keinoin yritysten hinnoitteluun. Valtioneuvosto voisi ensinnäkin päättää hintasulusta. Valtiopäiväjärjestyksen 67 a §:n edellytyksin sulkua voitaisiin esim. tarvittaessa jatkaa. Kilpailuneuvosto voisi tarvittaessa puuttua määrävissä markkina-asemassa olevan elinkeinonharjoittajan ylitäi alihinnoitteluun kohtuullistamalla tällaisia hintoja. Tarkkailun alaisina tulisivat olemaan erityisesti juuri samat monopoliyhtiöt, joiden tuotteet vielä tänä päivänä ovat hinnanvahvistusmenettelyn piirissä.

Lisäksi myös muiden yritysten aikaansaamiin kilpailunrajoituksiin voitaisiin puuttua kilpailulain yleislausekkeen nojalla. Tässä kohdassa täytyy pysähtyä hetkeksi ja vielä kerran toistaa lain yleislausekkeen merkitys. Nimenomaan siitä tulee riippumaan, kuinka rohkeasti ja ennakoluulottomasti kilpailuvirasto käy asioihin käsi. Yleislauseke tarjoaa erittäin laajat mahdollisuudet puuttua asioihin.

Kilpailunrajoituslakiesitys sisältää monia muitakin kuin edellä jo mainitsemiini uudistus- ehdotuksia. Lakia sovellettaisiin nykylaista poiketen mm. pankkeihin ja vakuutuslaitoksiin. Tarjouskartelleihin puuttuminen olisi nykyistä helpompaa. Määrävän markkina-aseman väärinkäyttö olisi kilpailunrajoitusten vaikutusten uusi arvioimisiperuste, ja laissa olisi myös esimerkkejä tällaisesta väärinkäytöstä. Määrävissä markkina-asemassa oleva elinkeinonharjoittaja voitaisiin velvoittaa ilmoittamaan sellaiset yrityshankinnat, joilla voitaisiin olettaa olevan merkittävää vaikutusta kilpailuolosuhteisiin.

Erityistä yrityskauppojen ja fuusioiden lupajärjestelmää ei esitetä luotavaksi. Sen sijaan esim. yrityskauppaan, joka vasta johtaa määräävän markkina-aseman syntymiseen, voitaisiin kyllä puuttua lain yleislausekkeen nojalla, jos järjestelystä aiheutuu laissa tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia.

Merkittävää tässä lakiesitysten kokonaisuudessa on myös esitys uuden kilpailuviraston perustamisesta. Samalla koottaisiin nykyinen hajanainen kilpailuhallinto yhdeksi asiantuntijaviranomaiseksi. Näkisin, että uuden nykyistä tehokkaamman kilpailupolitiikan onnistuminen on paljolti kiinni uuden kilpailuviraston aktiivisuudesta, tehokkuudesta ja rohkeudesta toimia. Siksi sille tulee myös varata riittävät voimavarat.

Katson, että lakiesitykset kokonaisuudessaan luovat hyvän perustan nykyistä tehokkaamman ja samalla myös hintoja kurissa pitävän kilpailupolitiikan harjoittamiselle maassamme. Paljon on tietysti kuitenkin kiinni elinkeinoelämän omasta ja aidosta halusta todella kilpailla keskenään. Jos myöhemmin osoittautuu, ettei kilpailuhaluukkuutta käytännössä riittävästi löydy ja lain suomat keinot kilpailun edistämiseksi — siis nämä pohjoismaiset keinot — ovat riittämättömät, tulee uudelleen ottaa harkittavaksi tarve tiukentaa kilpailulainsäädännön keinovalikoimaa. Siinä yhteydessä saattaa olla mahdollisuus ottaa myös yleiseurooppalaisia piirteitä enemmän mukaan järjestelmään. Mutta tässä vaiheessa etenemme pohjoismaista vauhtia, ja katsotaan sitten, mitä jatkossa yleiseurooppalainen keinovalikoima tulisi tarkemmin merkitsemään.

Koska nyt käsillä olevat lakiesitykset sisältävät merkittäviä ja tarpeellisia muutosehdotuksia nykyiseen hinta- ja kilpailulainsäädäntöömme ja kilpailuviranomaisorganisaatioomme, toivon, että eduskunta voisi mahdollisimman yksimielisesti hyväksyä mainitut tärkeät lakiesitykset.

Täällä on viitattu myös mm. kysymykseen ostovelvollisuudesta vuokranantajalta vuokrasopimuksessa. Haluaisin tätä kysymystä hieman kommentoida. Tällainen terminologia on väärä, koska esim. öljyalan ja päivittäistavarakaudan yhteistoimintasopimukset eivät ole vuokrasopimuksia, joihin sovellettaisiin huoneenvuokralakia. Ostovelvoitteen totaalinen kieltäminen öljy-yhtiöiltä johtaisi ilmeisestikin siihen, että öljy-yhtiöt ottaisivat asemat itse hoitaakseen, jolloin koko dealer-toiminta muuttuisi toisen

renkinä olemiseksi. En suinkaan väitä, ettei tässä toiminnassa tällä hetkellä olisi ongelmia. Niitä varmasti on. Mutta toisaalta täytyy todeta, että on lainsäädännössä toinenkin paikka, jonka perusteella näitä asioita voidaan hoitaa, nimittäin se, että kohtuuttomiin sopimusehtoihin voidaan nykyään puuttua oikeustoimilain yleisen kohtuullistamissääntöksen nojalla. Edelleen on esitettävä se vakava toivomus, että yhteistoimintasopimuksia tarkistettaisiin edelleenkin kohtuullisempaan suuntaan.

Ed. So in i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolaisen ajatus siitä, että oikeus sitten tulkitsee tätä lakia mahdollisimman hyvin, edellyttäisi kyllä koko oikeuslaitoksen vaihtamista, koska ainakin tällä hetkellä voimassa olevaa lakia oikeudessa on tulkittu hyvin eri tavalla, kuin ministeri Salolainen tuossa edellytti. Itse asiassa yhtään langettavaa päätöstä kartelleista ei tämän lain aikana ole ollut, vaikka näyttöä olisi ollut kuinka paljon. Ja yhtä hurskas on mielestäni se ajatus, että elinkeinoelämä ikään kuin vapaaehtoisesti luopuisi monopolivoitoista ja heikentäisi omaa asemaansa. Kyllä kilpailun edellytykset on yhteiskunnan pidettävä yllä, eikä saa olettaa, että yritykset ikään kuin hyvän hyvyyttään käyttäytyisivät omaa etuaan vastaan.

Ostovelvoitteiden suhteen se, mitä ministeri Salolainen puhui, saattaa öljy-yhtiöitten osalta pitää paikkansa. Minä en ole ollenkaan huolestunut siitä, jos tässä maassa myydään liian kallista bensiiniä. Minä olen huolestunut K-kauppiaitten tilanteesta, enkä niitten kauppiaitten, vaan niitten ostajien tilanteesta, joiden osalta kysymys nimenomaan on vuokrasopimuksesta, ei yhteistoimintasopimuksesta. Tai jos se juridisesti jotakin muulta nimeltään on, se ei ole niin olennaista, mutta kauppapaikan hallussapitämiseen sisältyy tosiasiallinen ostovelvollisuus. Se vähentää kilpailuololoja tässä maassa olennaisesti, ei kauppojen välistä kilpailua, vaan eri tuotteitten välistä kilpailua, koska semmoinen tuottaja, joka ei ole naimisissa tukkukaupan kanssa, on erittäin huonossa asemassa tässä järjestelmässä.

Ed. U. L e p p ä n e n : Herra puhemies! Suomessa todella kilpailu on heikkoa ja tavarat kalliita ja palvelut kalliita, melkein kalleimpia maailmassa. Ehkä tämä laki ja siitä aiheutuva keskustelu voi jotakin myönteistä saada aikaan, niin että kilpailu paranee. Sinänsähän tämä laki

ei paljon korjaa nykyistä lainsäädäntöä. Mutta joka tapauksessa eteenpäin mennään.

Opposition muutosehdotukset ovat minusta lähinnä näennäisiä ja ainakin osaksi teoreettisia. Niillä ei käytännössä ole mitään merkitystä, eivätkä ne käytännössä hallituksen esitystä paranna, saattavat jopa heikentää, koska ne ovat huonosti muotoiltuja eivätkä perustu siis todelliseen asiantuntemukseen eivätkä todelliseen lainsäädännön valmisteluun.

Heikkous, joka selvästi edelleenkin jää tähän lakiin, koskee tarjouskartellin mahdollisuutta. Tiedän erään tapauksen muutaman vuoden takaa, joka tämän lain puitteissa tulkittaisiin niin, että se ei ole tarjouskartelli, vaikka se tosiasiasa on. Tässä suhteessa muun muassa kannattaa seurata lain toimeenpanoa ja tämäkin korjaus sitten tehdä, kun joskus tätä lakia mahdollisesti tulevaisuudessa korjataan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Andersson ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin hallituksen esityksiin n:ot 148—150/1987 vp. sisältyvien lakiehdotusten osalta I vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset kuitenkin siten, että hallituksen esitykseen n:o 149/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana: ”Tällä lailla kumotaan 15 päivänä helmikuuta 1974 annetun hintavalvontalain 12 a §, sellaisena kuin se on 28 päivänä tammikuuta 1977 annetussa laissa (100/77).”

Ed. Soininvaara ed. Puskan kannattamana on ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin hallituksen esitykseen n:o 148/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen ja hallituksen esitykseen n:o 150/1987 vp. sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen osalta II vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset kuitenkin siten, että hallituksen esitykseen n:o 148/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen 8 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin mietinnön mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ensin äänestetään ed. Soininvaaran ja ed. Anderssonin ehdotusten välillä ja sitten voitaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Soininvaaran ja ed. Anderssonin ehdotusten välillä.

Ed. Soininvaaran ehdotus ”jaa”, ed. Anderssonin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 48 ei-ääntä, 11 tyhjää; poissa 23. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Soininvaaran ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Soininvaaran ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Soininvaaran ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 22. (Koneään. 2)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 148/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 §, 1 luvun otsikko sekä 4 ja 5 § hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Esitellään 6 §.

Keskustelu:

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Ehdotan, että tähän kohtaan hyväksyttäisiin uusi 6 §, joka on II vastalauseen mukainen. Tällöin mietinnön 6 § siirtyy 7 §:ksi ja niin edelleen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Soininvaaran tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Soininvaara ed. Pulliainen kannattamana ehdottanut, että lakiin hyväksyttäisiin uusi II vastalauseen mukainen 6 §.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Soininvaaran ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 23. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

6 § hyväksytään.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Andersson: Herra puhemies! Ehdotan, että 7 § hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin on I vastalauseessa 8 § eli sovellettaisiin kieltoperiaatetta horisontaalisiin kartelleihin.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Andersson ed. Stenius-Kaukonen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen 8 §:n mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Anderssonin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 157 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 23. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 luvun otsikko ja 8—10 § hyväksytään keskustelutta.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että 11 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin on II vastalauseen 12 §:n 1 momentti.

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Kannatan ed. Puskan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Soininvaaran kannattamana ehdottanut, että 11 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin II vastalauseen 12 §:n 1 momentin mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 25. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3 luvun otsikko, 12—17 §, 4 luvun otsikko, 18—28 §, 5 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 149/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 §, 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 4 ja 5 §, 4 §:n edellä oleva väliotsikko ja 6—8 § hyväksytään keskustelutta.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Andersson: Herra puhemies! Ehdotan, että 9 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin seuraavassa muodossa: ”Tällä lailla kumotaan 15 päivänä helmikuuta 1974 annetun hintavalvontalain 12 a §, sellaisena kuin se on 28 päivänä tammikuuta 1977 annetussa laissa (100/77).” — Tämä tarkoittaa sitä, että hintavalvontalakia ei kumottaisi.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Andersson ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut, että 9 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Anderssonin ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 30. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

6 §:n edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 150/1987 vp. sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 ja 2 § hyväksytään keskustelutta.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on II vastalauseessa.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Soininvaaran ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Soininvaara ed. Huuhtasen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Soininvaaran ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

4 ja 5 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 150/1987 vp. sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 2 § hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on I vastalauseessa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan ed. Anderssonin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Andersson ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Anderssonin ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 36. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen n:o 151/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen 1—6 §, 1 luvun otsikko, 7—12 §, 2 luvun otsikko, 13—18 §, 3 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotukset laeiksi työsopimuslain ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Esitellään sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 19 sekä lakialoitteet n:ot 17, 97, 116 ja 132/1987 vp., jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Eduskunnan sosiaalivaliokunta on saanut valmiiksi kuusi viikkoa kestäneen tiiviin työskentelyn jälkeen työelämän uudistusta koskevan hallituksen esityksen mietinnön. Valiokunta on tässä työsopimuslain ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muutosten yhteydessä kuullut yli 70 asiantuntijaa. Asiantuntijoiden joukossa ovat olleet mm. kaikki työmarkkinoiden keskusjärjestöt, huomattava määrä ammattiliittoja ja työnantajajärjestöjä, työoikeuden professoreja ja muita asiantuntijoita sekä ylimpien oikeusasteiden edustajia.

Sosiaalivaliokunnan ehdottamista lakitehtiin esitetyistä muutoksista tärkein on voimaantulon ajankohdan ehdottaminen säädettäväksi jo eduskunnassa. Työsopimuslain muutokset ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 1989 alusta sekä yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muutokset kolmea kuukautta myöhemmin. Erilainen voimaantulo johtuu siitä, että työsopimuslaki tulee voimaan tavallaan asteittain, koska kutakin työntekijää koskevana se tulee voimaan irtisanomisajan kuluttua vuoden 1989 alusta.

Valiokunta ehdottaa eräisiin tulkinvaraisiin pykälien kohtiin tehtäväksi täsmennyksiä. Ehdotukset koskevat liikkeen luovutuksen yhteydessä tapahtuvien irtisanomisten toimeenpanoa, yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain mukaista hyvitystä koskevan kanteen voimaannapoa sekä eräitä teknisiä korjauksia. Sosiaalivaliokunta lähtee yksimielisesti siitä, että työelämän lakien valmistelun pitää tapahtua yhteistyössä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tätä on haluttu nimenomaan korostaa valiokunnan mietinnössä. Käytännössähän työ-

markkinajärjestöt valtakunnallisesti ja paikallisesti joutuvat soveltamaan työelämän eri lainsäädäntöä. Maan erilaiset alueet, yritysten erilainen koko sekä toimintasektori asettavat työelämän kullekin pykälälle erilaisia vaatimuksia. Työelämän lainsäädäntö lähtee pitkälle sopimisen periaatteesta. Erityisesti tämä koskee yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia. Onneksi sopiminen onkin pääsääntö. Erittäin vähäinen osa eli käytännössä muutama sata johtaa oikeusjuttuihin työnantajan ja työntekijöiden välillä vuodessa. Yhteistoimintalain osalta ei oikeusjuttuja ainakaan tähän asti juuri ole ollut. Ellei tulkintaongelmia syntyisi, ei työmarkkinajärjestöjä, luottamushenkilöstöä tai työtuomioistuinta ja erilaisia oikeuksia tarvittaisikaan.

Vaikka työmarkkinajärjestöille halutaankin antaa keskeinen osa työeläinsäädännön valmistelussa, tämä ei voi tarkoittaa eräänlaisen veto-oikeuden antamista esim. työnantajille. Parasta tietysti olisi, että työmarkkinajärjestöt voisivat jatkossakin sopia työelämään liittyvästä lainsäädännöstä. Muutoin lakien valmistelussa hallitukselle ja laeista lopullisesti päätettäessä eduskunnalle jää tarpeettoman vaikea kiistoja ratkaisevan tuomarin rooli.

Hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset antavat henkilöstölle ja työnantajille samassa yrityksessä eli paljon puhutussa samassa veneessä lisää airoja ja mahdollisuuksia soutaa samaan suuntaan. Tämä samaan suuntaan soutaminen on ollut ominaista monille yrityksille jo nykyisenkin lainsäädännön ja erilaisten sopimusten pohjalta ja ilman niitäkin. On edelleen kuitenkin paljon yrityksiä, joissa ei ymmärretä maan ja eri yritysten kilpailuedun vaativan henkilöstön nykyistä parempaa huomioonottamista arkipäivän erilaisissa päätöksentekotilanteissa.

Nyt hyväksyttäväksi esitetyt lakiehdotukset ovat määrätietoista jatkoa viime syksynä hyväksytyille laeille syrjinnän rankaisemisesta työhönotossa, valtion ja kuntien työsuojeluhallinnon yhdistämisestä, vaarallisen työn keskeyttämisoikeudesta sekä pienten lasten vanhempien työaikajärjestelyistä. Tätä uudistustyötä tulee edelleen jatkaa. Jotta maan eri yrityksissä pystyttäisiin ensi vuoden alusta lähtien soveltamaan nyt käsiteltävänä olevia ja jo eduskunnassa hyväksytyjä lakeja, edellyttää se myös sosiaali- ja terveysministeriön, työmarkkinajärjestöjen sekä yritysten eri järjestöjen maata kattavaa tiedotustoimintaa sekä koulutusta. Eteenpäin katsovan ja yrityksensä tärkeintä voima-

varaa, henkilöstöä, arvostavan yritysjohtajan valmiuksiin kuuluu tuntea henkilöstöä koskevien säännösten sisältö ja soveltaminen. Tiedottamisen tärkeyteen ja yrittäjien koulutukseen valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota.

Koska hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset sisältävät koulutuksen yhtenä keino vastata yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin, on valiokunta myös osaltaan pyrkinyt selvittämään yrityksissä tarvittavan koulutuksen toimeenpanoa ja sisältöä. Hallitukselta vaaditaankin yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa jatkotoimia koulutuksen järjestämiseksi niin, että siitä esim. irtisanomistilanteissa muodostuu käytännössä todellinen vaihtoehto. Paitsi koulutuksen sisältö, ratkaisevaksi tällöin muodostuu koulutuksen rahoitus. Yritysten pitäisi pystyä vastaamaan oman henkilökuntansa koulutuksesta. Toisaalta yritysten pitäisi suunnitella toimintansa niin pitkällä tähtäyksellä, että valtakunnalliset ja alueelliset koulutusviranomaiset pystyisivät tämän koulutussuunnitelmia tehdessään ottamaan huomioon. Nykyisinhän koulutus hyvin monella sektorilla on jäljessä.

Valiokunnan laajan asiantuntijakierroksen aikana keskeiseksi nousi myös osa-aikatyön määrän ja merkityksen lisääntyminen Suomessa. Osa-aikatyön määrittely sinänsä on ongelma. Vielä ongelmallisempaa on osa-aikatyötä tekevien työttömyys- ja muu sosiaaliturva sekä sen järjestäminen käytännön eri tilanteissa. Tätä asiaa ei hallituksen valmistelussa ole otettu riittävästi huomioon. Tämän vuoksi valiokunta kiirehtikin hallituksen ohjelman mukaista osa-aikatyötä tekevien sosiaaliturvan kehittämistä mahdollisimman nopeasti. Osa-aikatyöhön liittyvän henkilöstön ongelmat ovat todella asia, jossa hallitukselta odotetaan kiireesti esityksiä meneillään olevan valmistelutyön pohjalta. Osa-aikatyön lisääminen on murentamassa mm. sen sosiaaliturvan, joka sosialidemokraattisen ammattiyhdistysliikkeen johdolla on tähän maahan rakennettu ja jonka kaikki palkansaajat itsestäänselvyytenä ottavat vastaan. Vaikka Suomessa ei juuri olekaan siirtotyöläisiä, osa-aikatyöntekijät ovat vaarassa joutua Suomessa siirtotyöläisten tapaan yritysten heittopusseiksi ilman riittävä työttömyys- ja muuta sosiaaliturvaa.

Yhteistoimintamenettelyn kehittäminen ei koske julkista sektoria. Valtion palveluksessa olevia on tulossa koskemaan oma asiaa koskeva lakinsa ja kunnallisella sektorilla asia ratkaistaan nykyisin suositussopimuksella. Kunnalli-

sen virkaehtolainsäädännön kehittäminen siten, että yhteistoiminta-asiat ratkaistaan virkaehtosopimusvaikutuksien, saattaisi olla hyvinkin taroituksenmukaista. Valiokunta pitää tärkeänä, että yhteistoimintamenettelyt ovat mahdollisimman suurella määrällä yhdenmukaisesti riippumatta siitä, onko henkilö julkisen tai yksityisen työnantajan palveluksessa.

Laajassa mietinnössään valiokunta on kiinnittänyt huomiota lomauttamista koskevan säännöksen yhteydessä mm. lomauttamisen vaihtoehtona olevan uudelleensijoittamisen ja kouluttamisen antamiin mahdollisuuksiin, työn pysyvän ja tilapäisen vähentymisen välisen rajan arviointiin sekä lomautusaikaisen työsuhteen irtisanomis- ja purkamisoikeuden käyttämiseen.

Valiokunta on myös pyrkinyt täsmentämään niitä mahdollisuuksia, joita yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki sisältää henkilöstö- ja koulutussuunnitelmien laatimisessa, viranomaisten käytettävissä olevien koulutusmahdollisuuksien tarjoamisessa sekä yhteistoimintamenettelyn joustavassa soveltamisessa.

Hallituksen esityksen lakiehdotusten tavoitteena on parantaa henkilöstön asemaa työpäikoilla länsieurooppalaiseen tasoon. On selvää, että työsuhteen 37 ja 37 a § ovat myös tämän tavoitteen mukaisia. Tämän vuoksi valiokunnan mietinnössä on hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti korostettu ”erityisen painavien syiden” olemassaoloa irtisanomisperusteina nykyisen oikeuskäytännön mukaisesti. Tätä tulkintaa ei kukaan ole yrittänyt kiistää edes työnantajien taholta. Muun muassa palkansaajajärjestöt esittivät varmuuden vuoksi lisättäväksi työsuhteen 37 a §:ään ”erityisen painavat syyt”. Työsuhteen 37 a § luetaan nyt joka tapauksessa niin, että ”erityisen painavat syyt” ovat tässä pykälässä mukana.

Yhteistoimintalain 6 §:n 2 kohdan olennaisia kone- ja laitehankintoja niiden henkilöstövaikutusten osalta käsitellessään valiokunta on lain 6 §:n neuvotteluvaiheessa pitäytynyt sanatarkasti hallituksen osamaksulla linjalla. Asiaa valmistelleen sosiaali- ja terveysministeriön virkamiesten sekä esittelystä vastuussa olevan ministerin Matti Puhakan tulkinta tälle pykälälle on selkeä ja ymmärrettävä hallituksen esityksen tavoitteiden sekä voimassa olevan lainsäädännön pohjalta.

Yhteistoimintalain mukaisiin neuvotteluihin kuuluvista kone- ja laitehankinnoista on neuvo-

teltava henkilöstövaikutusten osalta säädettyjen määräaikaisten mukaisesti, ennen kuin asiaa koskeva ratkaisu eli lopullinen hankintapäätös voidaan tehdä. Tälle tulkinnele on antanut tukensa myös työoikeuden professoritaso. Tältä osin on hallituksen esitykselle yritetty antaa toisenlainenkin, eräänlainen bisnes on bisnestä -tulkinta, mutta koska hallituksen tavoitteena on nimenomaan henkilöstön aseman parantaminen rakennemuutoksessa, eivät muunlaiset tulkinnot ole mahdollisia eivätkä nykyisen lainkaan pohjalta kestäviä. Hallituksen esityksen pykälärakennelma ja perustelut ovat looginen kokonaisuus.

Sosiaalivaliokunnan kaikille jäsenille, varajäsenet mukaanlukien, on annettava tunnustus utterasta työstä. Erityisen kiitoksen ansaitsevat hallituspuolueitten edustajat. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sosialidemokraatit!) Tosin hallituspuolueiden osalta — tulen juuri tähän — palkansaajien etujen kohtuullinenkin parantaminen jäi liian usein sosialidemokraattien tehtäväksi, vaikka kaikki hallituspuolueet sanovat niin mielellään olevansa palkansaajien tuki ja turva. Kiistanalaisissa tilanteissa esimerkiksi kokoomus asettui liiankin selkeästi varmuuden vuoksi aina työnantajien kannalle. (Ed. Anttila: Ei se näy missään!)

Kolme viikkoa kestäneen asiantuntijakierroksen jälkeen alkoi yleiskeskustelu, jolloin oppositio vaati alkuvaiheessa hallituspuolueiden täsmällisiä kantoja ilmenneisiin ongelmiin, jotta oppositio voisi esittää omansa. Hallituspuolueet pikkuhiljaa toivat julki omat esityksensä ja lopuksi myös kantansa ongelmallisimpiin kohtiin. Valiokunnan mietintöluonnos toimitettiin muutamia päiviä ennen toisen käsittelyn alkua valiokunnan jäsenten ja varajäsenten kotiin. Muutosesitykset toivottiin kirjallisina. Valiokunnan mietinnön toinen käsittely tapahtui kahden päivän aikana. Hajanainen oppositio esitti omat kirjalliset muutosehdotuksensa ja hallituspuolueet oman yhteisen ehdotuksensa. Se, että hallituspuolueet pystyivät pääsemään yhteisymmärrykseen lakiehdotusten sisällöstä ja lakien perusteluista, osoittaa hallituspuolueiden yhteistoimintakykyä. Toisaalta hallituspuolueittenkin muutosesityksistä osa hyväksyttiin yksimielisesti myös opposition tuella eli valiokunnan kannanotot syntyivät normaalisti enemmistöpäätöksillä.

Valiokunta on selkiyttänyt hallituksen esityksen lakitekstejä ja perusteluja niin paljon

kuin se on ollut mahdollista. Erityinen painoarvo on annettu työmarkkinajärjestöjen lausunnoille. Työmarkkinajärjestöjä kuultiin pari päivää, jolloin niiltä saatiin kirjalliset lausunnot. Lisäksi pyydettiin vielä uudet kirjalliset lausunnot noin 70 asiantuntijalausunnon pohjalta. Työmarkkinajärjestöjen toivottiin myös neuvottelevan keskenään, jotta yhteisiä kantoja löydetäisiin. Työmarkkinajärjestöt kävivätkin keskusteluja ja antoivat kirjalliset esityksensä. Näissä lausunnoissa oli yhteistä aika vähän, tärkeimpänä työsopimuslain 40 §:n uusi muoto, jonka valiokunta hyväksyi sitten yksimielisesti.

Herra puhemies! Työelämän uudistamista on jatkettava. Hallituksen on saatava mahdollisimman nopeasti eduskunnalle esitykset henkilöstön osallistumisesta yritysten hallintoon ja yritysten rahastointijärjestelmästä. Ihminen on yrityksen tärkein voimavara. Henkilöstöön panostaminen ei mene hukkaan. Nykyaikaiselta yritysjohtajalta edellytetään ihmistä arvostavaa otetta yrityksen johtamisessa. Muodollinen pätevyys ei riitä taitavaan henkilöstöjohtamiseen. Pahinta on tietysti se, jos ei ole muodollista pätevyyttä ja käytännön riittäviä tietoja, puhumattakaan sopivuudesta tulla toimeen ihmisten kanssa. Tällainen pätemätön yritysjohto pystyy tuhoamaan hyvänkin liikeidean ja työpaikat sekä usein samalla itsensä ja monesti myös perheensä.

Yritysten ja koko Suomen kansan menestyminen maan eri osissa on kiinni kypsyneisyydestämme ihmisinä, utteruudestamme ja siitä, miten me pystymme itseämme tiedollisesti ja taidollisesti kehittämään. Kuten on todettu, niin älyähän tässä maassa on, kunhan sen vain saisi luistamaan. Nyt käsiteltävänä olevat lait antavat tällaiselle uudelle työelämän kulttuurille hyvän lähtökohdan, jos käytännössä tahtoa riittää.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, että valiokunnan puheenjohtaja täällä mielestäni tulkitse aivan virheellisesti yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 6 §:n 2 kohtaa siten kuin se hallituksen esityksessä ja myös valiokunnan mietinnössä tällä hetkellä on. Nimittäin käsitykseni mukaan täysin selvästi oikea tulkinta on se, että neuvotteluvelvollisuutta ei ole ennen kone- ja laitehankintoja, vaan vasta jos hankinnat johtavat irtisanomisiin, osa-aikaistamisiin tai lomauttamisiin. Siis neuvotella pitää vasta ennen henkilös-

töä koskevia ratkaisuja, ei ennen koneitten ja laitteiden hankkimista.

Käsitykseni mukaan virkamiehet ovat olleet tästä erimielisiä. Asiaa käsittelevien ministeriiden enemmistö on käsitykseni mukaan sitä mieltä, että ennen kone- ja laitehankintoja ei tarvitse neuvotella. Haluan myös korostaa sitä, että kun valiokunnassa työmarkkinajärjestöjen edustajilta kysyttiin, täytyykö ennen kone- ja laitehankintoja neuvotella, niin kaikki työmarkkinajärjestöt, sekä työntekijät että työnantajapuoli, olivat sitä mieltä, että ennen hankintoja ei tarvitse neuvotella. Myös valiokunnassa kuultu SAK:n edustaja Kirsti Palanko-Laaka hyväksyi tämän tulkin, ja sille antoi sanallisesti tukensa TVK:nkin edustaja.

Myös valiokunnassa kuultu korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Antti Suviranta oli samaa mieltä. Kerrottuaan, että häntä on pyydetty erityisesti tätä asiaa pohtimaan, hän totesi lausunnossaan, että ennen kone- ja laitehankintoja ei tarvitse neuvotella. Samaa mieltä oli myös valtakunnansovittelija Kallio.

Mitä tulee muihin asiantuntijoihin, heidän käsityksensä ovat olleet varsin ristiriitaisia tältä osin, joten käsitykseni mukaan on täysin selvää se, että ennen kone- ja laitehankintoja ei neuvotteluja tarvitse käydä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari totesi, että tämä lainsäädäntö tulee merkitsemään uudenlaista käytäntöä työelämässä. Se tulee merkitsemään uudenlaista käytäntöä työelämässä siltä osin, että riidat entisestään lisääntyvät. Sitä osoitti ed. Sasin puheenvuoro kone- ja laitehankinnoista. Siinä tuli ilmi se erimielisyys, joka tämän pykälän tarkoituksesta vallitsee ministeriiden kesken.

Minä olen samaa mieltä kuin ed. Skinnari, että ministeri Puhakan tulkinta on looginen ja perustuu yhteistoimintalain muihin pykäliin. Mutta kuten ed. Sasi toi esille, ministeri Kanervalla on täysin päinvastainen käsitys tästä, minkä hän itsekkin on todennut. On totta, että asiantuntijoilla on varsin sekalainen käsitys siitä, mitä tämä pykälä tarkoittaa. Kun ministerit eivät lakia tulkitse, vaan lain tulkinta tapahtuu tuomioistuimissa, niin kukaan ei tänä päivänä tiedä, mitä tämä pykälä tulee tarkoittamaan. Se uusi käytäntö on se, että entistä enemmän odotetaan ja riidellään vuosikausia ennen kuin tiedetään, mitä lait tarkoittavat.

Tämä on todella vahingollista työelämän

kannalta. Sen vuoksi valiokunnan olisi pitänyt esittää tästä asiasta selkeästi oma tulkintansa, joka olisi voinut ohjata myös lain tulkintaa tuomioistuimissa, koska pykälä ei ole selvä. Mutta tätä tulkintaa valiokunta ei voinut tehdä, vaan viimeisessä käsittelyssä kappaleet, joilla tätä asiaa yritettiin selvittää, pyyhittiin pois. Sama ongelma koskee ilmaisua erityisen painava syy.

Kun puheenjohtaja antoi kiitokset hallituspuolueille, niin hän antoi kiitokset siitä, että käsittely tapahtui valiokunnan ulkopuolella.

Ed. P o k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valiokunnan puheenjohtajan Skinnarin ja ed. Sasin käyttämät puheenvuorot osoittavat sen valitettavan puolen tästä työelämälakien valiokuntakäsittelystä, että keskeisiin säännöksiin on jäänyt tulkinvaraisia kohtia. Näin ollen joudutaan odottamaan korkeimpien tuomioistuinten päätöksiä, ennen kuin tiedetään, minkälaisen lain eduskunta on käytännössä hyväksynyt, jollei suuressa salissa vielä joitakin täsmennyksiä voida tehdä. Minusta ei voi olla sen enempää työntekijän kuin työnantajakaan etu, että tehdään liian epäselvää lainsäädäntöä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi kävi läpi erilaisten valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden käsityksiä kone- ja laitehankintoja koskevasta neuvotteluvelvollisuudesta. Tämä ei kuitenkaan yhtään tilannetta auta, koska valiokunnan mietinnössä ei ole yksinkertaisesti rajattu liiketoimintapäätöksiä tämän neuvotteluvelvollisuuden ulkopuolelle. Edelleen jää avoimeksi se, pitääkö neuvotella ennen kone- ja laitehankintoja vai vasta niiden jälkeen, jos on henkilöstövaikutuksia. Tilanne on todella, kuten täällä useat edustajat ovat todenneet, ilmassa. Aikaan juristit, oikeusistutimet, tulevat 6 §:n lopullisen käytäntöön soveltamisen ratkaisemaan.

Tämä on erittäin valitettavaa. Erittäin valitettavaa se on siitä syystä, että kokoomuksen edustajat valiokunnassa asiaa käsitellessään varmasti ovat olleet tietoisia siitä, että tehdään huonoa lainsäädäntöä. Nyt on todella puuttunut selkärankaa tehdä sellaista lainsäädäntöä, joka käytännössä toimisi ja vähentäisi jatkuvia neuvotteluja ja vähentäisi nimenomaan jatkuvia oikeudenkäyntejä.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari luetteli komean lis-

tan erilaisia oikeusoppineita, jotka ovat olleet valiokunnan kuultavina asiantuntijoina. Mutta suorastaan säälittävää on se, miten vähän näitä asiantuntijoita on sitten kuultu. Kun yt-lakia muutetaan lähes vain voimaantulosäännöksen osalta, niin siinä on kyllä kuuden viikon työ mennyt lähes hukkaan, ankara työ vielä kaiken lisäksi.

Niin kuin korkeat oikeusoppineet totesivat valiokunnassa, lakiesitys on monelta osin hyvin tulkinnanvarainen, niin kuin tässäkin käsiteltyssä on nyt käynyt ilmeiseksi. Mutta on vielä muitakin kohtia, jotka ovat hyvin tulkinnanvaraisia. Vasta 5—10 vuoden oikeuskäytäntö tulee selvittämään, minkälaiset tulkinnat tämä hallituksen lakiesitys kokonaisuudessaan tulee saamaan. Minusta on suorastaan säälittävää, että eduskuntalaitos asetetaan tällaiseen asemaan, että se tulee hyväksymään lainsäädäntöä, jonka sisällöstä se ei tarkalleen ole itse tietoinen. Tämä on kyllä erikoista menettelyä. Pidän eduskunnan arvovallankin kannalta erittäin valitettavana tällaista tosiasiaa.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta oli sangen paljastavaa kollegan, ed. Sasin käyttämä provokatorinen puheenvuoro heti valiokuntaesittelyn jälkeen. Se oikeastaan paljasti sen perusajattelun, joka erityisesti kokoomuksen oikeistosiivessä on ollut tämän työelämän uudistamisen kohdalta. Kun hallitusohjelmaan nimenomaan on kirjattu työelämän uudistaminen sen kehittämisen hengessä, niin ed. Sasin puheenvuorohan tarkoitti yksiselitteisesti sitä, että kokoomus on valmis huonontamaan jo olemassa olevan yhteistoimintalain sisältöä, joka tässä eduskunnassa on hyväksytty siten, että se on astunut voimaan 1.7.1979. Tällä hetkellä voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentissahan todetaan, että neuvotteluvaikeuksiin piiriin kuuluvat henkilöstön asemaan vaikuttavat olennaiset kone- ja laitehankinnat. Ed. Sasin tulkinta on siis se, että tämä hallitus olisi huonontamassa olemassa olevaa työelämänsäädäntöä. Se tulkinta on virheellinen. Ed. Skinnarin puheenvuoro vastannee sosialidemokraattien käsityksiä tästä asiasta.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheenvuoroni perustui täysin siihen kantaan, joka on asiaa valmistelleella ministerillä, jolla on poliittinen ja virkavastuu asioita esitellessään, ja myös virkamiesten kantaan.

Mitä tulee tähän yhteistoimintalakiin muutoin, niin sehän perustuu pääsääntöisesti sille, että aina voidaan asioista sopia. Tämähän on käytännössä merkinnyt sitä, niin kuin tuossa puheenvuorossani totesin, että oikeusjuttuja ei ole ollut, että näistä asioista on sovittu. Nyt näyttää siltä, että kun täällä on näitä todella viisaita ihmisiä, niin yhtä oikeusjuttua tässä kaivataan, se ei tietysti ole poissa laskuista. Mutta kyllä nyt on lähdeittävä siitä, että kun asianomainen ministeri, joka asian valmistelee, on kantansa valiokunnassa esittänyt, ja valiokunta on asettunut hallituksen esityksen kannalle perusteluineen, niin en valiokunnan puheenjohtajana voi täällä esitellä muita kantoja. Valiokunnan varajäsen ed. Sasi toi esiin joitakin muita näkökohtia, joita minäkin puheenvuorossani koskettelin, tällaista bisnes on bisnes -ajattelua. Niin kuin sanoin, esityksen tavoitteena on ollut parantaa henkilöstön asemaa rakennemuutoksessa, mutta tämä tulkinta johtaa kyllä aivan toisenlaiseen lopputulokseen.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Halusin täsmentää, että valiokunnan kanta ei ollut sama kuin valiokunnan puheenjohtajan kanta ainakaan missään tapauksessa yksimielisesti, ja haluan erityisesti korostaa sitä, että oikeustieteen tohtori, entinen professori, nykyinen korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Antti Suviranta katsoi, että hallituksen esityksen perustelut selvästi osoittavat, että liiketoimintapäätöksistä kone- ja laitehankintojen osalta ei tarvitse neuvotella, vasta henkilöstövaikutuksista ja henkilöstöratkaisuksista. Kun valiokunta mieltänsä on toistanut nimenomaan hallituksen esityksen perustelut, osoittaa tämä mielestäni valiokunnalta täysin selvästi sitä, että valiokunta on halunnut asettua näitten hallituksen esityksen perusteluiden kannalle, jotka Suvirannan tulkinnan mukaan merkitsevät sitä, että liiketoimintapäätöksistä tältä osin ei tarvitse neuvotella. Valiokunta on myös saanut tietää, että hallituksen esityksen perustelujen selvittämiseksi on nimenomaan poistettu sellaisia kohtia, jotka olisivat tukeneet Puhakan tai Skinnarin kantaa, joten tältäkin osin mielestäni tilanteen pitäisi olla varsin selvä. Kun on tiedetty, mikä on arvovaltaisen tulkitsijan, presidentti Suvirannan kanta, niin luulen, että valiokunnan enemmistö on voinut luottaa siihen, että tämä on oikea juridinen tulkinta, ja asettua sille kannalle.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafsson ei näköjään tiedä, että hallituksella on todella ollut tarkoitus heikentää yhteistoimintalain 6 §:ää. Perusteluissa sanotaan, että muutosehdotuksen mukaan olennaisia kone- ja laitehankintoja koskevaa neuvotteluvaikeutta rajattaisiin siten, että tällaiset investoinnit olisivat neuvotteluvaikeisuuden piirissä vain niiden henkilöstövaikutusten osalta. Siis sosialidemokraatit ovat olleet mukana huonontamassa tätä pykälää. Se on täysin selvä. Mutta nyt se, mistä kiistellään, on se, täytyykö näistä henkilöstövaikutuksista neuvotella, ennen kuin kone- ja laitehankintapäätös on tehty, vai neuvotellaanko niistä vasta myöhemmin. Hankkiiko työnantaja sen ja sen merkkisen tai tämän ja tämän merkisen koneen, ei kuulu neuvottelun piiriin enää. Se on huononnut nykyiseen tilanteeseen. Mutta henkilöstövaikutuksista pitää edelleen neuvotella. Erimielisyys, niin kuin sanoin, liittyy siihen, onko henkilöstövaikutuksista neuvoteltava jo ennen kuin päätökset on tehty. Mielestäni 7 §:n mukaisesti henkilöstövaikutuksista on neuvoteltava, ennen kuin kone- ja laitehankintapäätökset on tehty. (Ed. Gustafsson: Sitähän Skinnarikin tarkoitti!) — Aivan, mutta jos vain näistä neuvotellaan, niin se on selvä huononnut nykyiseen lakiin, ed. Gustafsson. Kannattaa lukea tarkkaan nämä pykälät. — Kun ed. Sasi vetoaa presidentti Suvirantaan, niin minulle kyllä jäi asiantuntijaa kuullessani se käsitys, ettei hän näitä kaikkia pykäläiä ollut tarkkaan lukenut, kun hän antoi lausuntonsa tästä asiasta.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ensinnäkin pitäisi aika varovasti tulkita valiokunnassa suullisesti esitettyjä kantoja. Presidentti Suvirannan kantahan ei ollut hänen kirjallisessa lausunnossaan vaan valiokunnan vapaassa keskustelussa ja kun tästä vielä puhelimitse jälkeenpäin on oltu yhteydessä valmistelijoin osalta, niin tilanne nyt ei välttämättä ole ollenkaan sillä tavoin kuin ed. Sasi yrittää väittää. Kyllä hallituksen kannan kertoo asian valmisteleva ministeri eikä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, koska nämä asiat eivät kuulu korkeimmalle hallinto-oikeudelle vaan korkeimmalle oikeudelle. Totean tämän siitä huolimatta, että tiedän, että Suviranta on tehnyt hyvin arvokasta työtä työlaainsäädännössä aikaisempina vuosina.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoron

johdosta on pakko todeta se, että tämän asian ratkaisu olisi ollut täysin sosiaalivaliokunnan käsissä, kirjoittaa lainsäädäntöön ja kirjoittaa valiokunnan mietintöön selkeä kanta tästä. Täytyy todella ihmetellä, että valiokunta on valmistellessaan ja käsitellessään tätä esitystä jättänyt tämän kysymyksen näinkin ilmaan, ja tästä ei todella voi tulla mihinkään muuhun johtopäätökseen kuin että valiokunta on toiminut pitkälti kumileimasimen tavoin. Todella ainoastaan suuri asia täällä on voimaantulopäivämäärä.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä keskustelu osoittaa jo tässä vaiheessa sen tilanteen, että hallituspuolueitten välillä, kokoomuksen ja sosialidemokraattien välillä, on jo erimielisyys lain vielä ollessa kesken käsittelyn. Tämä on ollut koko ajan, kun tätä lakia on käsitelty, valiokunnassa tiedossa, ja myös ministerien Kanervan ja Puhakan käsitykset ovat olleet ristiriitaisia. On erittäin ikävää, että eduskunta säätää sellaista lainsäädäntöä, joka ei käytännössä toimi. Tässä on jo moneen kertaan todettu, että oikeuslaitoksen pitää tulkita, mitä valiokunta tai eduskunnan enemmistö haluaa päättää. Eikö tämä laitos ole se laitos, jonka pitää tulkita ja päättää lain sisältö eikä antaa ulkopuolisten sitä tehdä? Tämä on ihmeellistä lainsäädäntötyötä. Tätä varmaan tullaan ihmettelemään lähes kymmenen vuotta tässä maassa näitten lakien osalta.

Mitä tulee yhteistoimintalain 6 §:ään, niin on tiedossa, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen tässä sanoi, että sillä tullaan heikentämään nykyisin voimassa olevaa lakia, vaikka sen tulkinta on tällä hetkellä erimielinen.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaukseksi ed. Skinnarin puheenvuoroon haluan todeta, että tietenkin on valitettavaa, että näistä muutamasta kiistanalaisesta pykälästä ei valiokunnassa sen parempia selvennyksiä voitu tehdä. Nämä kaksi työelämän lakia ovat sellainen kokonaisuus ja sellainen paketti, joka kerta kaikkiaan hallituksen ministerityöryhmässä oli sillä lailla yhteensovitettu ja neuvoteltu, että sitä ei ollut mahdollista avata, vaikka meillä varmasti olisi ollut siihen halua. Meillä olivat ministerityöryhmän muutkin jäsenet kuultavina. Varmasti ministeri Kanerva tulee täällä kertomaan tämän kokoomuksen näkemyksen, joka myös on jo tullut täällä esiin ja mikä minulla itselläni valiokunnan jäse-

nenä on aivan selvästi tullut asiantuntijoiden lausunnoista, nimenomaan presidentti Suviran-
nan ja valtakunnansovittelijan Teuvo Kallion
lausunnoista, esiin. Tulkinta on se, minkä mi-
nisteri Kanerva on esittänyt valiokunnassa.

Ed. Nordman: Herra puhemies, herr tal-
man! Näringslivet genomgår stora förändringar,
där rationalisering och specialisering är utmär-
kande drag. Det här i kombination med ibrukta-
gande av ny teknik, som ställer nya krav på de
anställda, minskar behovet av arbetskraft inom
många yrken och på många arbetsplatser.

Utvecklingen karaktäriseras även av att före-
tag byter ägare som aldrig förr. Fusioner sker,
storföretag, utvecklingsbolag och anonyma ak-
tieägare tar över. Det här innebär att känslan
för företag, de anställda och orten där man ver-
kar minskar.

Den här utvecklingen betyder stor osäkerhet
för arbetstagarna, för orter och regioner. Men
vi kan inte vrida utvecklingens klocka tillbaka.
Den nya lagstiftningen tar inte heller sikte på att
förhindra strukturomvandlingen. Finland måste
genomgå en sådan process för att bibehålla
sin ställning som välfärdsstat.

Men arbetstagarna har rätt att kräva större
trygghet än vad gällande lagstiftning ger. Till
det här syftar lagförslaget. Men det krävs
kompletterande insatser av annat slag för att
behärska de regionala konsekvenserna av struk-
turomvandlingen.

Työelämän uudistaminen tehtiin, niin kuin
hyvin muistamme, yhdeksi pääkysymykseksi
hallitusta muodostettaessa, ja uudistussuunni-
telmat on esitetty varsin yksityiskohtaisesti hal-
litusohjelmassa. Niissä on käytännöllisesti kat-
soen lueteltu kaikki se, mistä työmarkkinaosa-
puolet eivät ole pystyneet sopimaan tällä vuosi-
kymmenellä. Hallituksen esitystä onkin tarkas-
teltava tätä taustaa vasten. Valmistelua leimasi
pyrkimys lupausten täyttämiseen ja merkittä-
vien vaikeuksien voittamiseen.

Ruotsalainen kansanpuolue asetti eri vaiheis-
sa kyseenalaiseksi valmistelua leimanneen kii-
reen ja sen aiheuttaman ärtymyksen ja pelot eri-
tyisesti työnantajataholla. Katsoimme, että suu-
rempi maltti olisi ollut hyödyksi lain valmiste-
lulle ja työmarkkinoille. Epävarmuus ja jänni-
tys kohdistuu helposti viime kädessä työnteki-
joihin, työllisyyteen ja taloudelliseen kehityk-
seen. Toisaalta on annettava tunnustus hallit-
tukselle siitä, että se sai tämän esityksen aikaan.

Sosiaalivaliokunnan perusteellisessa käsitte-
lyssä mukana olleena haluan todeta, ettei halli-
tuksen esitys sisällä niin paljon radikaalista uut-
ta, kuin on väitetty erityisesti työnantajien ta-
holta. Olennaisilta osin on kysymys vuosien ai-
kana kehittyneen oikeuskäytännön kirjaamisesta
lakiin sekä työntekijöitä että työnantajia
hyödyttävän selkeyden luomisesta. Työnantaja-
puolella on hallituksen työtä kritisoitaessa sy-
sätty sivuun voimassa olevaan lainsäädäntöön
jo sisältyvät säännökset ja vältetty panemasta
merkille esimerkiksi seuraavia yrittäjäkunnan
kannalta tärkeitä seikkoja.

Hyvin pieniä yrityksiä uudistus koskee vähäi-
sessä määrin, koska yhteistoimintalaki koskee
ainoastaan vähintään 30 työntekijän yrityksiä
ja koska eri ehdot ovat voimassa riippuen siitä,
koskevatko työllistämisvaikeudet ja määrätty
toimenpiteet vähempää kuin kymmentä työntekijää
vai useampia työntekijöitä. Tilapäisiin uu-
delleenjärjestelyihin tuotantohäiriöiden vuoksi
ei tarvita neuvottelukierrosta normaalilla taval-
la, ja pyrkimyksenä tulee tietenkin koko ajan
olla sopimukseen pääseminen ennen kuin pitkät
määräajat kuluvat umpeen.

Det kan likväl inte förnekas att de här änd-
ringarna innebär nya skyldigheter i tid och kost-
nader för arbetsgivarna. Det ger anledning till
att påminna om att arbetstagarna framför allt
är förtjänta av arbete och en tillfredsställande
lön. Det kan bara lönsamma företag trygga —
om de lönsamma företagen vill. Olönsamma fö-
retag förmår det inte — även om de ville.

Den här kännedomen bör prägla det ökade
samarbetet på arbetsplatserna som ändringarna
innebär. Då kan hänsyn från arbetsgivarnas si-
da belönas i form av initiativ, motivation och
ansvarstagande från arbetstagarnas sida, vilket
ger ett för båda parter gott resultat.

Från svenska riksdagsgruppens sida vill vi un-
derstryka dylika synpunkter. De anställdas
ställning bör tryggas utan att villkoren för före-
tagens och näringsidkarnas verksamhet görs
oskäligen. Nyföretagande är viktigare än någon-
sin för upprätthållande av sysselsättningen och
bör uppmuntras.

I socialutskottet har vi ägnat mycken tid åt de
väsentliga ändringarna och åt stadganden som
ger möjligheter till tolkningar och som kan til-
lämpas olika. I några avseenden skall det med-
ges att klara gränsdragningar för vad som skall
gälla inte kan göras. Man skall ändå inte, tycker
jag, överdriva kritiken mot regeringen och riks-

dagen som lagstiftare på grund av detta. Tillämpningen i enskilda fall måste bli beroende av de särskilda förhållanden som råder och av erfarenheter som småningom vinnas. Svårtillkomna och omstridda lagförslag med större tolkningsmöjligheter och brister har vi nog tagit del av här i riksdagen.

Valiokunnan käsittelyn aikana on esitetty, että "erityisen painava syy" säilytettäisiin yleiseksi irtisanomisperusteeksi taloudellisista, tuotannollisista ja niihin verrattavista syistä irtisanottaessa. Hallituksen luettelo yksilöllisistä syistä, jotka toisaalta oikeuttavat ja toisaalta eivät oikeuta tällaiseen irtisanomiseen, on tulos tarkasta harkinnasta ja käsitykseni mukaan muodostaa hyvän kokonaisuuden ja on siten hyväksyttävissä. Valiokunta korostaakin mietinnössään, että uusilla perusteilla ei ole tarkoitus heikentää irtisanomissuojaa.

Komplettering av yrkesskickligheten blir allt viktigare — oberoende av koppling till den här lagstiftningen. Den utbildningsskyldighet som lagen om arbetsavtal och lagen om samarbete inom företag innebär kommer att medföra tolkningar, även om en del förtydliganden finns i motiveringarna. Det finns risk för att det skapas överdrivna anspråk på arbetsgivarna att stå till tjänst med utbildning som arbetstagare inte har skaffat sig eller självmant skaffar. Å andra sidan kommer arbetstagarnas kunnande att bli en allt viktigare produktionsfaktor, som det lönar sig att investera i, om bara resurser och lönsamhet medger.

I utskottets betänkande framhålls även vikten av företagarutbildning och av att företagaren besitter kunskap och tidsenligt kunnande som behövs för att framgångsrikt leda verksamheten och upprätthålla arbetsplatser.

För ökad satsning på utbildning talar skyldigheten gentemot äldre arbetstagare, vilkas grund- och yrkesutbildning inte räcker till för nya krav och i konkurrensen med välutbildade yngre. Den knapphet på arbetskraft som förekommer i olika sammanhang ger även anledning att satsa på i företaget redan verksamma för nya uppgifter, det här helt i lagens anda.

Förtydliganden som bör noteras är att arbetsgivares behov av likväl praktiska som ekonomiska förutsättningar att ge utbildning och möjligheter att sysselsätta arbetstagare som utbildas ligger till grund för utbildningsskyldigheten. Riktigande för utbildningsskyldigheten

är vidare att den kan anses sedvanlig med tanke på branschen och arbetsplatsens storlek.

Neuvotteluvollisuus merkittäviä kone- ja laitehankintoja tehtäessä on aiheuttanut, kuten täällä on jo tullut esille, paljon keskustelua. Nykyiseen lakiin verrattaessa neuvottelut rajataan koskemaan henkilöstövaikutuksia. Neuvotteluvollisuuden ulkopuolelle jätetään näin ollen hankintapäätöksen perusteet ja itse hankinnat. Nykyinen yhteistoimintalain säännös — 10 § muuten — kuuluu seuraavasti: "Milloin yrityksen tuotannolliselle toiminnalle tai sen taloudelle vahinkoa aiheuttavat erityisen painavat syyt, joita ei ole voitu ennakolta tietää, ovat yhteistoimintamenettelyn esteenä, työnantaja voi tehdä päätöksen ilman sitä edeltävää yhteistoimintamenettelyä." Pykälä jää edelleen voimaan. Valiokunta ei ole mietinnössään niin kuin ei hallitukseen perusteluissa tulkinnut sitä, tulee-tämläntuista tilausta edeltää neuvottelujen vai ei. Kyseisen 6 §:n 2 kohta ei anna vastausta, mutta niin kuin minä käsitan asian, jäljempänä seuraavat pykälät antanevat tulkintaan tarvittavia viitteitä.

Herr talman! Mycken diskussion har således ägnats åt förhandlingsskyldigheten i samband med väsentliga anskaffningar av maskiner och anläggningar. I jämförelse med nuvarande lag begränsas förhandlingarna till att gälla konsekvenser för personalen. Utanför förhandlingsskyldigheten lämnas därigenom grunderna för anskaffningsbeslut och vad som anskaffas. Stadgandet i nuvarande samarbetslag, som lyder: "Då särskilt vägande orsaker, vilka skadar företags produktiva verksamhet eller ekonomi och vilka icke kunnat förutses, utgör hinder för samarbetsförfarande, kan arbetsgivaren fatta beslut utan föregående samarbetsförfarande", förblir i kraft. Utskottet har lika litet i sitt betänkande som regeringen i motiveringarna gjort sin tolkning av om en beställning måste föregås av förhandlingar eller inte. Den aktuella paragrafen, § 6 punkt 2, ger inte besked, men de efterföljande paragraferna ger, som jag ser det, de riktlinjer som behövs för tillämpningen.

Preciseringar i fråga om deltidanställdas ställning innebär bättre villkor bl.a. i fråga om rätt till utbildning och merarbete. Men fortfarande kvarstår att många inte kommer till rätta med deltidarbete och dellön och föredrar heltidsarbetslöshet i en pressad situation. Detta är någonting som inte förtjänar att uppmuntras.

Det här betyder att de deltidsanställdas utkomstskydd vid arbetslöshet och deras socialskydd i övrigt skyndsamt bör förbättras.

Herra puhemies! Merkittäviä työelämän muutoksia ei voida saada aikaan ilman jännitteitä ja ristiriitoja. Korostamme kuitenkin ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä hallituksen ja eduskunnan sekä työmarkkinoiden osapuolten välisiä luottamuksellisia suhteita myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä. Sama koskee yrityksissä tehtävää työnantajan ja työntekijöiden välistä yhteistyötä. Tämä uudistus avaa uusia mahdollisuuksia hedelmälliseen yhteistyöhön, joka on hyödyksi työntekijöille, työllisyydelle ja taloudelliselle kehitykselle, ja siitä hallitus ansaitsee kiitoksen.

Herr talman! Omfattande förändringar av arbetslivet kan inte åstadkommas utan spänningar och konflikter. Men i svenska riksdagsgruppen betonar vi behovet av förtroendefulla kontakter mellan regeringen och riksdagen å ena sidan och arbetsmarknadsparterna å den andra, också då det finns olika åsikter i sak. Detsamma gäller i fråga om samarbetet mellan arbetsgivare och arbetstagare i företagen. Denna reform öppnar nya möjligheter till fruktbart samarbete som gagnar de anställda, sysselsättningen och den ekonomiska utvecklingen.

Ministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä oleva työsuhdeturvalakipaketti työsopimuslain uudistamisen ja yhteistoimintalain kehittämisen muodossa edustaa minusta hyvinkin merkittävää yhteiskunnallista ja poliittista kysymystä tässä maassa ratkaista vaikeita ja jännitteisiä kysymyksiä. Varsin hyvin on tiedossa, että tämän lakikonaisuuden osalla ei ollut kovin helppo löytää kaiken kaikkiaan ratkaisua, joka kohtuudella tyydyttäisi ne yhteiskunnalliset peruslähdekohdat, joiden on toteuduttava suomalaisessa lainsäädännössä, jotta henkilöstön asema ja toisaalta yritysten toimintaedellytykset samanaikaisesti voidaan parhaalla mahdollisella ja joustavalla lainsäädännöllä toteuttaa. Niinpä on tietysti täysin selvää, että tämän varsin komplisoidun kysymysalueen osalta lakiesityksen laatimiseen kului poikkeuksellisen pitkä poliittinen valmisteluvaihe sitä edeltänyttä muuta valmisteluvaihetta millään tavalla syrjäyttämättä.

Eräs näkökohta, joka sietää tulla tässä yhtey-

dessä mainituksi, on se, että me pääsemme maassa epäilemättä tämäntyyppisessä lainsäädännössä sitä parempiin lopputuloksiin, mitä pitkämielisemmin me kykenemme turvaamaan kolmikantaisen valmistelupohjan, jossa työmarkkinajärjestöjen täysimittainen edustus on lain valmistelussa kaiken aikaa mukana. Niinpä onkin syytä tuoda esille se, että valoa on selvästi taivaanrannalla ollut näkyvissä sen vuoksi, että seuraavassa työelämän uudistamisvyöhykkeessä esille nousevat kysymykset, jotka koskevat henkilöstön edustautumista yrityksen hallinnossa ja toisaalta yritysrahastoja, ovat asioita, joissa on mahdollista asioita tarkastella niin, että siinä nämä kolme merkittävää näkökantaa tulevat esille, hallituksen kautta se yhteiskunnallinen ja poliittinen tahto, joka muovautuu hallituksen sisällä yhteistyössä eri etujärjestöjen näkemysten kanssa.

Mutta, herra puhemies, minusta on aiheellista todeta myös se, että esitys on tavallaan tavatoman merkittävä myös suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa, koska epäilemättä kokoomus ja sosialidemokraattinen liike ruotsalaista kansanpuoluutta ja maaseudun puoluutta millään muotoin ohittamatta ovat esityksen myötä kyenneet löytämään toisilleen varsin kaukaisistakin lähtökohdista senkaltaisen kompromissin, senkaltaisen toimivan mallin, josta kyetään ottamaan poliittinen vastuu yhteiskunnan sisäisen uudistautumisen kyseessä ollen. Me olemme sisäisesti uudistautumassa tässä yhteiskunnassa varsin ripeällä vauhdilla. Olemme tavallaan tietäntyyppisen jälleenrakennuskauden kanssa silmikkäin, ja se tarkoittaa sitä, että rakennemuutoksen olosuhteet on kyettävä saamaan myös sosiaalisesti hallituiksi. Rakennemuutos on toteutettava hallitulla tavalla, ja silloin tietysti tämänkaltaisten lakiesitysten osalta totuutta ei voida sivuuttaa.

Minusta hallitus on osoittanut työkykynsä ja kelpoisuutensa ottaa vastuu yhteiskunnallisesti vaikeasta kysymyskokonaisuudesta. Se merkitsee käytännössä sitä, että työsopimuslain osalta on haluttu tarkentaa lainsäädäntöä, enkä suosituksomaan, että eduskunnassa on ainutakaan asiaan paneutunutta kansanedustajaa, joka saattaisi väittää, etteikö työsopimuslain osalta olisi tapahtunut merkittävä lainsäädännön tarkistustoiminto.

Yhteistoimintalain osalta on haluttu tehostaa sen vaikutusta suomalaisessa yhteiskunnassa ja sen vaikutusta suomalaiseen yrityskulttuuriin ja työpaikkakulttuuriin. Tämä on ollut alkuperäi-

nen tarkoitus, ja nämä näkökohdat myös toteutuvat niin työ sopimuslain osalta kuin yhteistoimintalakiakin tarkasteltaessa. Sen vuoksi tunnetaan peräti omituiselta tässä keskustelussa se näkökohta, että joku osapuoli olisi halunnut heikentää yhteistyölakia ja sen toteutumismahdollisuuksia tämän lainsäädännön osalta. Sellaista perustetta ja sellaista asennoitumista en ole tuon pitkän marssin aikana miltään taholta nähnyt esitetyn.

Se, että yhteistoimintalain osalla on esim. sen 6 §:n muistaakseni 2 kohdan osalta esiintynyt nyt tulkinnallisuutta, joka on tullut eduskunnan valiokuntakäsittelyssä hyvin voimallisesti esille, on asia, joka olisi saattanut tietysti tulla tarkemminkin kirjoitettua hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä. Mutta sellaista yhteistoimintalakia tai sellaista työ sopimuslakia ei pysty tämä hallitus eikä yksikään muu hallitus tässä maassa luomaan, johon ei sisältyisi erilaisia lähtökohtia, erilaisia vaikutelmia siitä, mitä lain jokin yksityiskohta tarkoittaa. Tähän lakiin sisältyy niitä, ja niitä tulee sisältymään jatkossakin, olkoon tuo hallitus sitten Suomen paras tai maailman paras. Sellaista esitystä ei kerta kaikkiaan kyetä antamaan, johon ei eri tahoilta, eri yhteiskunnallisista lähtökohdista asiaa tarkastellen, sisältyisi erilaisia odotuksia, erilaisia näkökohtia, toiveita, vaatimuksia. Näin ollen myös tulkintapohja on varmasti eri tapauksissa toisistaan poikkeava.

Olen ymmärtänyt niin, että se poliittinen viitekehys, jota osaltani edustan, on halunnut voimallisesti lähteä henkilöstön asemaa parantaviin toimenpiteisiin työ sopimuslain ja henkilöstön asemaa muutenkin yhteistoimintalain kautta kehitettäessä mutta niin, että suomalainen yrityskulttuuri voi myös toteuttaa omia lähtökohtiaan tehokkaalla ja joustavalla tavalla. Tähän ajatukseen on rakentunut hallituksen sisäinen selkeä sopimus siitä, että henkilöstön asemaa parannetaan ja että henkilöstön asemaan vaikuttavat yrityksen rakennemuutospäätökset tulevat muun muassa ns. vaikeutetun ja sanktioidun yhteistoimintamenettelyn piiriin. On haluttu siis selkeästi tehostaa ja parantaa yt-lain vaikutuksia ja merkitystä henkilöstön asemaan myönteisesti vaikuttavalla tavalla.

Niinpä tuntuukin hieman oudolta se, että tässä eduskuntakäsittelyn vaiheessa, jossa on tehty pitkä ja ansiokas päivärupeama asian merkeissä myös valiokunnassa, halutaan ikään kuin repiä joitakin sellaisia haavoja auki, jotka tuovat tulkinnallisuudet esille sillä tavalla, että lähtökoh-

dat ovat ensisijaisia eikä suinkaan tuo yksimielinen saavutus sinänsä. Minusta on enemmän tai vähemmän pykälävenkoilua se, jos halutaan hyvin vesiselvästä ratkaisusta löytää senkaltaisia tulkinnallisuuksia, joille ei hallituksen poliittisessa käsittelyssä löydy perustaa.

Me olemme lähteneet siitä, että liiketoimintapäätökset tässä maassa toteutetaan, niin kuin ne on aina ennenkin toteutettu, ja sitä myöten, kun niillä on henkilöstöön laissa sanotulla tavalla vaikutuksia, näistä vaikutuksista myös sitten henkilöstön kanssa käydään asianomaiset keskustelut, jotka on lakiin kirjoitettu tavalla, joka sieltä käy varsin selkeästi esille. Tämä on selkeä periaate, jota täytyy loogisesti noudattaa lain kaikissa kohdissa. Mikään pykälä minusta ei tee tästä periaatteesta poikkeusta. Sen vuoksi on tärkeää, että tätä lakikokonaisuutta tulkitaan loogisena kokonaisuutena eikä pyritä pikku-äppärällä juridikalla ja lakiteknikalla etsien esittämään sellaisia tulkintoja, jotka saavat tämän poliittisenkin saavutuksen näyttämään paljon huonommalta, kuin se tosiasia on suomalaisen yhteiskunnan sisäisenä uudistamistyönä, sisäisenä kehittämistyönä.

Sen vuoksi minusta on väärä tulkintakulma tai väärä tulokulma tätä asiaa tarkastella, ainakin maallikkojen suunnassa lähtien siitä, miltä asia saattaisi juridisesti maistua, kun kaikki kuitenkin tietävät, että kysymyksessä on selkeästi poliittisista lähtökohdista tapahtuva tulkinta. Niinpä toivoisikin, että eduskunta voisi todella tätä asiaa käsitellä mahdollisimman hyvässä hengessä ja yksimielisesti, koska hallituksen esitys varmasti sinällään tarjoaa siihen hyvän pohjan.

Ja sanottakoon, että hallituksen pyrkimys on seurata tarkasti myös eduskunnassa tapahtuvaa käsittelyä ja katsoa, onko sieltä tulossa lakiin senkaltaisia tarkennuksia ja parannuksia, jotka entisestään vievät asioita eteenpäin. Hallituksen suunnasta ei ole pelkoa siitä tai harrastusta siihen suuntaan, ettei eduskunta olisi herra tässä talossa. Ja eduskunta tekee päätökset myös niistä kysymyksistä, joista halutaan erilaisia tulkintoja esittää, niin kuin parhaaksi katsoo. Mutta eduskunnassakin tapahtunut käsittely osoittaa, ettei tässä nimenomaisessa 6 §:n 2 kohdassa ole sen suurempaa viisautta löytynyt, kuin talven neuvotteluissa on tullut esille joko hallituksen sisällä tai sen yhteydenotoissa eri työmarkkinaosapuoliin.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varsin ou-

toa, että ministeri Kanerva sanoo, että ei ole ollut tarkoitus heikentää yhteistoimintalakia. Nimenomaan tämän 6 §:n 2 kohdan osalta hallituksen selvä tarkoitus on, mikä käy yksiselitteisesti ilmi hallituksen esityksen perusteluista, heikentää lakia. Ja niin kuin jo aikaisemmin totesin, niin se, mistä vielä kiistellään, on se, onko lakia tarkoitus tulkinnalla vieläkin heikentää siitä, mitä hallitus esittää.

Tässä yhteydessä lienee syytä lukea 7 §:n 1 momentti, koska tuntuu siltä, että moni ei ole sitä lukenut. Esimerkiksi ed. Sasi ei ole lukenut koskaan 7 §:ää. Tässä todetaan: "Ennen kuin työnantaja ratkaisee 6 §:ssä tarkoitettua asian, on hänen neuvoteltava toimenpiteen perusteista, vaikutuksista ja vaihtoehdoista niiden työntekijöiden ja toimihenkilöiden tai henkilöstön edustajien kanssa, joita asia koskee." Siis on neuvoteltava ennen kuin työnantaja ratkaisee 6 §:ssä tarkoitettua asian. Se 6 §:ssä tarkoitettu asia on kone- ja laitehankinnat niiden henkilöstövaikutusten osalta. Se asia, josta on kysymys, on kone- ja laitehankinta, ei kokonaisuudessaan vaan henkilöstövaikutusten osalta. Mielestäni kyllä jokainen, joka tämän asian järkevästi ajattelee, ei voi tulla kuin yhteen johtopäätökseen. Ja ilmeisesti siihen johtopäätökseen ministeri Kanervakin oli tullut. Sen käsityksen hänen puheestaan sain. Toivon, että hän pystyy vakuuttamaan omat puoluetoverinsa tästä tulkinnasta ja myös työnantajakentän, että tästä asiasta ei tule lihavaa riitaa kentällä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva puheenvuorossaan totesi, että vaikka olisi kuinka hyvä hallitus, niin se ei pysty rakentamaan sellaista lainsäädäntöä, joka ei olisi komplisoitu, koska on erilaisia jännitteitä. Mielestäni tämän hallituksen suurin virhe työelämän uudistamisessa oli se, että otettiin käyttöön ns. Holkerin giljotiini. Kun kerran on kyse lainsäädännöstä, jolla pyritään parantamaan yhteistoimintaa ja sen edellytyksiä työpaikoilla, toki esityksestä neuvottelemisen ja sen valmistaminen olisi kuulunut mitä suurimmassa määrin työmarkkinajärjestöille, jotka käytännössä joutuvat siitä kuitenkin huolehtimaan. Eli mielestäni tämän hallituksen suurin virhe on ollut se, että tästä työstä on siivutettu työmarkkinajärjestöt. Ja lopputulos näkyy: se on puhdas sosialidemokraattien, SAK:n, tavoittelema työelämän uudistus.

Toisena ministeri Kanerva puheenvuorossaan totesi, että eduskunta on herra tässä talossa.

Tämä väite sopii erittäin huonosti siihen tosiasiaan, että sosiaalivaliokunnan hallituspuolueiden jäsenet määrättiin ruotuun itse pääministeri Holkerin ja ministeri Puhakan toimesta, tilanteessa, jossa oli syntynyt kiistaa nimenomaan kone- ja laitehankintaneuvotteluvuoroista. Eli eduskunta ei ole tässä talossa herra, niin kauan kuin me kansanedustajat itse annamme hallituksen ohjata toimintojamme emmekä tee sellaista lainsäädäntöä, jonka itse kukin näemme parhaaksi.

Ministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! On pikkuisen syytä rauhoittaa ed. Anttilaa hänen kiihkeitten näkökohtiensa osalta. Muihin en rohkene ottaa kantaa, mutta jos puheenvuoro rakentuu pelkästään niille asenteille, silloin ollaan tietysti hiukan sen kaltaisessa tilanteessa, jossa saatattakoon hiukan rauhoittaa asetelmaa.

Kolmikannasta tuli tässä puheenvuorossa todettua se hallituksen näkemys, jota yritetään todellakin nyt väellä ja vaivalla saada niin hyvään rasvattuun kuntoon kuin suinkin mahdollista. Totesin osaltani, että se on tärkeä arvo tässä yhteiskunnassa. On tärkeä arvo tässä yhteiskunnassa, että kolmikantainen valmistelupohja toimii ja toteutuu. Hallituksella on yhteiskunnallinen vastuu siitä, millä tavalla asioita viedään eteenpäin — niin kuin eduskunnallakin. Mutta luulen, että jos rehellisesti ja loppuun saakka tämä asia keskustellaan, niin ed. Anttila kuin allekirjoittanutkin ovat molemmat samaa mieltä siitä, että hallituksen ja eduskunnan on vastattava yhteiskunnallisista ratkaisuista riippumatta siitä, onko niissä työmarkkinajärjestöjen puumerkki alla tai ei. Muuten me elämme korporativismissa.

Hallitus toteuttaa varmasti myös sen poliittisen tahdon, joka sen ohjelmaan on kirjattu. Samoin tekee varmasti eduskunta, riippumatta siitä, onko sillä kaikkien työmarkkinajärjestöjen siunaus kaikille päätöksille. Tämä on suomalainen yhteiskunnallinen ja poliittinen järjestelmä. Olen ymmärtänyt tähän saakka, että myös keskustapuolue tässä maassa haluaa tukea suomalaista kansanvaltaista järjestelmää eikä viedä tätä korporativismiin. Mutta jos työmarkkinajärjestöt eivät kykene päättämään kerta kaikkiaan näistä asioista, on silloin tietysti otettava poliittinen vastuu hallitukselle ja eduskunnalle, niin kuin tässä tapauksessa tapahtui. Muuten nämä asiat olisivat pysähtyneet paikoilleen.

Me emme voi jättäytyä pelkästään työmark-

kinajärjestöjen yksipuolisen kieltäytymisen vaaraan ja sitä kautta pysäyttää koko lainsäädäntötyötä ja yhteiskunnallista uudistustyötä. Työmarkkinajärjestöjä ei ole sivuutettu, vaan ne halusivat poistua siitä pöydästä, jossa tätä kysymyskokonaisuutta käsiteltiin. Sen vuoksi on täysin väärin syyttää hallitusta ja eduskuntaa siitä, että tässä asiassa kuitenkin on haluttu edetä.

Näin ollen sanoisin vielä sen, että työmarkkinajärjestöihin on puolin ja toisin ollut erittäin tiivis, rakentava ja hyvä kontakti lain valmistelun yhteydessä kaiken aikaa. Missään vaiheessa suhteet eivät ole olleet poikki edes sillä tavalla, että oppositio pääsisi senkaltaisilla suhteilla herkuttelemaan, joissa voitaisiin väittää hallituksen yhden tai toisen osapuolen olevan irrallaan siitä käytännön tuntumasta työmarkkinakenttään ja työjärjestökenttään, jota ymmärtääkseni sosialidemokraateilla on elävällä tavalla niin kuin myös kokoomuksella. Sen omakohdaisesti tiedän.

Ed. R a n t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ministeri Liikasille, anteeksi Kanervalle — ovat molemmat sen verran liukassanaisia miehiä, että tahtoo mennä sekaisin, kun vain kuuntelee eikä katsele. Mutta sekä työsopimuslaissa että yt-laissa on näkyvisä lakiin kirjoitettuna sellaisia vaaroja, että ne huonolla tulkinnalla heikentävät nykyistä lakia täysin selvästi. Tämä on selvästi sanottava ja selvästi tiedostettava, ja olisi kohtuullista, että sen ministerikin myöntäisi.

Otan yhden esimerkin yt-laista, johon ministeri Kanervakin viittasi, nimenomaan 6 §:n 2 kohdasta, josta hallituksen tarkoituksena on ollut irrottaa liiketoimintapäätökset. Nyt voimassa olevaan lakiin ne sisältyvät, ja tulevaisuudessa laki koskisi vain kone- ja laitehankintojen henkilöstövaikutuksia. Näin on tähänkin saakka ollut. Mutta ministeri Kanervan tulkinta siitä, että koneet ja laitteet saisi hankkia ja sitten vasta käydä neuvottelevia, aiheuttaa sen käytännössä, minkä ministeri kieltää, että se heikentää selvästi ja suoraan nykyistä lakia ja nykyisen lain henkeä ja pykälää ja käytäntöä. Katson olevani aika hyvässä asemassa käytännön kannalta puhumaan ihan vain siitä syystä, että olen aikaisempaa yt-lakia seurannut verrattain pitkään ja sitä käytäntöön ollut soveltamassa.

Arvoisa puhemies! Toteaisin lopuksi tuosta kolmikantaneuvottelusta, että näyttäisi olevan

epäselvää ministerille se, mitä se käytännössä tarkoittaa. Kolmikanta toteutuu myös tässä. Se on ILO:n suosituksen mukainen eikä arvo sinänsä.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pyysin ja sain vastauspuheenvuoron ministeri Kanervan ensimmäisen puheenvuoron johdosta. Ministeri Kanerva toivoi rakentavaa ja hyvässä hengessä tapahtuvaa keskustelua ja vielä yksimielisyyttä. Kahteen ensin mainittuun tavoitteeseen mielelläni yhdyn, mutta tätä yksimielisyyttä en nyt voi taata, ja se taas johtuu hallituksen esityksestä.

Ministeri Kanerva tavoitteli ilmaisua maailman paras tai Suomen paras hallitus. Voisi tietysti sanoa niinkin, että vaikka tässä maassa olisi Suomen huonoin taikka maailman huonoin hallitus, niin ei kuitenkaan koskaan ole sellaista hallitusta, ettei siltä jotain hyvää voi tulla. Ja varmasti jotain hyvää tässäkin esitysnpussa on. Ministeri Kanerva piti vääränä niitä väitteitä, joissa on sanottu pyrityn heikentämään mm. voimassa olevaa yhteistoimintalakia. Kyllä minusta nyt tuntuu, että ed. Stenius-Kaukonen on riittävän selvästi pystynyt osoittamaan, että todella hallitus on eräiltä osin heikentämässä yhteistoimintalakia tällä esityksellä. Erityisesti mitä tulee ed. Sasin aikaisemmin käyttämään puheenvuoroon, niin siinähan näkyy pyrkimys mennä vielä paljon pidemmälle näihin huononuksiin.

Lopuksi totean, että kun ministeri Kanerva puhui poliittisen kulttuurin muutoksesta hallituksen aikaansaannoksista kertoessaan, niin muistutan, että kokoomuksen järjestölehti sanoi ministeri Kanervan suulla, että tämä on kristallinkirkas voitto kokoomukselle.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva puheenvuorossaan totesi, että käsittelyssä olevat lait osoittavat kypsyttää ratkaista vaikeita asioita. Tästä voidaan varmasti olla monta mieltä. Valiokuntaryhmämme mielestä kypsyttää olisi osoittanut juuri se, että eduskunta voisi säätää nyt tietoisesti niin selkeitä lakeja, etteivät ne sisältäisi näin runsaasti tulkinnanvaraisuutta, kuin tämäkin keskustelu täällä osoittaa.

Nyt esille tulleesta yhteistoimintalain 6 §:n 2 kohdasta eli kone- ja laitehankintojen neuvotteluvaikeudesta keskustan valiokuntaryhmä esitti mietinnön perusteluihin sellaista selvennystä, jonka ministeri Kanerva on todennut julkisuu-

dessakin omaksi käsitykseksensä tästä kohdasta. Me emme kuitenkaan saaneet tälle riittävää kannatusta, emme siltäkään taholta, jota ministeri Kanerva hallituksessa edustaa. Haluan tässä vain todeta, että me voimme tietysti harkita sitä, että annamme eduskunnalle vielä mahdollisuuden äänestämällä lausua mielipiteensä tämän kohdan tulkinnasta.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo olla samaa mieltä ministeri Kanervan kanssa siitä asiasta, että kun työelämää uudistetaan, niin se tulee tehdä kolmikantaperiaatetta noudattaen. Mutta mielestäni nimenomaan kokoomus hallituspuolueena nyt tässä nimenomaisessa tapauksessa osoitti liiallista intoa ja kiirettä asiasta säännöksiä tehtaessa, ja tätä osoittavat mm. pääministeri Holkerin maininnat laukeavasta giljotiinista. Tällaisella kiireellä ja hopulla ei hyvää työtä saada aikaan.

Lännessä on teollisuusmaita, joissa työelämän pelisäännöt on valtaosalta sovittu työmarkkinajärjestöjen kesken ja tällöin kukin elinkeinoelämän ala saa itselleen hyvin soveltuvat säännöt. Tämä olisi mielestäni ihanteellinen ratkaisu Suomessa. Nyt eri alat ja eri yritykset ovat hyvin erilaisia. Syntyy suuria ongelmia, kun nyt yhdet ja samat säännökset annetaan kaikille erilaisille yrityksille. Tämä on hallituksen esityksen eräs periaatteellinen heikkous.

On vielä todettava se seikka, että kun työmarkkinajärjestöt on tästä melko tyystin sivuutettu, niin juuri sellaisia yrityksiä ja aloja, jotka tänäänkin kamppailevat kaikkein suurimmissa vaikeuksissa, isketään tällä lainsäädännöllä kaikkein ankarimmin. Niitä ovat pienet yritykset yleensä, (Ed. P. Lahtinen: Laki ei koske pieniä!) alihankintayritykset, rakennusyritykset ja yritykset, jotka eivät voi suunnitella tuotantoaan pitkällä tähtäyksellä. Yli 30 henkilön yritykset eivät ole vielä suuria.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin hyvä, että toinen ministereistä, jotka aktiivisesti ovat olleet tätä lakia viime talven aikana valmistelussa, on paikalla. Kun katsoo näitä neljää sanaa hallitusohjelmasta, "irtisanomis- ja lomautusperusteita selkeytetään", niin tähän asti käyty keskustelu osoittaa sitä tilannetta, että toivoisi edes toiselta ministeriltä tässä vaiheessa tulkintaa näihin aukioleviin asioihin, (Ed. Zyskiewicz: Eihän lomautusperusteista ole puhuttu

mitään!) joihin ei ole sosiaalivaliokunnassa löytynyt vastausta, vaikka maan korkein asiantuntijaedustavuus täällä on käynyt useitten viikkojen aikana. Tähänkään työsopimuslain 37 a §:ään, joka koskee koulutusta, ei ole vielä löytynyt vastausta valiokunnassa eikä nähtävästi löydy täälläkään, mitä koulutusta tarkoitetaan. Toivoisi myös tästä yhteistoimintalain 6 § 2 kohdasta, että ainakin toinen ministereistä tämän illan kuluessa antaisi siihen oman tulkintansa, jotta eduskunta ja eduskunnan jäsenet voisivat päätellä, millä tavoin suhtautua jatko-työskentelyssä, tarvitseeko tämä tarkennusta vai onko hallitus yksimielinen sen sisällöstä.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näitten lakien yhteydessä on puhuttu sammakoista enemmän kuin varmasti mistään muista elukoista. Ensin puhuttiin marssijärjestyksestä ja nyt sammakoista, mutta kyllä ministeri Kanervan ja ed. Sasin puheenvuorot osoittavat, että kokoomuksella on taskut täynnä mustan rupikonnan mätää, siis sammakonkuttua. Tämä puheenvuoro oli sen kaltainen ja osoittaa myös sen, että hallituksen ministerit ovat eri mieltä laista, ja osoittaa kyllä sen, että hallituksella ei ole pääministeriä. Nimittäin pääministerin tehtävä on tämän kaltaiset asiat ratkoa.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttuisin ed. Anttilan esittämään näkemyksiin niin sanotusta kolmikantaperiaatteesta ja työmarkkinajärjestöjen kuulemisesta tässä asiassa. Aivan samaa rataahan noudatteli muistaakseni peräti keskustapuolueen puheenjohtajan puheenvuoro lähete keskustelussa. Hän esitti väitteen, että tähän asti työsopimuslain muutokset Suomessa on säädetty STK:n ja SAK:n keskinäisen sopimuksen mukaisiksi. Minä jään vain ihmettelemään sitä, mitä tuumaili keskustapuolue silloin, kun irtisanomismenettelylainsäädäntöä säädettiin vuosina 1983—1984. Silloin nimittäin tilanne oli se, että Suomen Yrittäjien Keskusliitto näki tuon lain erittäin pahana peikkona nimenomaan pienyrityksille, ja saattaa olla, että näin on käynyt. Ainkin tutkimusten mukaan pienyritykset tulivat varovaisiksi sen lain säätämisen jälkeen henkilökunnan palkkaamisessa.

Ihmettelen, jos ed. Anttila pyrkii nyt väittämään, että STK silloin sopi SAK:n kanssa tuon lainsäädännön sisällön ja siis tavallaan petti Suomen Yrittäjien Keskusliiton. En usko

tähän mahdollisuuteen ja jäänkin ihmettelemään sitten, pettikö keskustapuolue silloin tämän oman kolmikantaperiaatteensa, ei noudattanutkaan STK:n tahtoa, niin kuin on pyritty täällä välttämään, että keskustapuolue kaikissa yhteyksissä on sen mukaisesti toiminut.

Ministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Ed. Rantasen puheenvuoron osalta mielihyvällä totean, että hän kiinnittää huomiota siihen asialliseen perusteeseen, joka on ILO:n suosituksessa, mutta meillä on myös tietysti mitä selkeimmin yhteiskunnallinen tarve siihen, että kolmikantaisuus voidaan turvata. Se ei tule vain kansainvälisistä suosituksista, vaan se on tietysti kotitekoiseen yhteiskuntapolitiikkaan mitä kiinteimmin liittyvä tavoite, jonka eteen on tehtävä vaivalloisesti ja pitkämielisesti työtä saavutuksiin päästäksemme. Siihen ollaan mielestäni kohtuudella taas kerran tulossa ja siihen sisältyy toiveita.

Kun tässä keskustelussa, arvoisa puhemies, on jo monen monituista kertaa todettu, että yt-lain eräisiin kohtiin sisältyy heikennyksiä nykytilanteeseen verrattuna, niin tämä tulkinta minusta on hyvin mielenkiintoinen sen vuoksi, että se, mikä kuitenkin jää yt-lain uudistetussa muodossa vanhaan verrattuna viivan alle, on se, että yhteistoimintamenettely suomalaisessa yrityskulttuurissa tulee tehostumaan. Se tulee paranemaan laadullisesti ja se tulee antamaan selkeästi suuremman sosiaalisen turvallisuusverkkotakuun niille, jotka joutuvat rakennemuutoksen kouriin. Tästä ei voi olla epäselvyyttä.

Viittaan ed. Laineen puheenvuoroon, joka hyvin ymmärtää, mitä tarkoitan. Jos aikaisemmin juostiin satasella aika 10,5 ja nyt juostaan tasan 10 sekuntia tuo 100 metriä, niin jos tässä jälkimmäisessä suorituksessa lähtö on hitaampi kuin siinä ensimmäisessä juoksussa, jolla saatiin aika 10,5, niin sillä ei ole mitään merkitystä, koska lopputulos tässä hommassa sen ratkaisee. Se kaveri, joka juoksee 10,0, on varmasti voittaja, varmasti parempi juoksija kuin se, joka juoksee 10,5.

Tästä on myös kysymys tämän yhteistoimintalain osalta. Ei voi verrata asiaa niin, että jokin pykälän yksityiskohta sinällään määräisi tämän lain luonteen ja sisällön. Tässä henkilöstön asema paranee, se on kiistatonta. Tämä on haluttu saada hallintaan. Siinä on tehty ratkaisu, jota voidaan tietysti arvostella, mutta se on kuitenkin mielestäni selvä yhteiskunnallinen laadullinen parannus nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

Mitä tulee aikataulukysymyksiin, joista tässä äskeisessä keskustelussa oli puhe, monta kertaa meidän politiikassamme on se vika, että aikataulut tulevat hallitseviksi. Niistä on niin helppo ottaa mittaa, niihin on helppo verrata asioita. Ne ovat tärkeitä, mutta eivät tärkeimpiä asioita. Sen jokainen varmasti tietää monia isoja yhteiskunnallisia myllyjä pyöritettyään niin tämän hallituksen kuin aikaisempienkin hallitusten aikana. Sitä parempaan politiikkaan päästään maassa, mitä vähemmän voidaan puhua aikatauluista sinällään. Siitä huolimatta pitää tietysti olla ryhtiä tehdä poliittisia ratkaisuja. Tärkeimpiä nuo aikataulukysymykset eivät mielestäni ole.

Sen lisäksi ed. P. Leppäselälle toteaisin, ettei tätä esitystä ole ollut tekemässä kaksi ministeriä. Ministerivaliokuntaan kuului neljä täysin tasavertaista ministeriä eikä tästä ole sen enempää kehuja kuin haukkujakaan otettavissa kahdelle erilliselle ministerille sinällään.

Mitä tulee niihin vertailuihin, joita tuossa keskustelun loppuvaiheessa — en tarkoita ed. Niinistön puheenvuoroa — käytettiin rupikonista ja niitten erilaisista eritteistä, niin kukin käyttää tietysti niitä vertauskuvia, jotka itselleen ovat luonteenomaisimpia. Minä en noihin haluaisi tässä yhteydessä mennä.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Aivan ensimmäisenä ed. Niinistölle muistuttaisin siitä, että vuonna 1983 tai 1984 tässä salissa käsiteltiin työsuhdeturvallisuuden muutosta. Tämä esitys perustui komitean valmisteluun, josta lopullisesti sovittiin, jos hallituksen esityksen perusteluihin on luottamista, tulopoliittisessa neuvottelupöydässä. Silloin Suomen Yrittäjien Keskusliiton kritiikki tätä esitystä kohtaan kohdistui lähinnä sen lain yhteen pykälään, jossa puhuttiin laittomista irtisanomisista ja niistä tulevasta 20 kuukauden hyvityksestä. Silloin kyse oli siitä, että Suomen Yrittäjien Keskusliitto näki tässä sellaisia puutteita ja epäkohtia, joita se ei voinut hyväksyä, mutta kaiken kaikkiaan STK ja SAK sekä tupopöydässä olevat tahot ovat tämän aikanaan sopineet.

Arvoisa puhemies! Ministeri Kanervalle toteaisin vielä sen, että minusta suurin virhe tämän esityksen valmistelussa on edelleen se, että hallitus otti käyttöön Holkerin giljotiinin. Ministeri Kanerva täällä puolustautui sillä, että hallituksella on yhteiskunnallinen vastuu eikä se voi jatkuvasti viivyttellä asian eteenpäinviemistä. Ydinkysymys on se, että hallitukseen mennessä

sään kokoomus sitoutui tämäntyyppisen esityksen antamaan, esityksen, jota ei missään vaiheessa työmarkkinapöydässä työnantajataho olisi tullut hyväksymään. Tässä ajettiin näin läpi sosialidemokraattien ja SAK:n tavoitteet puhtaimmillaan. Viimeisten kymmenen vuoden aikana tupopöydässä ovat nämä tavoitteet ja vaatimukset SAK:n puolella olleet esillä, mutta työnantajat ovat ne aivan ymmärrettävästi torjuneet. Näiden lainsäädäntöön saaminen todella edellytti Holkerin giljotiinin käyttöönottoa.

Vastauspuheenvuorossani totesin, että kun näitä järjestelmiä kuitenkin työntekijät ja työnantajat yhdessä joutuvat työpaikalla soveltamaan, niin olisi ollut erittäin tärkeä asia, että loppuun saakka tässä valmistelussa olisi ollut mukana kolmikantaperiaate, jolloin olisi varmasti voitu välttyä sellaisilta ovatoiko ne nyt sitten sammakoita tai vastaavia, joita täällä on käytännössä jo moneen kertaan todettu näiden esitysten sisältävän. Sieltä olisi voitu poistaa sellaisia työelämälle ja yritystoiminnalle vieraita aineksia.

Keskustapuolueen valiokuntaryhmä on jättänyt esitykseen varsin ansiokkaan vastalauseen, jossa on otettu huomioon sekä yritystoiminnan että työntekijöiden mahdollisuudet vaikuttaa työhön, työympäristöön ja nimenomaan siihen kriisitilanteeseen, joka tänä päivänä on valitettavan monen yrityksen kohdalla tosiasia. Rakennemuutoshan on asia, joka koettelee yrityksiämme, on koetellut ja varmasti koettelee tulevaisuudessakin, koska me emme elä missään suljetussa yhteisössä, vaan kuten täällä on todettu, entistä laajemmin Eurooppaan avautuvissa kilpailutilanteissa, ja silloin on tosiasia, että erilaiset muutokset, valuuttakurssimuutokset, raaka-aineiden hinnat ym. vaikuttavat yrityksen kilpailutilanteisiin ja sitä kautta tulee eteen rakennemuutos.

Rakennemuutosta tarvitsee yritys itse, tarvitsevat sen työntekijät, mutta myös yrityksen rahoittajat, tavaran toimittajat, ammattiliitot. Siis kaikki me tarvitsemme rakennemuutosta, jolla me pyrimme säilyttämään yritykset jatkossa kilpailukykyisinä ja menestyvinä. Tätä taustaa vasten, kun kerran rakennemuutos kiinnostaa ja sen pitäisi kiinnostaa näin monia tahoja, tuntuisi täysin selkeältä, että rakennemuutoksesta oltaisiin myös yhdessä ottamassa vastuuta, mutta käytännössä tilanne ei kuitenkaan valitettavasti ole näin.

Mielestäni tämä työelämän uudistusesitys, joka nyt on täällä käsiteltävänä, ei ole vastuun

ottamista, vaan valtapolitiikkaa. Se on tämän uudistuksen suurin heikkous. Jos siinä olisi kyse lisävastuun ottamisesta tästä rakennemuutos-tilanteesta, niin silloin se olisi aivan oikeasuuntainen. (Ed. Knuuttila: Minä en nyt oikein ymmärtänyt!) Kyse on siitä, että tällä uudistuksella pyritään nakertamaan entistä enemmän yritystoimintaan tärkeästi ja keskeisesti kuuluvien ratkaisujen tekemistä, vaikeuttamaan sitä erilaisin pakkoneuvotteluajoin ja vastaavin.

Ensimmäisenä maana Euroopassa Suomessa otetaan käyttöön tarkkaan aikamäärään sidotut pakkoneuvotteluajat. Ihmettelen vain, että meillä on tähän varaa kiristytävissä kilpailutilanteissa. Neuvotteluvaihtoehtoja on lähes jokaisen maan lainsäädännössä, ja ne ovat aivan perusteltuja, mutta outoa on, että sidotaan niinkin pitkiin neuvotteluaikoihin, kuin tässä nyt joudutaan sitoutumaan, ja sillä tavalla vaikeutetaan yrityksen kehittämisprosessia, koska ratkaisut välttämättä siirtyvät kuukausien taakse ottaen huomioon sen, että laki vaatii, että tietty kuukausimäärä on pakosta neuvoteltava.

Arvoisa puhemies! Sosiaalivaliokunnan käsittelylle annan tämän lakiesityksen suhteen, kuten jo kai olen vastauspuheenvuorossanikin todennut, varsin huonon arvostuksen siitä syystä, että siellä ei ole kyetty tämän esityksen selkeästi nähtävissä olevia epäkohtia korjaamaan. Tämä uudistus on ollut poliittisesti niin arka, että sitä ei käytännössä ole uskallettu avata. Tämä jos mikä kuvaa meidän kansanedustajien selkärangattomuutta. Eduskunnan tehtävänä ja lähinnä kansanedustajien itsensä tehtävänä on eduskunnan arvovallan korottaminen. Se voi tapahtua vain sillä tavalla, että me pidämme tiukasti kiinni niistä tavoitteista ja päämääristä, joita me itse käytännössä tiedämme olevan.

Tämän uudistuksen suhteen olisin todella toivonut, että valiokunnassa kokoomuksen edustajat, jotka varmasti myös ymmärtävät yrityselämää, ainakin heidän pitäisi ymmärtää, olisivat toteuttaneet edes tämän laite- ja konehankintaneuvotteluvollisuuden rajaamisen liiketoimintapäätöksien ulkopuolelle niin, ettei se koske liiketoimintapäätöksiä. Se on vähin, mikä olisi pitänyt hoitaa. Ihmettelen, että tähän todella ei ole päästy.

Tulee vain mieleeni, että kokoomuksen kunnallisvaaliohjelmassa on kerrottuna kokoomuksen kannattajakunta leiviskäympyrän muodossa. Sieltä ei löydy sektoria "yrittäjät". Se kuvastanee uskokokoomuksen asennetta suomalaisen yritystoimintaan, asennetta, joka heijas-

tuu tämän hallituksen esityksen valmistelusta, mutta se on valitettava tosiasia.

Suomalainen yhteiskunta kuitenkin lepää hyvin keskeisesti yksityisen yrittäjyyden ja yleensä yrittäjyyden varassa. Yrittäjyyteen kuuluu keskeisenä osana yhteistoiminta myös työntekijöiden kanssa. Yhteistoiminnan tulee olla aitoa eikä valtapoliittisiin päämääriin tähtäävää, niin kuin tämä esitys on. Jatkossa näen itse tilanteen sellaisena, että meidän tehtävänämme on koulutuksen keinoin kouluttaa yrittäjät ja myös työntekijät sellaiseen yhteistoimintaan, jossa molemmilla on yhteinen päämäärä: yrityksen menestyminen. Siinä on meillä tavattoman paljon vielä tehtävää. Niin kauan kuin ammattiyhdistysliike lähtee siitä, että valtapoliittisin perustein pyritään nakertamaan yrittäjän päätösvaltaa, tilanne ei valitettavasti onnistu.

Tiedän paljon yrityksiä, joissa yhteistoiminta pelaa äärettömän hyvin. Siellä on molempien asenteet tähän yhteistoimintaan oikeat. Lähdetään siitä, että se palvelee yhteistä päämäärää: yrityksen menestymistä.

Arvoisa puhemies! Esityksen toisessa käsitellyssä tulen tarkemmin käymään läpi yksityiskohtaisesti tätä hallituksen esitystä ja sosiaalivaliokunnan mietintöä, mutta säästän ne sinne.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ed. Anttilan puheenvuoro oli kyllä jälleen kerran niin mahtailava, että kun keskustapuolue nimenmuutostaan miettii, niin kannattaisi vielä miettiä, että jos se muutettaisiin Euroopan keskustaksi tai vaikka Maailman keskustaksi.

Mutta mitä tulee sitten tähän itse asiaan, niin minä kyllä kaipaen, että jatkossa keskustapuolueelta tulisi edes yksi puheenvuoro, joka lähtee palkansaajan ja henkilöstön näkökulmasta. Yhtään asiantuntevaa puheenvuoroa, joka käsittelee asiaa "henkilöstön asema rakennemuutoksessa Suomessa 1980-luvulla" ei täällä ole tullut esille. Toivon, että jatkossa tällainen tulee, koska tiedän, että ammattiyhdistysliikkeessä niin toimihenkilöpuolella kuin monissa muissakin järjestöissä on jopa aktiivisesti toimimassa ihmisiä, jotka ovat hyvää uskoa menneet keskustapuolueen jäseniksi. Kun näitä puheenvuoroja kuuntelee, niin todella hirvittää, että he ovat voineet tehdä tällaisen ratkaisun. Luulisi, että keskustapuolue olisi pystynyt tässä tilanteessa vetämään aivan toisentyypisiä johtopäätöksiä, mitä täällä ed. Anttilan yksipuolinen puheenvuoro osoitti.

Vielä muistutan siitä, että hänenkin hyvin tuntemansa maatalous elää aika pitkälle sen varassa, että pääasiassa palkansaajien maksamista verovarosta voidaan sosialisoida tappioita vuodesta toiseen.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila esitti taas varsin kovia väitteitä niitä mitenkään perustelematta. Hänen väitteensä kuului mm. niin, että tämä uudistus on tapahtunut SAK:n ja sitä kautta SDP:n ehdoin. Muistuttaisin häntä kuitenkin siitä, että esim. SAK on omien virkamiestensä toimesta tätä uudistusta tietyllä tavalla kritisoinut ja nimenomaan ilmaissut, että heidän tahdonsa ei ole toteutunut ainakaan niin pitkälle kuin he olisivat halunneet. Tämä mielestäni hyvin todistaa, että ei tämä suinkaan ole kenenkään ehdoilla tapahtunut, sen kummemmin SAK:n kuin STK:nkaan ehdoilla, vaan nimenomaisesti kysymys on tasapainoehdotuksesta.

Toisaalta ed. Anttila totesi, että keskustapuolueen edustajat sosiaalivaliokunnassa ovat tehneet tähän perusteellisia muutosehdotuksia. Itse en ole tosin sosiaalivaliokunnan jäsen, mutta tuota vastalauseita luettuani olen voinut todeta, että muutokset ovat ainoastaan teknisiä. Keskustapuolue hyväksyy tämän muutoksen rakenteeltaan. Sen esittämät muutokset ovat ainoastaan teknisiä, joten ed. Anttilan tulisi ehkä vähän tarkemmin tuota vastalauseita lueskella.

Mitä tulee kokoomukseen ja sen yrittäjäkuntaan, totean, että kokoomus on Suomen suurin yrittäjäpuolue, on sitä vastaisuudessaakin siitä huolimatta, että keskustapuolue tällä hetkellä esittää kokoomuksesta perättömiä väitteitä.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ed. Anttilan puheenvuoro sai minut kovin surulliseksi. On nimittäin olemassa paljon sosialidemokraatteja, jotka yhä edelleen haikailevat yhteistyötä keskustapuolueen kanssa. Mutta mitä enemmän tällaisia puheenvuoroja joutuu kuuntelemaan, sitä epävarmemmaksi näissä odotuksissaan käy. Täällä on jo väsyksiin asti korostettu sitä, että tämä Holkerin giljotiini oli ilmeisesti poliittinen välttämättömyys. Jos ja kun työmarkkinajärjestöt eivät halunneet sopia työelämän uudistamisesta, se oli pakko viedä päätökseen siten kuin hallitusohjelmassa oli sovittu.

Eräs yksityiskohta ed. Anttilan puheenvuorossa jäi vaivaamaan. Hän toi esille pakkoneuvottelut ainutlaatuisena muotona maailmassa.

Ed. Anttilalle on ilmeisesti vieras asia, että päättökentekojärjestelmää työelämässä voidaan kuvata vähintäänkin viisiportaisella asteikolla, jossa yhtenä tasona voi olla neuvottelupakko. Tosin tässä yhteydessä se on mahdollisuus ohittaa, jos asioista sovitaan sitä ennen. Työntekijöillä on monissa maissa sopimusten tulkintaoikeus ja myös päätösvalta monissa työelämäkysymyksissä. Yhdessä näistä viimeksi mainituista asioista ei sisälly vaikutusvaltaa suomalaisille palkansaajille tai henkilöstölle. Tältä osin ed. Anttila pyrki tietoisesti tai tietämättään antamaan väärän todistuksen "lähimmäisestä" eli tästä työelämän uudistamispaketista.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minut puolestaan ed. Anttilan puheenvuoro sai paremminkin iloiseksi. Täytyyhan politiikassa aina jotain huumoriakin olla. Ja niin uskomaton tämä puheenvuoro tietysti oli, että paremminkin naurun puolelle menee.

Haluaisin muistuttaa siitä, että nykyisessä voimassaolevassa yhteistoimintalaissa kone- ja laitehankinnat kuuluvat neuvottelujen piiriin ja tämän uuden esityksen mukaan puolestaan näiden laitehankintojen henkilöstövaikutukset. Tältä osin ei tapahdu oikeastaan minkäänlaista vallankumousta, vaan radikaali muutos tässä kysymyksessä on tapahtunut silloin, kun yt-laki sinänsä on laadittu. Siitä syystä en ymmärrä näitä ed. Anttilan heittoja ollenkaan.

Lisäksi toteaisin, että keskustapuolueen vastalause ei mielestäni sisällä mitään järin oleellisia muutoksia tähän lakiesitykseen. Siitä syystä olisin kovasti halunnut kuulla ed. Anttilan kertovan, mitkä ovat ne työelämälle vieraat kohdat, joita tämä lakiesitys sisältää. Mielestäni siinä ei ole sellaisia kohtia.

Sitten ed. Anttila puhui neuvottelupakosta ja neuvotteluajoista. Tämän esityksen mukaan on neuvoteltava työntekijöiden kanssa silloin, kun irtisanomisista tapahtuu, ja jos irtisanotaan yli kymmenen työntekijää, niin on neuvoteltava kolme kuukautta, jos ei sopimukseen päästä. Minä kyllä luottaisin siihen, että näissä neuvotteluissa hyvin usein päästään myös sopimukseen, eikä voida puhua mistään neuvottelupakosta tässä yhteydessä.

Ed. O i l i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lainsäädäntö merkitsee juuri sitä, että rakennemuutoksesta otetaan yhteis-

vastuu työpaikoilla. Se on ollut tämän lain tavoite. Siihen on päästy. Mutta lienee niin, että ed. Anttila on päättänyt tämän asian toisin uskoa. Se kai hänelle on suotava.

Mitä tulee yrittäjän poliittisiin näkemyksiin, niin kyllä kokoomus yleispuolueena on myös yrittäjien puolue. Yrittäjiä on ja tulee olemaan kokoomuksen riveissä enemmän kuin keskustapuolueessa huolimatta siitä virheellisestä propagandasta, jota ed. Anttilan johdolla kentälle levitetään. Sen jäljet ovat lyhyet.

Kun täällä on sitten itse kukin kertonut, miten ed. Anttilan puheenvuoro on vaikuttanut, niin omalta osaltani toteaisin, että en tunteitani lähde analysoimaan. Sen huomasi kyllä, että monet ed. Anttilan ryhmätoverit kyllä häpeästä hiukan punoittaen tuota puheenvuoroa kuuntelivat, ainakin Röntysen Kalle vieressä.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta alkaa tuntua, että nämä lainmuutokset kohtelevat tasapuolisesti niin yrittäjiä kuin palkansaajia, kun kerran keskustapuolue haukkuu, että kokoomus on demarien talutusnuorassa, ja vasemmalta sanotaan, että demarit ovat menneet kokoomuksen lankaan.

Mutta hallituksen kunniaksi on sanottava, että työelämän uudistus on edennyt tähän vaiheeseen kuin se nyt on. Työmarkkinajärjestöt eivät ole pystyneet sopimaan näistä asioista. Se on tullut täällä todistettua. Selvää on myös se, että edellisen hallituksen aikana ei tällainen työelämän uudistus olisi onnistunut missään muodossa. Kun tämän hallituksen ohjelmaa muodostettiin, niin luin tuota edellisen hallituksen ohjelmaa työelämän uudistamisen kohdalta ja ajattelin, että voi ihme, minkälaisella ohjelmalla on demarit menneet hallitukseen. Keskustapuolue viis veisaa oppositiossa ollessaan nyt työntekijöiden eduista. Se yrittää kosiskella kaikin tavoin yrittäjiä ja työnantajia. Yhteistoiminta pelaa hyvin eräissä yrityksissä. Se on aivan tosiasia. Eikä laki koskekaan tällaisia yrityksiä. Laki tulee vain siinä tapauksessa kuin yhteistoiminta ei pelaa ja silloin se on tarkoitettu ehkä molempien, niin työntekijöiden kuin työnantajien, turvaksi.

Ed. R a n t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila kertoi, että hallitus on ottanut pari lakia eli työelämän uudistamispaketin omiin käsiinsä, ja että se on puh-

dasta valtapolitiikkaa eikä vastuunottoa. Hän varmaankin tarkoitti edellisiä ja sitä edellisiä hallituksia. Vastuunotto, jota kepu silloin harvasti, piti sisällään sen, että viiteentoista vuoteen tällä alueella ei tapahtunut mitään. Tässä mielessä kylläkin ollaan menty tavattoman hyvin eteenpäin, nimitettäköön sitä valtapolitiikaksi taikka miksikä tahansa. Ed. Anttilan puheenvuorosta sai sen käsityksen, että henkilöstön tarkoituksena olisikin rakennemuutosten yhteydessä ja miksei muutoinkin vain kaataa yrityksiä, joissa he ovat työssä. Tämä ei suinkaan pidä paikkaansa. Minä voin näin vakuuttaa. Tulkitsen sen kuitenkin huuleksi, tosin aika rohtuneeksi.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Häkämiehelle toteaisin, että hän ei ilmeisesti ole keskustapuolueen vastalauseita lukenut, koska hän väittää, että siinä on vain kyse teknisistä muutoksista. Keskustapuolueen vastalauseessa on pakkoneuvotteluajoja lyhennetty, mutta sen rinnalle on myöskin luotu järjestelmä, jolla muun muassa koulutusvelvollisuudesta aiheutuvia kustannuksia pyritään säilyttämään osittain yhteiskunnalle, mikä on perusteltua pienyritysten osalta. Edelleen siinä esitetään työvoimaviranomaisten saamista mukaan entistä enemmän rakenne- ja muutostilanteisiin silloin, kun yrityksissä tulee saneerauksia, lomautuksia ja irtisanomisia. Eli suosittelisin ed. Häkämiehelle tutustumista tähän vastalauseeseen. Sieltä löytyy tähän paljon hyvää esitettävää.

Ed. Gustafsson totesi, että on maita Euroopassa, joissa on tulkintaetuoikeus työntekijäjärjestöillä. Se pitää paikkansa silloin, kun puhutaan sosialistisista maista. (Ed. Gustafsson: Länsi-Saksassa! Ruotsissa!)

Ed. Taina totesi, että yhteistoimintalain neuvottelujen piiriin ovat aikaisemminkin kuuluneet kone- ja laitehankinnat. Tämä pitää paikkansa, ja yleensä viisas työnantaja kuulee työntekijöitä silloin, kun uusia koneita ja laitteita hankitaan. Mutta nyt onkin kyse siitä, että tällä järjestelmällä pyritään vaikeuttamaan liiketoimintapäätöksiä eli koneiden hankintaa. Tämä epäkohta olisi pitänyt nimenomaan valiokunnassa ratkaista. Se on tänä päivänä epäselvä, kuten täällä keskustelussa on todettu.

Ed. Ollilan puheenvuoro jääköön omaan arvoonsa. Sitä en sen enempää kommentoi.

Ed. Rantaselle toteaisin sen, että kun hän väitti, ettei viiteentoista vuoteen työelämässä

ole tapahtunut mitään, se ei suinkaan pidä paikkaansa. Ei tarvitse lähteä katsomaan kuin mitä uudistuksia on säädetty keskustapuolueen ollessa hallituksessa. Muistuttaisin muun muassa työsuhdeturvasta vuonna 1984 ja yhteistoimintalaista 1970-luvulla.

Ed. Pokka: Arvoisa puhemies! Täällä on jo keskustelussa hirveän paljon puhuttu työelämälakien käsittelystä sosiaalivaliokunnassa. Ehkäpä kannattaisi ottaa keskustelun pohjaksi pelkät tosiasiat. Tosiasiaksihan tässä jää, että hallituspuolueille ei annettu sosiaalivaliokunnassa oikeastaan tuumaakaan liikkumavaraa, vaan lakiesitykset vietiin valiokunnassa muutamaa teknistä korjausta lukuun ottamatta sellaisinaan läpi. Näyttää siltä, että — sen sanon entisen hallituspuolueen kansanedustajana — hallitus tarvitsee tällaisen kiistalain osalta eduskunnasta pelkästään suotuisan napin painajia. Itsenäistä ja luovaa ajattelua sosiaalivaliokunnassa ei erikoisemmin ole suosittu.

Tietysti tässä voisi hyvin paljon puhua siitä, että eduskunnan itsenäisyys on toki meidän kansanedustajien omissa käsissämme. Kaikki kunnia eduskunnan puhemiehelle siitä, että hän on käyttänyt kovasti aikaa ja vaivaa meidän puheettemme lyhentämiseen, mutta kyllä eduskunnan arvovalta edellyttää paljon muutakin meiltä kansanedustajilta. Se edellyttäisi, että hallituksen esityksiä uskallettaisiin kriittisesti täällä arvioida. Ei voi puhua kritiikistä silloin, jos kaikki hyväksytään, kun se kerran jossakin korkealla taholla on satuttu jossakin muodossa sopimaan. Työelämän uudistamiskäsittelystä tulee taas naula siihen arkkuun, missä mitataan kuinka paljon eduskunnalla on arvovaltaa ja kuinka paljon sillä on itsenäisyyttä ja jämäkkyyttä toimitissaan. Ei tämä siinä mielessä kovin erinomaiselta näytä, pakko myöntää.

Arvoisa rouva puhemies! Työelämän uudistamisessa juuri tarvittaisiin ennakkoluulotonta ja juuriin menevää keskustelua. Työelämähän muuttuu hurjalla vauhdilla, tuotteiden eliniät lyhenevät, tuotantomenetelmät muuttuvat, vanhoja ammatteja katoaa, uusia syntyy. On valtava kehitys menossa, jossa tapahtuu hirveän paljon sellaista, mihinkä meillä päättäjillä ei varmaankaan ole niin selkeitä vastauksia. Jos on puolestaan ajateltu, että tästä työelämän uudistuslakiniipusta olisi todella saatu apua rakennemuutoksen hallintaan, niin ei siitä apua niin hirveän paljon saa. Olen miettinyt, pitäisikö tätä sanoa kainalokepiksi, johon hädissään oleva

työntekijä voi turvautua silloin, kun työpaikka menee alta. Ehkä tässä nyt sellaisesta voi puhua, koska aikalisästähän lähinnä keskustellaan. Irtisanomisaikoja pidennetään ja neuvotelmien menetelmiä tulee lähinnä suurempiin työpaikkoihin lisää eli työntekijä saa hiukan pidemmän ajan etsiä itselleen suotuisaa leipäpuuta.

On erittäin valitettavaa, että työelämälakeihin jäi näin paljon avoimia, kiistanalaisia ja tuloksinvaraisia kohtia. Huomaan, että keskustan valiokuntaryhmän jättämässä eriväisessä mielipiteessä on sekä teknisiä että myös sisällöllisiä parannuksia lakiesityksiin. En käy niihin yksityiskohtaisesti, koska uskon, että sosiaalivaliokunnan keskustalaiset jäsenet täällä käyttävät tarkempia puheenvuoroja.

Uudelleenkoulutus on ehkä paras anti näistä laeista, koska siinä palkansaajalle sentään jotain irtisanomisen sijalle tarjotaan. Valitettavaa on, että tältäkin kohti laki jäi täsmentämättä. Kysymys on siitä, kenen kustannettava uudelleenkoulutus on. On erittäin kohtuutonta jättää sitä pelkästään yritysten hoidettavaksi. Kyllä yhteiskunnankin täytyy rakennemuutoksen kustannuksista vastata.

Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan halusin puhua siitä, että tässä puhutaan kaiken aikaa ikään kuin olisi kysymys suuresta työelämän uudistamisesta. Itse asiassa tässä ei ole kysymys muista kuin menettelytavoista, jotka eivät puutu lopputulokseen eivätkä oikeastaan kerro siitäkään, mihin päädytään. Menettelytapoja laadittaessa näkökulma on ollut lähinnä meikäläinen suurteollisuus. Pienyritykset tarvitsevat käytännössä kohtuussäännöksiä, koska kaikki pykälät, joita näihinkin esityksiin sisältyy, eivät ole hyviä pienyritysten kannalta. Menettelytapasäännökset sinänsä ovat aivan kohtuullisia suuryritysten kannalta, ja mielestäni aivan oikean suuntaisiakin. On sitäpaitsi huomattava, että useimmissa työpaikoissa tilanne on jo nyt kunnossa ja yhteistoiminta kyllä pelaa ilman että näitä lakeja tarvittaisiin käytännössä.

Sen sijaan keskustelematta kokonaan on tänäänkin jäänyt, millainen sitten on meidän kansanedustajien mielestä se suomalainen työelämän uudistuksen suunta. Muualla maailmassa huomisen tuotanto-organisaatiosta puhutaan hyvin paljon. Se on kasvavan kiinnostuksen kohteena. Meillä jankataan lähinnä menettelytavoista ja juridiikasta ja pikkubyrakratiasta. Uskon, että hyvä organisaatio työelämässä, vaikkain väitäkään olevani mikään erinomainen

asiantuntija, jakaa tehtävät ihmisen mittaisiksi kokonaisuuksiksi ja antaa samalla työntekijöille itsemääräämisoikeutta ja mahdollisuuden vuorovaikutukseen. Samalla työntekijät joutuvat luonnollisesti ottamaan enemmän vastuuta työpaikkansa asioista. Ei voi saada lisää valtaa, jollei myös ota vastuuta. Mutta ihmisen kannalta ajateltuna kai ihminen on paras asiantuntija silloin, kun hänen työtään koskevista asioista päätetään.

Nykyisessä tilanteessa tarvittaisiin kyllä tietoa politiikkaa, siis päättämistä, jotta ihmisen hyvä tulisi huomioiduksi työelämää uudistettaessa, koska uskon, että ei tämä työelämän uudistaminen tähän jää, vaan tätä keskustelua olisikin tästä eteenpäin jatkettava. (Ed. Gustafsson: Ainakin demarit jatkavat sitä!) — Huomauttaisin välihuodon esittäjälle, että kysymys onkin, kenen ehdoilla uudistusta tehdään. Sosialidemokraattien puolella kuunnellaan kyllä mielellään järjestöjä, mutta kuunnellaanko myös ihmisiä? (Ed. Gustafsson: Kyllä kuunnellaan!) — Ei oikein voi puhevuorojen perusteella aina olla niin varma.

Yrityksiä puolustan myös ed. Anttilan tapaan, että kyllä yritykset ovat vapaaehtoisesti aika paljon tässä Suomen maassa jo tehneet. Ne ovat ottaneet työntekijöitä mukaan hallintoonsa, jopa nämä keskustaa lähellä olevat, niin kuin väitetään, pellervolaiset osuustoimintaliikkeetkin. Kokemukset sekä suurissa että pienemmissä työpaikoissa ovat käsitykseni mukaan olleet voittopuolisesti myönteisiä. Tätä ja työntekijöitten mukaan ottamista yrityksen hallintoon on pidetty suotuisana. Tämä mielestäni on hyvä pitää mielessä tässäkin talossa.

Sen sijaan suomalainen malli palkansaajarahastoiksi, jota ed. Skinnari oli täällä jo melkein lakina eduskuntaan antamassa, ei ole vielä oikein selkiytynyt. Olisi nyt keskusteltava ja pyrittävä löytämään sellainen malli, jossa sekä yritysten omistajilla että työntekijöillä olisi mielenkiintoa rahastojen perustamiseen. Ei tämä tällainen tapa käy työelämässä, että väkisin tehdään ehdotuksia. Kyllä niistä on molempien osapuolten kanssa keskusteltava, jotta uudistukset myös toimivat. Jos osa yritysten voitoista pannaan rahastoon, niin kuin kaikissa malleissa kai periaatteessa tehtäisiin, niin kyllä siitä täytyy sekä yrittäjän että työntekijän hyötyä. Onko yrittäjän hyöty verotuksen kautta, onko työntekijän hyöty se, että hän saa voimavaroja työyhteisönsä ja oman ammattitaitonsa kehittämiseen? En minä tässä valmiita vastauksia ha-

lua esittää, esitän lähinnä keskustelua niistä asioista, joista nyt pitäisi puhua. (Ed. Jaakonsaari: Nyt pitäisi päättää!)

Arvoisa rouva puhemies! Jotta tulisi vielä tämä raadollisempikin puoli esille, niin jos tavalliselta vaikkapa palkansaajaäidiltä kysyy, mitä mieltä hän on työelämän uudistamisesta, niin hän sanoo noin yleisesti, että kyllä se varmasti ihan hyvä asia on, mutta en minä siitä mitään ymmärrä, eikä se itse asiassa taida minua oikein koskeakaan. Jos hän fiksu nainen, niin hän sanoo, että puhukaa siellä oikeista asioista kuten siitä, mistä minä saan lapselleni hoitopaikan. On nimittäin muistettava, että se todellisuus, jossa suomalaiset työntekijät elävät, on ehkä kaukana niistä pelisäännöistä ja menettelytavoista, mistä me tänään keskustelemme täällä. Melkoinen joukko suomalaisia, varsinkin naisia, toimii matalapalkka-aloilla ja heille työelämän uudistaminen merkitsee käytännössä palkkaerojen tasoittamista. Tuotakoon nyt tämäkin puoli esille. Minä en puhu tällä kertaa työttömistä, koska uskon, että he katselevat vähän ihmeissään näitä meidän keskustelujamme.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli ilahduttavaa, että ed. Pokka jopa pohti asioita palkansaajien näkökulmasta. Mitä tulee valiokunnan mietintöihin, niin esimerkiksi kymmenen vuotta sitten säädetyistä yhteistoimintalaista sosiaalivaliokunta totesi yhdellä virkkeellä, että hallituksen esitys on tarkoituksenmukainen ja hyväksyttävä. Se oli eduskunnan kanta lakiin. Tässä valiokunnan mietinnössä on hyvin paljon pohdittu eri pykälä ja myös eri käytännön tilanteita.

Toisaalta ed. Pokan puheenvuoro oli sikäli ristiriitainen, että hän toi esille lain jäykkyyden, vaikka laissa ei olekaan sitä jäykkyyttä, vaan eri yrityksissä sopimalla voidaan ratkaista nämä arkipäivän päätöksentekotilanteet sillä tavoin kuin se sopii. Lapissa tilanne varmasti on yrityksissä erilainen kuin se on pääkaupunkiseudun yrityksissä, joten tässä suhteessa tämä lähtökohta on oikea. Nyt jää yritysten ja työntekijöitten ja työnantajia edustavien järjestöjen tehtäväksi käytännössä katsoa, millä tavoin erilaisissa yrityksissä eri puolilla Suomea näitä asioita tullaan hoitamaan.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Mielestäni oli erittäin hyvä, että ministeri Kannen rauhoitteli eräitä edustajia täällä jo tämän illan alussa ottamasta erilaisia tulkintoja

kuin hän on esittänyt. Nähtävästi hän lähinnä pelkästi ed. Sasin tulkintaa ja linjaa, jota tämä alkuillasta esitti.

Työelämään liittyvä lakipaketti on saanut suurta huomiota lähes koko hallituksen olemassaoloajan. Siitä kertovat sadat lehtikirjoitukset kahdesta ministeristä, jotka ovat olleet tätä lakia laatimassa. Myös lukuisat seminaarit, joissa on jaettu erilaista tietoa, oikeaa ja väärää, ovat olleet hyvin mittavia eri puolilla maataamme. Niistä haluan erään esimerkin tässä yhteydessä nostaa esille.

Huhtikuun 18 päivä kotimaakunnassani Keski-Suomessa oli järjestetty työelämään liittyvä seminaari, jossa oli alustajina kolme kokoomuslaista ja kolme sosialidemokraattia. He edustivat erilaisia aloja yhteiskunnassa. Myös ministeri Matti Puhakka oli mukana. Kun jälkiseurantaa on eri lehtien palstoilla käyty siitä, mitä tämä seminaari toi tullessaan työntekijäpuolelle, yrittäjäkuntaan ja työnantajapiireihin, niin entistä sekavammaksi tilanne on varmasti muodostunut ainakin lukijalle.

Lainaan tässä ministeri Matti Puhakan käsitteitä, kun hän on antanut haastattelun lehtimiehille. ”Tulkintaa tulee lakitekstin suhteen olemaan, myönsi ministeri Matti Puhakka. On selvää, että tästäkin laista tulee riitoja ja korkeimman oikeuden ja työtuomioistuimen kautta laki saadaan lopulliseen muotoon.” Puhakka myönsi tämän siitakin huolimatta, että hänen mukaansa lain valmistelutyö tehtiin perusteellisesti ja huippuammattilaisten voimin. Kun jo kuukausi ennen lain lopullista käsittelyä on toisella ministerillä, jotka aktiivisesti tässä ovat olleet mukana, tämän suuntainen kanta, ettei eduskunta pystykään lakia säätämään eikä tulkitsemaan sen sisältöä, niin huonolta tämä työelämään liittyvien lakien sisältö näyttää.

Hallitusohjelmaa lukiessa saa sen kuvan, että työelämän pelisääntöjä piti selkeyttää, mistä varmasti olisi ollut hyötyä työntekijäpuolelle, koko henkilöstölle ja myös työnantajille. Mutta kuinka tässä kävikään? Ututta tulkittavaa tuli. Nyt kun valiokuntatyössä kuultiin laaja asian tuntijajoukko, niin kuin täällä puheenjohtaja Skinnari totesi, ja varmasti olivat kuultavina Suomen huippuasiantuntijat, jotka päivittäisessä työssään joutuvat käsittelemään työelämään liittyviä kysymyksiä, niin ei voi ymmärtää muuta kuin että heidän kantojaan olisi pitänyt kuunnella. Mutta niin kuin täällä puheenjohtaja totesi, valiokunta teki lakitekstiin korjauksen yhteistoimintalain voimaantulosäännön osalta,

mutta ne, mitä nämä asiantuntijat työelämästä maassamme esittivät, jäivät korjaamatta. On siten asia erikseen, kenen voitto tämä oli ja kenen tappio.

Nähtävästi tulee lähipäivinä, kun tämä asia eduskunnan suuressa salissa menee eteenpäin, eri lehtien palstoilla olemaan kädenvääntöä, voittivatko sosialidemokraatit vai kokoomus. Nähtävästi tulee sitten kokoomuksen toimesta STK:n suunnalta sellaisia ohjeita, jotka liittyvät työelämän pelisääntöihin ja näitten lakien tulkintaan, kuten täällä on jo kokoomuksen suunnalta esitetty. Se on erittäin ikävää. Se aiheuttaa myös sen, että ongelmia tulee työpaikoilla henkilöstön kesken, ongelmia tulee henkilöstön ja työnantajan välille, luottamusmiehille, ja mikä pahinta, oikeuslaitos joutuu niitä sitten ratkomaan vuosikausia.

Valiokunnassa niin sosiaali- ja terveysministeriön kuin STK:n asiantuntijat ja myös molemmat kuultavana olleet ministerit esittivät sen kannan, että lakiin ei ollut tarkoitus muuta kuin kirjata oikeuskäytäntö, joka tällä hetkellä on maassamme. Mutta jostain syystä eräisiin pykäliin tuli sellaisia kirjauksia, jotka eivät tue tämän päivän oikeuskäytäntöä. Siksi nämä niin korkeimman oikeuden, työtuomioistuimen kuin työelämän professoritkin esittivät korjauksia siltä osin, että tätä vaikeata tulkittavaa tietä ei tarvitsisi käyttää.

Jossain vaiheessa tulee kysyneeksi, ovatko maailmankirjat sekaisin. Sitä ne eivät kuitenkaan ole, sillä tämän lakipaketin yllä käyty kähä on vaimentumassa. Totuus on paljastumassa, että paljon on käyty porua viime lumien aikana, mutta vähän on jäänyt villoja. Nähtävästi monella työpaikalla ei työntekijä huomaa sitä, että jotain olisi tapahtunut, muutamaan vuoteen.

Mielestäni laki paransi jonkin verran pitkässä työsuhteessa olleitten työntekijöitten irtisanomisaikoja. Samoin piteni takaisinottoaika, mutta sillä ei kokonaisuuden kannalta ole kovin suurta merkitystä. Eräissä yksityistapauksissa varmasti on.

Kun menee heikennyksiin, joita on oletettavasti tulossa ja eräitten asiantuntijoitten mukaan jopa kirjattu lakiin, on aivan oleellinen heikennys se, että tuotannollisissa ja taloudellisissa irtisanomisissa jätettiin laista pois ”erittäin painava syy”, jota muun muassa SAK:n vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka esitti sinne samoin kuin monet muut työntekijäpuolen etujärjestöt. On luonnollista, että tässä on

tehty heikennys, ja lakia luetaan niin kuin se on kirjoitettu, eikä perusteluissa yleensä kovin paljon painoarvoa ole. Tämä on kohta, jolle nyt haetaan uutta tulkintaa, samoin jo useaan kertaan täällä esillä ollut yhteistoimintalain 6 § 2 kohta, joka koskee kone- ja laitehankintoja. On luonnollista, että nykyisessä laissa 7 § lähtee siitä, niin kuin on täällä jo kerrottu, että kun on kone- ja laitehankintoja, jotka vaikuttavat henkilöstön asemaan, niistä on neuvoteltava. Mutta se tulkinta, joka täällä on nyt kokoomuksen suunnalta otettu ja johon ministeri Kanerva ei ottanut omaa kantaansa tänä päivänä, on mielestäni väärä. Tässä asiassa voin yhtyä ministeri Puhakan tulkintaan ja myös hallitusneuvos Salmenperän tulkintaan valiokunnassa.

Mielestäni koulutuspykälä ja koulutukseen liittyvä koko hallituksen esitys on rakennettu ristiriitaiseksi ja on edelleen epäselvä. Hyvin useita, kymmeniä kysymyksiä valiokunnan jäsenten toimesta tehtiin eri asiantuntijoille lähinnä hallituksenkin suuntaan, mutta mitään selvää kantaa koulutuksen suhteen ei tullut valiokunnassa. Puhuttiin siitä, että se on perehdyttämiskoulutusta, jonka työnantaja määrää. Kun kysyttiin, paljonko perehdyttäminen on, onko se kaksi tuntia, kaksi viikkoa vai jotain muuta, kukaan ei pystynyt siihen vastaamaan. Oli myös se epäselvää, tarkoitetaanko työpaikan ulkopuolista koulutusta vai työpaikan sisäistä koulutusta. Asiaan ei löytynyt ratkaisua.

Jo aikaisemmin eräissä vastauspuheenvuorossani totesin sen, että tällaisessa hyvin tärkeässä asiassa, joka koskettaa meidän työelämäämme lähes laidasta laitaan ja koskettaa suurta joukkoa, joka pitää yhteiskunnan rattaista pyörimässä, olisi pitänyt tehdä sellaista lainsäädäntötyötä, joka ei tuo lisäongelmia omine tulkintoineen ja pitkäaikaiskäsitteilyn johdosta. Tämän asian käsittely on tietenkin saanut erilaisia piirteitä, joissa on hyvin painokkaasti viime metreillä ollut se, että asiaa käsitellään hyvin paljon eduskunnan ulkopuolella eikä niin kuin esimerkiksi viime kaudella sosiaalivaliokunnassa, jossa käsiteltiin avoimesti asioita ja tehtiin jopa muutoksia. Viime aikoina ei juuri minikäänlaista muutosta ole voinut tehdä, koska se äänestetään yleensä nurin, vaikka tiedetään, että siihen sisältyy puhtaasti virhe.

Erittäin pahana pidin sitä, että viime metreillä valiokunnan erästä mietintöluonnoksesta äänestettiin pois hyvin tärkeitä kappaleita, joilla olisi painotettu sitä käsitystä, joka hallitusohjelman oli kirjattu. Nähtävästi tässä kokoo-

mus ja pääministeri viimeistä edellisenä yönä, kun valiokunta mietinnön sai kasaan, kävi asialla. Näin ainakin julkisuus kertoo. En tiedä, missä hän on nämä eväänsä sitten antanut.

Mietintöön sisältyvä SKDL:n ja devan vastalause olisi ollut hyvä pohja uudistaa todellista työelämää, ja se on lähes sama malli, joka on käytännössä tällä hetkellä Ruotsissa, hieman parannettu Suomen malli, ja se pohjautuu ed. P. Lahtisen lakialoitteeseen, jonka SKDL:n ryhmä on aikoinaan jättänyt. Se olisi ollut hyvä pohja, jos puhutaan työelämän uudistamisesta ja henkilöstön aseman turvaamisesta, mutta se ei ole saanut Suomessa eikä Suomen eduskunnassa vastaanottoa. Se olisi myös antanut lukuisissa viimeaikaisissa lomautus- ja irtisanomissioissa hyvän pohjan ja perustan käsitellä näitä asioita yhteistyössä ja myös turvannut työntekijöille sen, mitä he kaipaavat tänä päivänä, eli korvauksia.

Arvoisa puhemies! Siitäkin huolimatta vaikka lain sisältöön ei näyttäisi tänä päivänä tulevan korjauksia tässä salissa, koska kannat on lujasti lukkoon lyöty, niin omalta osaltani ja SKDL:n ryhmän puolesta tulen esittämään lain toisessa käsitellyssä sisältöön muutoksia, koska ne ovat tarpeellisia ja niillä pystytään myös osoittamaan sitten tulevaisuudessa se, mitä mieltä täällä aikoinaan on oltu.

Erään asian haluan vielä lopuksi mainita. Kun täällä tätä palloa on heitetty, ketkä tässä voittivat, niin 17.5. lehtikirjoitukseen viitaten kaksi hyvin johtavaa sosialidemokraattia ayliikkeen piiristä, SAK:sta ja STTK:sta, ovat todenneet, että tämä poliittisten kompromissien tulos, jota nyt olemme käsitelleet, ei tuo muuta kuin vaikeaselkoisuutta ja on vaikeasti hallittava työelämässä. Tämä on heidän käsityksensä, ja kyllä uskoisin, että työmarkkinajärjestöjen kesken olisi paljon käytäntöön soveliaampi malli saatu aikaiseksi, mikäli heille olisi annettu työrauha ja aikaa, mutta tässä olivat ehkä muut painavammat intressit asialla.

On valitettavaa, että eduskunta murentaa tällä tavoin omaa arvovaltaansa, koska ei se ole eduksi eduskunnalle, että yleensäkin tehdään sellaista lainsäädäntötyötä, joka aiheuttaa puhtaasti ongelmia.

Ed. Rinne: Rouva puhemies! Ministeri Kanerva väitti, että minä olen jotakin "eritteistä" puhunut, kun puhuin sammakon mädistä. Minun tietojeni mukaan se ei ole mitään eritettä. Hän väitti, että se on eritettä, ja lähti

ulos ja paiskasi oven perässään kiinni. Olisi syytä hiukan "eritellä" tätä työelämää paremminkin.

En ole koskaan tämän vuoden aikana tältä hallitukselta mitään ihmeellisempiä odottanut, en ainakaan mitään sellaista, joka lisäisi solidaarisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa riistetyt luonnon ja syrjäytetyn ihmisen asiassa, enkä ole pettynyt näissä odotuksissani. Tämä työelämän uudistus on nyt tällainen plus-miinus-nolla-esitys, kaikki muu on ollut tähän saakka yhtä sekavaa perääntymistä. (Ed. Zyskiewicz: Onko puhuja hylkäämisen kannalla?) — En, se on niin vähäinen asia oikeastaan, ettei sitä oikein kannata esittää hylättäväksikään. Se voidaan oikeastaan tiivistää tällaiseen lauseeseen: teoreettiset toiveet muutoksen mahdollisuuksista joskus tulevaisuudessa. Tähän se melkein on puettavissa. — Tavattoman huono asia tässä on se, että ministerit kiistelevät, mikä on lain sisältö, ja se osoittaa sen, niin kuin täällä aikaisemmin sanoin, että pääministeriä ei ole tai hän ei hoida virkaansa, koska siinä tapauksessa, jos on erimielisyyttä tulkinnoista, pääministeri on se, joka ratkaisee sen, mikä on hallituksen kanta. Tänä päivänä ei sitä tiedetä, mikä se hallituksen kanta on. Oikeastaan tällaisesta ei voi mitään muuta tullakaan, kun ei ole minkään näköistä työelämän kokemusta näillä neljällä ministerillä, jotka tätä ovat valmistelleet. Puhekalla on jonkin verran, mutta se on lähinnä suurteollisuudesta, muilla ilmeisesti ei taida olla tämän päivän yrityselämästä hämärää aavistusta. Kun näin on, silloin tietysti, niin kuin ylempi keskiluokka on aina mennyt, se menee byrokraatian taakse. Se on turvallinen paikka. Byrokraatia on niin vahva ja niin luja perustus, että sitä ei verettömällä vallankaappauksellakaan kaadeta. Se on vahvaa. Se varmasti tässä asiassa myös pitää.

Koko työelämän uudistuksen pitäisi lähteä kahdesta seikasta liikkeelle. Minä en oikeastaan ymmärrä muunlaista työelämän uudistusta kuin kahdella tavalla ymmärrettynä. Ensimmäinen on tietysti työntekijän työsuhteturva, ja vielä tärkeämpi on tietysti työllisyysturva, että kansalaisilla on kohtuullisen työnhakuaajan jälkeen oikeus palkkatyövaihtoehtoon. Siinä ovat tietysti avainasemassa uutta työllisyyttä luovat pienet yritykset ensi sijassa ja yhteinen sektori. Toinen on tietysti koulutusmahdollisuus täysin palkkaeduin. Mutta nämä ovat todellista turvaa yksilön lähtökohdista. Tämä työelämän uudistus ei ansaitse missään tapauksessa mitään

uudistuksen nimeä tässä vaiheessa vielä. On aivan mahdotonta liioittelua puhua jostakin työelämän uudistuksesta. Siihen ei ole minkäänlaista oikeutta, tämänkaltaiseen. Tässä on tekniikasta kysymys. Ei se paljon auta lopputilanteessa, kun muutetaan sanaparia. Kun se aikaisemmin oli "olennaisesti ja pysyvästi" vähentynyt työ, nyt se työ on vähentynyt "vähäistä suuremmassa määrin".

Täällä kävi erilaisia oikeusoppineita sosiaalivaliokunnassa aina korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ja työtuomioistuimen presidenttejä myöten. He löivät sosiaalivaliokunnassa toistakymmentä konekirjoitusliuskaa epäselviä kohtia pöytään. Toisin sanoen tässä on muutoksen mahdollisuus. Se on olemassa tietysti. Mutta ainut turva on nyt sitten kai tuomioistuimet, että ne tulkitsevat lakia sitten hyvin.

Ratkaisevassa asemassa työelämän uudistuksessa ovat nimenomaan pienet yritykset, tämän ajan kraatarit, suutarit ja torpparit. Heidän työllistämisedellytyksiinsä ei ole kiinnitetty tämän vuoden aikana käytännöllisesti katsoen mitään huomiota. Pienyrittäjä on aina juhlapuheiden tärkeä raarispala. Aina puhutaan siitä, mutta edellytykset luoda uutta työllisyyttä ja työpaikkoja ovat vähän niin ja näin. Kapitalisti ei ole koskaan ollut tietenkään kiinnostunut pienyrittäjästä. Valitettavasti myös työväenliike on unohtanut pienyrittäjät. Se katsoo ne riistäjiksi, vaikka he ovat selviä raatajia. Itse legendaarinen Eetu Salin oli palvelualan yrittäjä Porista. Nyt vähän huonosti kulkee täältä meidänkin suunnaltamme tämä uudistus.

Sosiaalivaliokunnassa ei ollut rohkeutta — itse olen myös samanlainen raukka — avata pakettia. Se olisi pitänyt ehdottomasti avata, pistää kokonaan uusiksi. Mutta näin se nyt valitettavasti menee, ja toivotaan kovasti, että tuomioistuinten tulkinnat olisivat meille sitten suosiollisia. Tämä on hirvittävä asia ja alamäki, että tällä tavalla tämä asia nyt näyttää menevän. Mikään voima sitä ei muuksi muuta. Suomalainen työelämä ilmeisesti ei uudistu millään muulla tavalla kuin yritysostojen kautta. Se on nähty, että kun suomalaiset yritykset ovat menneet muualle, siellä radikaali työväenliike on taistellut työelämän uudistukset huomattavasti pitemmälle kuin täällä esitetään. Siellä niistä sitten voidaan nauttia. Mutta ilmeistä on, että sieltä kautta pitää muutoksen tulla. Täältä sitä ei varmasti tule.

Työelämän uudistus tällaisella kokoonpanolla on sitä, että kun yhdistetään konservatismiin

musta jää, joka on kokoomus, ja sitten tällaisen punaisemman aatteen palo eli sosialidemokraatit, eihän siitä voi syntyä muuta kuin vesihöyryä, sumua tai paremminkin savusumua. Tätä sumua yskittää seuraavat kymmenen vuotta työpaikoilla, kähistellään kurkkuja, koska tämä on niin epäselvä. Häkää se ei ole, että tapaisi, vaan se on tällaista köhimistä. Liian halvalla menee sosialidemokraattien kannalta hallituksessa istuminen.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Edellinen ed. Rinteen puheenvuoro oli värikäs ja rehellisen miehen rehellistä puhetta ja paljolti kuvastaa myös sitä keskustelua, jota sosiaalivaliokunta on lakipaketin yhteydessä voinut käydä ilman, että se keskustelu olisi johtanut sitten kovin suuriin muutoksiin, niin kuin täällä on jo todettu. Tämä keskustelu, jota nyt täällä käydään, ei ole tietysti millään tavalla yllätyksellistä niille, jotka ovat sosiaalivaliokunnan työhön osallistuneet. Se ei ole yllätyksellistä nimenomaan siltä osin, että valiokunnan sisällä, varsinkin hallituspuolueiden jäsenten kesken on ollut tietynlaista ristivetoa ja erimielisyyttä lakipaketin yksityiskohtien tulkinnasta, ja niin kuin täällä on todettu, erimielisyydet jäävät eduskuntakäsittelyn jälkeenkin aivan ilmeisesti eloon.

Lakiesityksen käsittelyvaiheiden aikana on julkisuudessaakin kysely, onko keskustapuolueella linjaa työelämän uudistuksessa. Yritän omalta osaltani jollakin tavalla vastata tähän kysymykseen tällä puheenvuorolla. Tuo kysely on tietysti ollut ymmärrettävää, ja se on osittain varmaan johtunut siitä, että kaikkikin sosiaalivaliokunnan jäsenet ovat kiitettävästi noudattaneet valiokuntatyöskentelystä annettuja ohjeita eikä keskeneräisistä asioista ole julkisuudessa kovin paljon keskustelua näkynyt, vaikka yhtä kiitettävästi tässä talossa toimivat toimittajat ovat meitä jatkuvasti kysymyksillään pommitaneet.

Keskustalaisilla valiokuntajäsenillä on ollut eduskuntaryhmänsä antamat eväät valiokuntatyötä varten, ja kuten mietinnöstä käy ilmi, kaikkia niitä eväitä ei ole voitu toteuttaa, ja siksi mietintöön on jätetty meidän vastalauseemme. Keskustapuolueen linja on ollut sovittelleva kompromissilinja, jolla olisi meidän mielestämme voitu selvittää hallituksen lakiesityksiä ja poistaa niistä turhaa tulkinnanvaraisuutta. Voisi todeta, että me olemme laatineet vastalauseemme sellaiseksi, että ainakin kaikkien yrittäjä-

kansanedustajien olisi helppo sitä täällä äänestuksessa kannattaa.

Kun valiokunnan puheenjohtaja, ed. Skinnari kaipasi keskustapuolueen suunnasta työntekijäystävällisiä puheita, haluan todeta, että kun on lakipaketin käsittelyyn osallistunut, on pitänyt miettiä sellaista tosiasiaa, että poliittisessa keskustassa toimivalle puolueelle on tietyllä tavalla vaikeaa tällaisten asioiden käsittely. Meidän olemme korostaneet oman puolueemme toiminnassakin sitä, että me emme ole minkään yksittäisen ihmisryhmän edustajia vaan yleispuolue. Kun tällaisia asioita käsitellään, joutuu tietysti kumartelemaan niinsanotusti kumppaanin suuntaan eli täytyy yrittää ymmärtää sekä työntekijöitä että työnantajia. Meidän kompromissilinjamme on pitänyt sisällään myös sellaisen ajatuksen, että työelämää turhaan rasittavasta ja usein keinotekoisesta vastakkainasettelusta pitäisi päästä yksituumaiseen yhteistoomintaan.

Haluan ed. Skinnarille vastauksena hänen kaipailemuunsa ottaa esille valiokunnan mietinnöstä sivulta 4 perusteluista erään kohdan, jossa puhutaan ammatillisesta koulutuksesta, perus- ja jatkokoulutuksesta. Siinä yhteydessä todetaan, että perustaltaan ja osaamiseltaan terveet yritykset ovat työllisyyden hoidon perusta. Ed. Skinnarikin on tämän perustelun valiokunnassa ollut hyväksymässä, ja paljolti tuo lausuma, jonka mekin olemme hyväksyneet, kertoo siitä, miten me asennoidumme työelämän uudistukseen keskustan ryhmässä.

Haluan korostaa myös sitä, että keskustan eduskuntaryhmä on suhtautunut myönteisesti työelämän uudistamiseen. Sehän käy ilmi meidän vastalauseestamme. Me olemme olleet aika monissa kohdin hallituksen esityksen kannalla. Jos tarkkaavainen lukija lueskelee vastalauseita, siellä on hyvin monen pykälän kohdalla sanottu: "kuten valiokunnan mietinnössä". Mielestämme hallituksen esityksessä on ollut myönteistä juuri pyrkimys vastata työpaikoilla koettaviin ns. rakennemuutoksen seurauksiin. Hyvä on ollut myös pyrkimys kehittää yritysten sisällä yhteistoomintaa työnantajien ja työntekijöiden kesken. Olemme myös panneet merkille sen, että pitkäaikaisten työntekijöiden irtisanomissuojan parantaminen on ollut eräs myönteinen asia tässä uudistuksessa.

Mutta kuten täällä on moneen kertaan todettu, kaikista myönteisyydestä huolimatta hallituksen lakiesityksiin on poliittisen yksimielisyyden takaamiseksi jouduttu sisällyttämään eräitä

hyvin epämääräisiä ja vaikeasti tulkittavia sanontoja. Sosiaalivaliokunnan toteuttaman laajan asiantuntijakuulemisen aikana kävi hyvin selvästi ilmi, että eduskunnan olisi täsmennettävä näiltä osin hallituksen esittämiä pykälä. Mutta sitten kävi myös ilmi, että hallituksen kriisinsietokyky on sen verran matala, ettei mitään sisällöllisiä ja asiallisia muutoksia valiokunnassa voida tehdä. Olen omalta osaltani todennut valiokunnan keskusteluissa, että kun vertaa työskentelyä siihen työskentelyyn, johon itse edellisen vaalikauden edustajana, hallituspuoluetta edustavana edustajana osallistuin, nämä ovat tietysti hyvin tuttuja toimenpiteitä, joihin hallitus on omien puolueidensa kansanedustajien osalta sosiaalivaliokunnassa nyt mennyt toiminnassaan saadakseen niinsanotusti rivit kokoon.

Työsopimuslain irtisanomisperusteisiin keskustan ryhmä olisi ollut valmis tekemään kaikkien keskeisten palkansaajajärjestöjen, mm. SAK:n esittämän muutoksen. Sen mukaan irtisanomiseen olisi aina vaadittu erityisen painava syy ja lisäksi uusi epämääräinen muotoilu työn vähentymisestä vähäistä suuremmassa määrin tai muuten kuin tilapäisesti olisi pitänyt muuttaa olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti työn olennaiseksi ja pysyväksi vähentymiseksi.

Lakiehdotusten eräs vaikeimmin tulkittava asia on ollut koulutusvelvollisuus ja siinä erikoisesti se, kuka vastaa koulutuksesta. Työsopimuslaissahan on hallituksen esityksessä maininta kouluttamisesta uusiin tehtäviin. Kustant valiokuntaryhmä olisi halunnut tarkentaa tätä ilmaisua siten, että kysymys on työnantajan tarpeisiin sopivista uusista tehtävistä. Tämä ei olisi myöskään mikään tekninen muutosesitys. Haluan sen todeta, kun meidän vastalauseitamme luonnehdittiin täällä teknisten muutosesitysten kokoelmaksi. Olemme perustelleet tätä koulutuksen osalta esille tuotua muutosesitystä sillä, että asia on ilmaistu tällä tavalla lakiesityksen perusteluissa. Lisäksi työsopimuslain 30 §:ssä koulutusvelvollisuus lomauttamisen yhteydessä ilmaistaan juuri esittämällemme tavalla. Jos muutos olisi ollut tässä kohdassa mahdollinen, lakiteksti olisi tullut sisäisesti johdonmukaiseksi ja loogiseksi. Koulutusvelvollisuus olisi ollut kaikissa pykälissä samalla tavalla rajattu.

Hallituspuolueet eivät päässeet yksimielisyyteen koulutusvelvollisuuden tarkentamisesta vaan joutuivat tyytymään epätarkkaan pykälä-

tekstiin. Perusteluihin lisättiin toteamus, että kysymys on koulutuksesta, joka palvelee työnantajan tarpeita ja työntekijän ammatillisesta kehitystä työpaikalla. Keskustapuolueen mielestä työnantajan tehtäviin kuuluu henkilöstökoulutuksen antaminen, mutta sen sijaan työllisyyskoulutus on taas yhteiskunnan kustannettava velvollisuus. Näinhän hallitus on äskettäin itskin päättänyt tehtyään periaatepäätöksen ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämistä.

Oppositio puolueet ovat arvostelleet sitä, että oppositior ryhmät eivät ole voineet kovin paljon osallistua valiokunnan mietinnön asialliseen käsittelyyn sikäli, että ratkaisevat asiat on päätetty valiokunnan kokousten ulkopuolella. Kun yrittää hakea jotakin myönteistä siitä esille, niin voisinkin todeta, että olemme keskusteluissa korostaneet sitä, että erityisesti pienyritysten tulisi saada henkilöstökoulutukseen valtionrahoitusta. Ja huomaamme tyydytyksellä, että tällainen korostus on löytänyt tiensä sosiaalivaliokunnan mietintöön. Meidän valiokuntavaraedustajamme, ed. Kuuskoski-Vikatmaa puhui moneen kertaan myös siitä, että korostettaisiin koulutusmotivaation merkitystä eikä pelkästään koulutusta. Olemme todenneet, että kokonainen kappale valiokunnan mietinnön perusteluissa on koulutusmotivaatiosta. Ehkä nämä jonkinlaisina ruususuina ja kukkasina meidän taholtamme tähän paljon arvosteltuun käsittelytapaan.

Yhteistoimintalain muutos lisää, niin kuin täällä on jo oman ryhmämme taholta todettu, turhaa byrokratiaa ja kankeutta yritystoimintaan. Pitkät ja määrämuotoon tarkasti sidotut neuvottelut ovat erittäin hankalia monien eri alojen yrityksille. Olemmekin esittäneet, että neuvotteluaikoja olisi voitu lyhentää, ja olisi pitänyt saada joustoa sillä perusteella, millaisia henkilöstövaikutuksia neuvotteluista seuraa. Sosiaalivaliokunnan enemmistö ei kuitenkaan voinut suostua muutoksiin. Tyydyttiin kirjamaan mietinnön perusteluihin maininta joustosta ja työpaikkakohtaisista vaihteluista. Tietysti sekin on tyhjää parempi.

Täällä on jo paljon puhetta aiheuttanut yhteistoimintalain 6 §:n 2 kohta kone- ja laitehankinnoista. Keskustelu osoittaa todeksi edelleen sen, että neuvotteluvaikeus ja tulkinta siitä on yhä hämärää. Asiasta on aivan selvästi kahdenlaisia käsityksiä, ja tulkinta riippuu siitä, minkä väriseltä poliitikolta tai virkamieheltä sitä kysyy. Mielestämme asia olisi voitu ratkaista, kun mietinnön perusteluissa olisi selvästi mainittu se

perustelu, jonka ministeri Kanerva kertoi hallituksen viime neuvotteluissa perusteluista poistaneen eli selvennyksen siitä, että yritys voisi tehdä koneiden ja laitteiden hankintapäätökset ennen pitkiä yhteistoimintaneuvotteluja ja neuvotteluja käytäisiin hankintojen henkilöstövaikutusten osalta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tuon terveisiä Liisalta. Olen tallentanut eräästä edustajien työhuoneisiin jaetusta lehdestä lyhyen uutisen, joka kuvaa mielestäni keskustan valiokunta- ja eduskuntaryhmän asenteita ja käsityksiä nyt käsillä olevasta lakiuudistuksesta. Eräästä seminaarista käytännön yritysjohtaja, toimitusjohtaja Liisa Joronen lähettää terveisiä kolmeen suuntaan: valtiovalalle, ammattiyhdistysliikelle ja yritysjohtajille: "Valtiovalan ei tulisi puuttua yrityselämään säätämällä sellaisia työelämälakeja, jotka käytännössä tulevat jarruttamaan yhteistyön kehitystä. Ammattiyhdistysliikkeen tulisi tarkistaa konservatiivisia asenteita ja ryhtyä rakentamaan myönteistä yhteistyötä henkilöstön ja yritysjohtajien välille. Ja yritysjohtajien tulisi nykyistä enemmän hyödyntää tärkeintä resurssiaan ottamalla huomioon henkilöstönsä mielipiteet ja asiantuntemus."

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Työelämän uudistaminen on nostettu nykyisen hallituksen yhdeksi keskeiseksi ohjelmavoitteeksi. Asia on liitetty toteutuvaan rakennemuutokseen, sen hallintaan. Nyt uudistuksessa on edetty valiokuntavaiheen ohi työsopimuslain ja yhteistoimintalain ensimmäiseen käsittelyyn.

Jo työelämälakien valmistelun liikkeelleähtö osoitti, että pakolla läpi ajettavat uudistukset eivät välttämättä tuo lohtua sen paremmin työntekijöille kuin työllisyydelle tai suomalaisen yrityselämän kilpailukyvyille kansainvälisillä markkinoilla. Keskeisten työmarkkinajärjestöjen yhteistahti rikkoontui heti ensiaskelissa ja syntyi tunnettu Holkerin giljotiini, johon täälläkin on monissa puheenvuoroissa viitattu. Oleellista oli, että hallitus sai aikaan ratkaisun. Ratkaisun sisällöllä ei sen sijaan tuntunut olleen suurtakaan väliä.

Tältä pohjalta syntyivät monien kädenvääntöjen jälkeen kyseenalaisten kristallinkirkkaiden voittojen sävyttämät lakiesitykset. Unohdettiin, että tämälapsissa asioissa riidassa ei ole voittajia. Viimeistään sosiaalivaliokunnassa tämä seikka on valjennut myös hallituspuolueiden edustajille, mutta lakiesitysten todellisiin parannuksiin ei kuitenkaan ole ollut edellytyk-

siä, kuten täällä valiokunnan jäsenet ovat jo useaan kertaan todenneet. Mietintöönsä valiokunta silti kirjoitti toivomuksen, jonka valiokunnan puheenjohtaja, ed. Skinnari täällä myös totesi, että jatkossa työelämää kehitettäisiin yhteistyössä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken.

Omassa vastalauseessamme toteamme, että hyväksytty kolmikantaperiaate ei ole toiminut tämän hallituksen esityksen valmistelussa. Pidämme tätä pahana puutteena, sillä tämän menettelyn myötä monet riidan siemenet ovat jääneet itämään ja aiheuttamaan hankaluuksia myös tulevaisuudessa.

Hallituksen ohjelmassa, jota etenkin pääministeri on halunnut lukea erityisen tarkoin, todetaan, että hallitus selkeyttää ja täsmentää irtisanomis- ja lomautusperusteita. Edelleen luvataan edistää lakisääteistä työsuhdeturvaa koskevien riita-asioiden ratkaisemista siten, että ne pystytään käsittelemään irtisanomisajan kuluessa. Valitettavasti selkeytyksen ja täsmentämisen sijasta irtisanomis- ja lomautusperusteet ovat käsiteltävinä olevassa lakiesityksessä kuitenkin hämärtymässä. Tämän valiokunnan kuulemat lukuisat asiantuntijat ovat todenneet. Myöskään riita-asioiden käsittely ei välttämättä nopeudu, vaan on käymässä juuri päinvastoin. Samalla eduskunta on näiden lakiesitysten hyväksymisen myötä siirtämässä omaa päätäntävaltaansa tuomioistuimille, mistä ratkaisut epäselvyyksiin aikanaan tulevat. Aikaa tähän kuluu kuitenkin 6—8 vuotta.

Ed. Rinteen puheenvuoroon viitaten voi vain toivoa, että tuomioistuinten päätökset olisivat suosiollisia.

Koko työelämän uudistushanketta kuvaa hyvin erään yhteistoimintalain piiriin kuuluvan pienehkön yrityksen johtajan toteamus, että koko prosessissa on ollut samanlainen maku kun jäniskoiran haukuessa edellispäivän jälkiä. Samainen, kohtuullisen hyvin menestyvän pienyrityksen johtaja epäilee, että tällaiset asiat eivät byrokratiaa lisäävine pykälineen sovi lakeitsemiselle päätettäväksi. Niistä pitäisi sopia joko yritysten sisällä tai ainakin yrityselämää lähellä olevien organisaatioiden kesken.

Keskusten valiokuntaryhmä on nähnyt työelämän uudistamisen tarpeelliseksi. Olemme kuitenkin edustaneet kantaa, että lainsäädännön tulee olla selkeää ja helposti ymmärrettävää. Tältä pohjalta olemme muotoilleet oman vastalauseemme, jota edellä mm. ed. Alaranta täällä esiteli. On muistettava, että yrittäjän keskeisin teh-

tävä on yrittäminen, toiminnan saaminen muutuvissakin oloissa niin menestyväksi, että työpaiikat säilyvät. Jos näissä oloissa yrittäjille tai yrittäjiksi aikoville säilytetään entistä enemmän lakimiehen tai laintulkitsijan roolia, pääasia, itse yrittäminen, voi jäädä sivuseikaksi. Kuvaavasti onkin sanottu, että työpaikkojen luomiseksi tai säilyttämiseksi rakennemuutoksenkin keskellä tarvitaan liikkeelle panevaa voimaa, ei paimentajia. Tältä pohjalta rakentuvassa työyhteisössä viihtyvät kaikki ja toiminta pyörii.

Keskustan vastalauseeseen sisältyy muutosehdotuksia sekä työsopimuslakiin että yhteistoimintalakiin. Työsopimuslain osalta katsomme tarpeelliseksi selkiinnyttää esitystä niin, että voimassa oleva oikeuskäytäntö irtisanomisperusteiden osalta säilyy kuten hallituskin perusteluissaan pitää tärkeänä. Ensimmäiseksi tämä on tärkeää työntekijöille, mutta välillisesti myös työnantajille. Onhan ilmeistä, että tässäkin asiassa oikeaa tulkintaa joudutaan termien muuttamisen ja perusteiden ns. selkeyttämisen jälkeen hakemaan oikeusistuimista. Yhteistoimintalain pulmallisimmiksi kohdiksi ovat osoittautuneet myös täällä käydyssä keskustelussa koulutusta ja kone- ja laitehankintoja koskevat kohdat. Vastalauseessamme olemme tehneet myös näihin kohtiin selventävät muutosesitykset.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki asettaa neuvotteluesityksen tekemisen hyvin tärkeään asemaan. Hallitus esittää, että neuvotteluesitys tulee tehdä kirjallisesti vähintään kolme päivää ennen neuvottelun alkamista. Mielestämme neuvotteluesityksen tekemiseen verrattua aikaa voitaisiin lyhentää yhteen päivään. Toisaalta neuvotteluvetoisuuden täyttymisen vähimmäisajat tulisi laskea eri tapauksissa samasta ajankohdasta. Tämän vuoksi esitämme, että ajat tulisi kaikissa tapauksissa laskea neuvottelujen alkamisesta lukien. Edelleen pidämme tärkeänä, että neuvottelujen vähimmäisajat porrastetaan sen mukaan, kuinka monta henkilöä neuvoteltava toimenpide, lomauttaminen, osaaikaistaminen tai irtisanominen, koskee. Määräaikojen lyhentäminen henkilöstövaikutusten kohteena olevien työntekijöiden määrään sidottuna selkiinnyttäisi säännöstä ja olisi etenkin pienten yritysten edun mukaista. Onhan hallituksessa nostettu esille myös sen, että yhteistoimintalakia sovellettaisiin jatkossa myös nykyistä pienempiin yrityksiin.

Eri tahoilla on tunnustettu se tosiasia, että tämän päivän tilanteessa suurimmat mahdoli-

suudet uusien työpaikkojen luomiseen ovat pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Tämän vuoksi näiden usein työvaltaisten ja kenties kehitysalueilla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä tulisi kaikin tavoin edistää. Työelämää uudistettaessa hallitus on ottanut kuitenkin linjakseen byrokratian ja kankeuden lisäämisen ja yritystoiminnan edellytysten vaikeuttamisen. Mikäli yritystoiminta joutuu vaikeuksiin, niin vähäinen lohtu työelämän uudistamisesta on myöskään työntekijöille esimerkiksi irtisanomisaikojen pidentymisestä, jos seuraavana askeleena on työpaikan häviäminen paikkakunnalta kokonaan.

Tästä syystä olemme pitäneet tärkeänä, että yhteiskunnan tukea voitaisiin suunnata vaikeuksiin joutuneiden pienyritysten auttamiseen niin, että työntekijöiden irtisanomisajan mukaiset oikeudet samalla voidaan turvata. Esittämässämme uudessa järjestelmässä työnantajan palkanmaksuvelvoitetta voitaisiin keventää työttömyyspäivärahan ja työntekijän mahdollisesti uudesta työpaikasta saaman palkan turvin. Tällä järjestetyllä turvataisiin työntekijän ansioedut, mutta vaikeuksissa oleva yritys ei yksin joutuisi kantamaan irtisanomisajan palkkojen koko taloudellista taakkaa.

Arvoisa puhemies! Työelämän uudistamisessa on tavoitteena ollut henkilöstön aseman parantaminen. Tämä on tärkeä ja kannatettava tavoite etenkin vallitsevassa rakennemuutostilanteessa, kuten täällä valiokunnan puheenjohtaja Skinnari jo totesi. Täällä käyty keskustelu on kuitenkin jo osoittanut, että lakiesitykset sisältävät nykyisessä muodossaan monia tulkinnanvaraisia kohtia ja voivat käytännössä olla jopa heikentämässä henkilöstön asemaa. Käytännön toimet yrityksissä ovatkin jo nyt suuntautuneet niin, että rakennemuutos niin alueellisesti kuin yrityskohtaisesti näyttää kiihtyvän. Niinpä esimerkiksi kehitysalueilla sijaitsevia ns. satelliittiyhtiöitä on jo joutumassa aiempaa räjähän rakennemuutoksen pyörteisiin, kun toimintoja keskitetään. Tämä ei ole myöskään työtömiksi joutuvien etu. Sitä ei ole myöskään koneiden käytön lisääntyminen tai automaation kiihtyminen ainakaan lyhyellä tähtäyksellä.

Työelämäuudistus on valitettavasti johtamassa monin tavoin huonoon lainsäädäntöön, niin kuin täällä on todettu, ja ilmeisesti myös lisääntyviin alueellisiin pulmakysymyksiin, kenties kaikkein pahimpaankin, kasvavaan työttömyyteen työelämän jäykkyyden ja byrokratian lisääntyessä. Aiheellisesti on kysytty, kuka maksaa laskun ja miten. Ovatko maksajat yhä pa-

remmin koulutettuja, ahkeria ja ammattitaitoisia ihmisiä, jotka yritystoiminnan liikkeelle panevan voiman ehtyessä jäävät kuitenkin syrjään työelämästä?

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi vastaisin parille edustajalle. Ed. P. Lepänen sanoi täällä, että monella työpaikalla ei työntekijä edes huomaa näiden lakien voimaantumista. Minusta se on hyvä asia, sillä se osoittaa, että työpaikka on turvattu ja kaikki jatkuu työmaalla hyvin. Irtisanomisaajat ja yhteistoimintaneuvottelujen käynnistäminenhan tulevat kysymykseen yleensä vasta silloin, kun yrityksessä tapahtuu jotain kielteistä. Minusta nämä lait antavat ainakin työntekijöille vähän enemmän aikaa sopeutua tuollaiseen muutostilanteeseen.

Ed. Alarannalle vastaisin, kun hän sanoi, ettei valiokunnassa ole pystytty tekemään niitä muutoksia, jotka olisivat olleet tarpeellisia, että kylähän tuo keskustapuolueen muisti on lyhyt. Kyllä kepun hallituksessa ollessakin viime kaudella tuli hallitukselta ja kepun sosiaali- ja terveysministeriltä hyvin tiukkoja määräyksiä siitä, ettei hallituksen esitystä saa muuttaa. Jos hallituspuolueiden yksimielisellä päätöksellä jotain muutettiin, niin kyllä yleensä näistä muutoksista piti maksaa keskustapuolueelle erityisen kallis hinta. Tähän pätee se vanha sanonta, että "lehmä ei muista vasikkana oloaan".

Arvoisa puhemies! Voimakas työpaikkarakenteen muutos teollisuudesta kohti palvelu- ja tietoyhteiskuntaa on aiheuttanut paljon turvattomuutta työntekijöiden keskuudessa. Ovathan joukkoi irtisanomiset, lomautukset ja työn osa-aikaistaminen miltei jokapäiväisiä uutisia tiedotusvälineissä ja elettyä elämää niille, joihin nuo toimenpiteet kohdistuvat.

Turvattomuutta tuntevat erityisesti ne työntekijät, jotka ovat olleet saman työnantajan palveluksessa pitkään ja sitten joutuneet irtisanomisen kohteiksi. Työn ja siitä saatavan ansion varaan on rakennettu koko elämä ja tulevaisuus. Ei ole ihme, että katkeruus yhteiskuntaa ja työnantajia kohtaan lisääntyy, kun maailma romahtaa työn loppuessa. Tällaisen usein keski-ikäisen työntekijän on erittäin vaikea sijoittautua uudeen työmarkkinoille varsinkin sellaisilla alueilla, joilla nuorempaa ja koulutetumpaa työvoimaa on tarjolla muutenkin.

Kun nyt istuvaa hallitusta muodostettiin, sosialidemokraattien vaatimuksesta hallitusohjel-

maan kirjattiin aika yksityiskohtaisesti, miten tämän hallituksen tulee uudistaa työelämän lainsäädäntöä, jotta työntekijäin työsuhteturva edes jonkin verran paranisi. Nyt käsiteltävinä olevat lait kuuluvat tuohon hallitusohjelmaan kirjattuun työelämän uudistamiseen. Molemmat lakiesityksethän tulivat, niin kuin täällä on monta kertaa todettu, hallituksesta muodollisesti yksimielisinä. Valiokunnan tiedossa oli, että lainmuutosten muuttamista pykälästä vallitsi loppuun saakka eri ministerien kesken tulkintaerimielisyys.

Tuo tulkintaerimielisyys näkyi myös sosiaali-valiokunnan valmistellessa näitä lakeja. Työnantajat tekivät asiantuntijoina ollessaan kaikkensa, että lakien tulkinnalla vesitettäisiin lakien todellinen sisältö. He olivat linnoittautuneet sen tulkinnan taakse, jota ministeri Kanerva hallituksessa edusti.

Valiokunnan keskusteluista sai myös sellaisen käsityksen, että hallituskumppanimme kokoomus tulkitsi lainmuutoksia yksinomaan työnantajan eduksi ja halua muuttamien pykälien muuttamiseen työnantajaystävällisemmiksi olisi varmasti löytynyt, jos se vain olisi suinkin ollut mahdollista. Lakien valiokuntakäsittelyn aikana kävi ainakin minulle selväksi se, millainen palkansaajapuolue kokoomus on. Aikaisemmin kuvittelin, että kokoomus ottaisi huomion ainakin Akavan ja muuttamien muidenkin palkansaajajärjestöjen mielipiteet lakien käsittelyssä. Nyt tiedän, että näin ei ole asia, vaan että työnantajat ovat saaneet kokoomuksesta omien etujensa ajajan.

Valiokunnan hallitusryhmien välillä käydyissä neuvotteluissa tuntui välillä siltä kuin olisimme käyneet neuvotteluja suoraan työnantajan kanssa. Oikeastaan tässä yhteydessä voisi onnitella STK:ta.

Työsopimuslain 37 § määrittelee ne syyt, joita ei voida pitää työntekijän irtisanomisen perusteena. Pykälässä on ensimmäisenä yleislauseke: Työnantaja ei saa irtisanoa työntekijää ilman erityisen painavaa syytä.

Työsopimuslain 37 a § määrittelee ne syyt, joiden perusteella työnantaja voi irtisanoa työntekijöitä taloudellisilla ja tuotannollisilla perusteilla. Kaikki palkansaajajärjestöt esittivät yksimielisesti, että tuo yleislauseke erityisen painavasta syystä irtisanomisen perusteena tulee sisällyttää myös 37 a §:ään. Hallitusryhmien välisissä neuvotteluissa tuota muutosta ei hyväksytty. On todennäköistä, että tuon pykälän tulkinnalle etsitään uutta oikeuskäytäntöä, vaikka

lausekkeen kirjaamisella lakiin olisi voitu antaa vahvempi paino sille asiantuntijoiden tulkinnalle, ettei ole tarkoitus muuttaa nykyistä oikeuskäytäntöä.

Lain 39 a § antaa työnantajalle yksipuolisen oikeuden muuttaa työsuhte osa-aikaiseksi, jos irtisanomisen peruste on olemassa. Työnantajan muuttaessa työsuhteen osa-aikaiseksi käy kuitenkin sillä tavalla, että näin osa-aikaistettu työntekijä jää työttömyysturvan ulkopuolelle. Soviteltua päivärahaa saavat kyllä ne henkilöt, jotka työttöminä ottavat vastaan osa-aikatyötä tai joilta on työttömyysturvalain 18 §:n lomautusperustein lyhennetty työaika. Kumpikaan mainituista säännöksistä ei sovellu työsopimuslain 39 a §:n nojalla osa-aikaistettuun työntekijään. Kun tällainen osa-aikaistaminen, tällainen toimenpide on kuitenkin pysyvä, on varsin kohtuutonta, että työnantajan yksipuolisesti osa-aikaistama henkilö ei saa soviteltua päivärahaa.

Yritimme saada valiokunnan mietintöön ponnen, jossa hallitus olisi kiireellä velvoitettu esittämään muutos työttömyysturvalakiin, ettei työnantajan yksipuolisesti osa-aikaistama työntekijä jäisi työttömyysturvan ulkopuolelle. Valiokunnan hallitusryhmien välisissä neuvotteluissa kokoomus tyrmäsi tuon ponnen. Mietintöön on kyllä kirjattu, että valiokunta kiirehtii hallitusta tämän asian korjaamisessa. Mutta mielestäni se ei ole sama kuin ponsi.

Edellä kerrotun perusteella jätin viime perjantaina eduskunnalle lakialoitteen, jonka mukaan myös ne työntekijät, joiden työsuhteen työnantaja muuttaa yksipuolisesti osa-aikaiseksi, pääsisivät työttömyysturvalain piiriin.

Osa-aikatyö lisääntyy jatkuvasti erityisesti naisvaltaisilla aloilla. Tällä hetkellä sosiaalipoliitikamme suurimpia puutteita onkin osa-aikatyöntekijöiden erittäin heikko työttömyysturva. Parhaillaan istuukin toimikunta miettimässä osa-aikatyöntekijöiden työttömyysturvan parantamista. Lähetänkin tässä toimikunnalle terveisii. Osa-aikatyöntekijät on saatettava työttömyysturvassa tasavertaiseen asemaan muihin työttömiin nähden. Tämä edellyttää työttömyysturvalain uudistusta niin, että lomautettuihin lyhennetylle työpäivälle joutuneet, työttöminä osa-aikatyön vastaanottaneet ja työnantajan yksipuolisesti osa-aikaistamat työntekijät saataan nykyisen 100 päivän turvan sijasta vähintään 200 päivärahopäivän turvan piiriin. Samassa yhteydessä on myös rankkoja alkuehtosäännöksiä lievennettävä niin, etteivät ne työntekijät, jotka haluavat koko-aikatyötä, joudu

keinotekoisesti työttömyysturvan ulkopuolelle jouduttuaan ottamaan vastaan osa-aikatyön.

Arvoisa puhemies! Olen aika kriittisesti puuttunut pariin asiaan, jotka mielestäni olisi voitu niin hallituksessa kuin valiokunnassakin paremmin ottaa huomioon. Kokonaisuudessaan hallitusohjelmaan kirjattu työelämän uudistaminen on edennyt myönteisesti, ja siitä kiitos hallitukselle.

Yhteiskunnan ja työpaikkarakenteen muutuksessa tarvitaan työelämässä jatkuvaa uudistumista. Erityisenä esteenä työelämän uudistamiselle näen Suomen työnantajien erittäin vanhanaikaisen suhtautumisen siihen, että myös työntekijät olisivat mukana yritysten kehittämisessä. Monet työnantajat tuntevat pitävän työntekijöitä yrityksen uhkatekijöinä eikä voimavarana. Kuitenkin työntekijöillä on valtavasti tietoa, kokemusta ja uusia ideoita yrityksen kehittämiseksi, jos vain työnantajat ottaisivat ne huomioon, osaisivat ottaa ne käyttöön.

Kun työnantajat tuntuvat ihannoivan kapitalistista yhteiskuntaa, luulisi heidän osaavan ottaa työelämässä oppia esimerkiksi Länsi-Saksasta, jossa valiokunta kävi viime syksynä tutustumassa työelämän kysymyksiin. Mieleeni jäi vahvasti, kun työnantajan edustajat kertoivat, ettei Saksan rakentaminen sodan jälkeen sellaiseksi talousmahdiksi kuin mitä se nyt on, olisi ollut mahdollista, elleivät työntekijät olisi olleet mukana yrityksissä kehittämässä. (Ed. Laine: Ei kai se missään ole mahdollista!) — No, totuuden nimessä täytyy sanoa, että tosin työntekijöiden osallistumisesta yritysten hallintoon ja kehittämiseen taisi Saksassa määrätä joku muu kuin saksalaiset työnantajat.

Arvoisa puhemies! Sekä työntekijät että työnantajat ovat avainasemassa työelämän kehittämisessä sellaiseksi, että työntekijöiden turvallisuus ja viihtyvyys työssä paranee sekä yrityksen kilpailukyky ja elinvoimaisuus säilyy. Se on molempien etu. Sen vuoksi tulisi päästä siihen, että työmarkkinajärjestöt sopisivat pääasiallisesti keskenään, miten työelämää tulevaisuudessa uudistetaan. Siellä ne parhaat asiantuntijat ovat.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Törnqvist puhui erittäin kauniisti osa-aikatyöntekijöiden sosiaaliturvan ongelmista ja vaati, että työnantajan yksipuolisesti osa-aikaistamien työntekijöiden työttömyyspäiväraha tulee turvata. Tämä kaunis puhe on hämmästyttävä sen vuoksi,

että tänä päivänä sosiaalivaliokunnassa äänestimme siitä, ryhdytäänkö ed. Törnqvistin laki-aloitetta n:o 51 käsittelemään vai ei. Hän kertoi, että hän on tällaisen lakialoitteen tänne viime perjantaina jättänyt. Kun se valiokuntaan saapui, niin ehdotin, että kun näin hyvän aloitteen sosialidemokraatit ovat tehneet, niin tämä nyt pikaisesti käsiteltäisiin, koska tällä hetkellä valiokunnassa ei ole yhtään keskeneräistä asiaa. Tänä päivänä on tulossa yksi asia, mutta se on niin pieni, että meillä olisi nyt kolme viikkoa aikaa käsitellä sitä. Itse asiassa tämän ongelman me käsitelimme jo työelämän uudistuksen yhteydessä, ja sen takia tämän ed. Törnqvistin aloitteen hyväksyminen ei veisi kauan aikaa. Mutta kuinka ollakaan, ehdotukseni hävisi äänestyksessä äänin 5—3, koska keskustapuolueen edustajat pidättäytyivät tai äänestivät tyhjää. Ja näiden viiden joukossa oli muun muassa ed. Törnqvist itse, joka oli tämän aloitteen tehnyt. Hän vastusti sen aloitteen käsittelyyn ottamista. Sen vuoksi tällaiset puheet ovat aivan turhia niin kauan aikaa, kun eduskunta itse, jolla on valta päättää näistä asioista, ei ole valmis sitä tekemään.

Tämän asian ei luulisi olevan niin hallitusta kaatava juttu, etteikö eduskunta voisi sen epäkohdan korjata ja varmistaa nimenomaan sen, että työnantajan yksipuolisesti osa-aikaistamat työntekijät saisivat työttömyysturvan ilman karenssiakoja. Toivon, että ed. Törnqvist olisi hieman johdonmukaisempi teoissaan kuin puheissaan.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Törnqvist ja samoin keskustapuolueen ed. Väistö kajosivat yhteen tärkeään asiaan tätä asiakokonaisuutta, nimittäin pienyritystoimintaan kritiikkimielessä. On ihmeellistä, että kokoomuspuolue, joka on aina väittänyt olevansa nimenomaan pienyritystien ja keskisuurten yrittäjien asialla, ei ole tuonut esille sitä näkökohtaa, jonka muun muassa sosialidemokraattien taholta valiokunnassa tiedän puheenvuoroissa tulleen esille, nimittäin sen, että pienimuotoinen ja keskisuuri yritystoiminta olisi tullut asettaa parempaan asemaan, jos näin voi sanoa, työnantajalle asetettavien velvollisuuksien osalta kuin mitä esitykset sisältävät. Olen rakennemuutosalueelta, nimenomaan Kymen läänistä, jossa suurteollisuus on luovuttanut työvoimaa. Nyt tarvitsemme nimenomaan aluskasvillisuutta, pienteollisuutta, tukea nimenomaan...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoro on ed. Törnqvistin puheenvuoron johdosta!

Puhuja: Edelleen olisin kajonnut tähän puoleen, joka koski ed. Törnqvistin mainitsemaa SKDL:n sosialidemokraatteihin suuntautuvaa arvostelua tämän lakipaketin johdosta. Olemme menneet eteenpäin työelämän uudistuksessa pitkin harppauksin. Pää on saatu auki aivan kuten Länsi-Saksassa ja Ruotsissa. Muutaman vuoden kuluttua niin työnantajat kuin työntekijätkin kiittävät tätä eteenpäinmenoa.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen kertoma pitää paikkansa, mitä tulee lakialoitteen käsittelyyn. Minusta tuntuu, että ed. Stenius-Kaukonen, joka on pitempään ollut täällä eduskunnassa kuin minä, tietää täsmälleen, kuinka yleensä lakialoitteita käsitellään valiokunnassa. Minä luulen, että ed. Stenius-Kaukonen on tehnyt hyvin monta lakialoitetta. Olin sitä mieltä, että lakialoitetta ei tule ottaa nyt käsittelyyn, koska sosiaalivaliokunta ei olisi tänä keväänä ehtinyt perusteellisesti tuota lakialoitetta käsitellä. Kysymys ei ole pienestä asiasta, ed. Stenius-Kaukonen, vaan kysymys on aika suuresta asiasta. Kun parhaillaan, niin kuin puheessani sanoin, istuu toimikunta, joka pohtii osa-aikaistettujen työttömyysturvaa, pidän paljon mielekkäämpänä sitä, että kun syksyllä tulee työttömyysturvalain uudistus osa-aikatyöntekijöiden osalta eduskuntaan, niin tämä lakialoitteeni käsitellään siinä yhteydessä, ettei näin hallituspuolueen kansanedustajana minun tarvitse rikkoo pelisääntöjä ja tehdä uutta lakialoitetta.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkki näyttää tähän asiaan perehtyneen kovin heiveröisesti, kun hän täällä peräänkuuluttaa sitä, että kokoomus ei ole ollut pienyrittäjän asialla. Tosiasiaan on tietysti se, että yhteistoimintalaki ei varsinaista pienyrittäjätoimintaa koske. Toisaalta minä en ainakaan voi kuvitella, minkälainen olisi sitten se lainsäädäntö, jossa esim. työsopimussuhteen liittyvää lainsäädäntöä sovellettaisiin eri tavalla riippuen siitä, minkä kokoinen yritys on. Kyllä tietysti työsopimuslakia on sovellettava jokaiseen työsuhteeseen, ja Vähänäkki voi olla kaikessa rauhassa. Kyllä toki kokoomus pienyrittäjien asiaa tässä maassa on hoitanut aina ja tulee tekemään sitä vastaisuudessaakin.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkille täytyy sanoa, että onneksi meillä on täällä eduskunnassa arvostelu-oikeus ja oikeus esittää niitä epäkohtia niin valiokunnassa kuin täällä suuressa salissa, joita on huomattu tässä laissa olevan. Näitä epäkohtia on myös tuotu esille sosialidemokraattisten edustajien toimesta nyt ja aikaisemmin. Jokainen kysyy, että kun tämä laki kerran tuo ongelmia työpaikoilla, ja ne ongelmat ovat tiedossa, niin miksi niitä ei korjata, vaan annetaan lain tulkinta työtuomioistuimelle, korkeimmalle oikeudelle, korkeimmalle hallinto-oikeudelle jne. Nyt voitaisiin tehdä sitä parannustyötä, jota yleensä peräänkuulutetaan, että eduskunnan arvovaltaa nostetaan tekemällä selaista lainsäädäntötyötä rauhallisissa merkeissä, jota kansalaiset kaipaavat työpaikoilla. Kansalaiset eivät halua ristiriitaisia lakiesityksiä.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Ehkä aluksi olisi paikallaan vähän palauttaa mieliin, mistä tämä kaikki on lähtenyt liikkeelle.

Tämähän lähti liikkeelle siitä tilanteesta, kun suomalaisessa teollisuudessa alkoi tapahtua rakennemuutos, joka ei ollut hallittu, ja pyrkimyksenä oli päästä hallitumpaan rakennemuutokseen erityisesti työntekijän turvallisuuden kannalta omasta työpaikastaan, ansiostaan ja toimeentulostaan. Kun hallitus tässä muodossa ohjelmaansa kirjasi kohdan työelämän uudistaminen, joka hallitusohjelmaan kirjattuna on voisiko sanoa vertaansa vailla pariinkymmeneen vuoteen, niin varsin hyvin on tähän systeemiin sisälle päästy kaiken kaikkiaan. Tässä on päästy sisälle sillä tavoin, että neuvotteluajoja on erilaissa rakennemuutoksen tilanteissa pidennetty. Tämä antaa työntekijöille ja myös työvoimaviranomaisille aikaa uudelleenkoulutukseen työnantajan toimesta, uudelleensijoitukseen ja muihin tämäntyyppisiin toimenpiteisiin. Tämä kaikki on täysin tervetullutta ja voisin sanoa molemmien puolin ihan järkevää toimintaa sekä työnantajan että palkansaajien kannalta. Sen lisäksi irtisanomisaikoja on selvästi pidennetty, mikä sinänsä on myönteinen saavutus.

Täällä puheenvuoroissa on tuotu esille erityisesti tuo ”erityisen painavan syyn” poisjättäminen lakitekstistä. Tämähän pitää sisällään käytännössä sen, mikä valiokunnassa tuli kaikkienkään asiantuntijoiden suulla todetuksi, myös nyt poissa olevan ministeri Kanervan toimesta, että tarkoitusta ei ole muuttaa nykyistä käytäntöä. On menetelty sillä tavoin, että nykyistä käytäntöä

ei ole muutettu, vaan sinne on kirjattu ne oikeustapaukset, jotka ovat käytännössä olleet myönteisiä työntekijöiden ja palkansaajien kannalta. Sanamuotoa on hiukan muutettu, mutta tulkintaa ei. Tässä mielessä kovin suureen huoleen ei tarvitse olla aihetta kaiken kaikkiaan, ei myöskään sille epäilykselle, mitä täällä on esille tuotu.

Sitten puutun ministeri Kanervan ja keskustapuolueen edustajien täällä varsin ponnekaasti puolustamaan kone- ja laitehankintojen neuvotteluvelvollisuuden käytäntöön, pitääkö neuvotella ennen koneen tai laitteen hankkimista vai vasta hankkimisen tai ostopäätöksenteon jälkeen. Erityisesti ed. Alaranta sanoi sen hyvin selvästi. Tässä tuli oivallisella tavalla esille, että keskustapuolue on sitoutumassa STK:n kantaan palkansaajia vastaan sitoutumalla ministeri Kanervan kantaan. Ministeri Kanervan kantahan tietäisi selvää taantumaa nykyiseen lakiin. Lohdullinen asia onkin tietenkin, että esittelevä ministeri ja ministeriö laatii tästä ohjekirjaset ja soveltamisohjeet niin kuin silloin, kun yt-laki ensimmäisen kerran säädettiin ja tehtiin. Ei tässä mitään kummallisuuksia tule tapahtumaan nykyiseen nähden. (Ed. P. Leppänen: STK panee oman kirjansa liikkeelle!) — Se on kokonaan toinen asia. Minä ymmärrän kommunistien pelon työnantajiin nähden, tulkoon se sitten miltä asteelta tahansa. Minä en niitä pelkää, ja se onkin ihan eri asia.

Mitä sitten tulee koko lain toteuttamiseen, tehdäänkö se kolmikantaperiaatteella vai ei ja onko se toteutunut vai ei, ed. Melin tulee tältä osin jälkeeni valottamaan tätä puolta asiasta. En siihen kajoa, kun hänellä on siitä ILO:n palveluksesta tietoa hyvin paljon syvällisemmin. Minulla on siitä vain käytännön tieto ja kokemus. Kajoan kuitenkin siihen, että yhteistoimintaa yrityksissä ei tulla luomaan eikä luoda sillä, että tehdään vain kova laki, jota sitten pitää noudattaa. Sitä tekevät ihmiset työpaikoilla. Laki antaa sille puitteet.

Ed. Leppänen kertoi, että monilla työpaikoilla ei edes huomata yt-lain muuttuneen. Toivotavasti näin onkin. Todella toivottavasti näin on, että muutosta näiltä osin ei huomata, että asiat jo olisivat nyt sen verran hyvin, ettei näihin tarvitsisi kajota. Eikä tätä lainsäädäntöä ole tehtykään muuta kuin niitä työnantajia varten, jotka eivät työntekijöistään ja palkkaväestään välitä. Ne pitää pakottaa yhteistoimintaan, ja minimisäännökset on nyt saatu paperille ja eduskunnan käsittelyyn ja valiokunnasta ulos.

Ehkä hiukan kajoan käytyyn keskusteluun myös niiltä osin, kun ed. Louvo kertoi täällä olevansa pahoillaan, että korjauksia ei voitu tehdä, vaikka haluakin oli, ja että tämä oli sellainen paketti, jota ei voitu avata. Eihän tässä tietenkään mistään muusta ole kysymys kuin siitä syvästä ristiriidasta, kenenkä kannalta niitä korjauksia tehtäisiin. Siitä emme päässeet yhteisymmärrykseen. Me olimme kaikkien palkansaajakeskusjärjestöjen yhteisten tavoitteiden ja korjaus ehdotusten takana. Kokoomus esitti toisenlaisia muutoksia, joita me emme voineet hyväksyä. Ne eivät kuitenkaan sisällyneet yhdenkään palkansaajakeskusjärjestön paperiin, STK:n paperiin kyllä. Ehkä tämä kuvaa kokoomusta suurena palkansaajapuolueena kaiken kaikkiaan.

Ed. Alaranta myös kertoili, että neuvotteluai-koja olisi lyhennettävä. Nyt on neuvottelupyynnön esittäminen tehtävä kolme päivää ennen. Niissä yrityksissä, joissa työnantaja ei anna tietoja työntekijöille, tuo kolmen päivän valmistautumisaika on varsin paikallaan, jotta palkansaajapuoli, työntekijäpuoli saa ajoissa tiedon siitä, mistä neuvotellaan, mitkä ovat työnantajan tavoitteet ja pyrkimykset. Tiedän kuitenkin, että tämä toimii käytännössä ihan samalla tavalla kuin kolmen kuukauden neuvottelu aikakin, joka on suoja-aika, nimittäin sillä tavoin, etteivät nämä kolmen päivän ja kolmen kuukauden ajat täyty, jos asioita hoidetaan. Ei silti tarvitse olla kysymys siitä, että lakia on rikkottu, jos työnantaja- ja työntekijäpuoli, neuvotteluosapuolet, sopivat asiasta tässä ja nyt, yhdellä kertaa. Tämä on täysin mahdollista. Kysymys ei ole siitä tilanteesta, että tässä olisi-kaan oltu hakemassa mitään suurta ja mullistavaa muutosta työelämään, sen enempää työso-pimuslakiin kuin yhteistoimintalakiinkaan, vaan tarkoitus oli käytännössä kirjata, millä tavalla asioita hoidetaan hyvissä yrityksissä, jotka väestään huolta kantavat. Siitä on kokemuspe-räistä tietoa. Tiedän, että näitä yrityksiä, niitä erikseen luettelematta, on Suomenmaassa var-sin lukuisia.

Ed. P. Leppänen viimeisessä vastauspuheenvuorossaan kajosi myös siihen, että opposition oikeus on arvostella. Sen me toki sallimme ja kestämmme, se ei ole mitään uutta. Mutta kun hän perää uudistuksia ja korjauksia täällä isossa salissa tehtäväksi, niin se on sitten kokonaan toinen asia. Siitä sopivat hallituspuolueet keskenään, tekevätkö vai eivätkö ja pääsevätkö sopimukseen uusista sanamuodoista ja tarkoituksis-

ta, mutta se on kokonaan toinen asia. Huomauttaisinkin tässä yhteydessä, että kommunistit ovat olleet viimeksi näitä tekemässä runsas 20 vuotta sitten, ja kaiken kaikkiaan tulokset ovat silloinkin olleet koko lailla sanoisiko köyhät.

Mitä tulee sitten osa-aikatyöntekijöitten asemaan, niin kuten ed. Törnqvist täällä mainitsi, on asetettu työryhmä, joka tätä valmistelee. Ed. Stenius-Kaukonen, joka nyt ei ole salissa kuuntelemassa, oli sitä mieltä, että valiokunta ei mietintöönsä pontta laita, jolla saataisiin hiukan hallituksen valmisteluun ja mainittuun työryhmään vauhtia. Ehkä lakialoitteitten ja asioiden käsittelystä yleensäkin ja lakialoitteen merkityksestä toteaisiin lisäksi sen, että ed. Törnqvistin lakialoite, joka on hyvä ja kohtuullisen tuttu sisällöltään ja vaikutuksiltaan, perustuu siihen, että sillä hätistetään hallitusta töihin ja hätistetään sitä työryhmää saamaan työnsä valmiiksi. Se on yksi kansanedustajan keino vaikuttaa. Ed. Stenius-Kaukonen saattoi vain koko asian vallan toisenlaiseen valoon kaiken kaikkiaan. (Ed. Laine: Eihän aloite mene ilman käsittelyä eteenpäin!) — Ed. Laine on tosin pitkäaikainen parlamentaarikko, mutta kaukana hänellä ovat ne kokemukset, jolloinka kommunistit ovat hallituspuolueena aloitteitaan käsitelleet tässä talossa. Asia on tietenkin juuri näin, niin kuin sanoin. En voi väittää kuitenkaan sitä, ettäkö ed. Laineen terveiset sinänsä olisivat olleet väärässä. (Ed. M. Lahtinen: Mistä ed. Rantanen tietää, kuinka lähellä se on?) — Muisti on kohtalainen. Ei lähihistoria niin kauhean vaikeata ole tuntea. (Ed. M. Lahtinen: Edessäpäin!)

Ed. Alaranta puheenvuorossaan toi myös yritysjohdajan terveiset kaikille kolmelle osapuolelle työelämän lakien valmistelusta. Nämä terveiset olivat minusta varsin hyvät, oikeaan osuneet ja aiheelliset. Tätä sosialidemokraatit ovatkin ajaneet oikeastaan koko olemassaolonsa ajan ja erityisesti toisen maailmansodan jälkeisen ajan. Mutta silloin kun asetetaan koko työelämän lakien ja toimintojen kehittämisen ehdoksi, että työmarkkinoilla ja hallituksen kesken saavutetaan konsensus ennen kuin mitään uutta tapahtuu, se on kohtuuton vaatimus, kun tiedetään tarkasti kokemuksesta, että työnantajat eivät tässäkään tapauksessa niin kuin eivät sitä ennen ainakaan 15 vuoteen olleet lähteneet ilman rajua kovaa pakkoa työelämän uudistusten taakse. Tässä heidät oli irroitettava ja hallituksen toimittava ohjelmansa mukaisesti. Kun yrityksiä on erilaisia, niin kuin totesin, toisissa asiat toimivat ja pelaavat huomattavasti yli mi-

tä laki ja sopimuksetkin edellyttävät, niin on todettava, että STK kulkee sen vanhoillisimman yrityksen tahdissa. Jos sitä katselen edustamani ajatussuunnan kannalta, niin sen huonoimman tahdissa, ja on näin ollen kaikkein vanhoillisin, mitä olla voi käytännössä.

Täällä myös arvosteltiin varsin voimakkaasti koulutusta, ja kysyttiin mikä sen sisältö on. Ei ole kohdennettu, kuka sen maksaa. Erityisesti edellytettiin, että pienyrittäjien ei pitäisi koulutusta maksaa. Kun tarkastellaan, kuka koulutuksen maksaa, niin tähän mennessä ammatillisen peruskoulutuksen, niin kuin muunkin peruskoulutuksen, on maksanut yhteiskunta ja yläpitää valtio. Myös uudelleen kouluttamisen, täydennyskouluttamisen ja tämäläyppisen koko koulutusjärjestelmän on tähän saakka maksanut peruskoulutuksen osalta valtio. Yritykset ovat kouluttaneet, mutta eivät ole antaneet yleistä koulutusta, vaan omiin erikoistarpeisiinsa sellaista koulutusta, jota yhteiskunta ei tarjoa. Tosin kiitettävää kehitystä on niiltä osin tapahtunut. Kurssikeskukset ovat päässeet yhdesä yliopistojen konsultoinnin kanssa siihen, että koulutus on yhä nopeammin ja nopeammin kyennyt seuraamaan kehitystä. Tosin seuraamaan perässä, mutta ei koulutus koskaan todennäköisesti edellä näissä asioissa kuljakaan.

Herra puhemies! Lopuksi toteaisin, että valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että tiedottaminen sekä työsopimuslain että yhteistoimintalain, mutta erityisesti yhteistoimintalain osalta, on sekä palkansaajajärjestöjen että työnantajajärjestöjen vastuulla, ja erityisesti sen ministeriön ja viranomaisen vastuulla, ja erityisesti sen ministeriön ja viranomaisen vastuulla, jonka toimialaan tämä kuuluu. Onkin edellytettävä, että ministeriö vahvasti ja voimakkaasti tiedottaa asiasta ja lakiuudistuksista niin, että lakia osataan myös käytäntöön soveltaa, toisaalta niin, että työntekijäpuoli voi sen hyväkseen käyttää ja työnantaja ottaa huomioon sen velvoitteet, mutta myös niin, että ei joudu tahattomasti ja tahattomien toimenpiteiden johdosta ylimääräisille sanktioille. Minä luulen, että tässä joka tapauksessa on aika sellainen, joka kasvattaa ihmiset ja osapuolet yhteistoimintaan.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Rantanen kiinnitti huomiota siihen, että pitkäaikaisena kansanedustajana minulla on jokin erikoinen, muista poikkeava kokemus, niin haluan ensin todeta, että tänään tulee kyllä kuluneeksi täsmälleen 20 vuotta sii-

tä, kun tässä talossa ensimmäiseen istuntoon osallistuin. Juuri sen kokemuksen nojalla totean, että oli täällä sitten minkä niminen edustaja tahansa, minkä puolueen tai ryhmän edustaja tahansa, mikä asema hänellä tahansa, niin ei tehty eduskunta-aloite lähde tästä talosta mihinkään ellei sitä valiokunnassa haluta ottaa edes käsittelyyn. Kun ed. Rantanen nyt kehui ed. Törnqvistin tekemää aloitetta — ja varmasti perustellusti kehui, sen olen ymmärtänyt, että kysymys on hyvästä aloitteesta — niin sitä minä en voi ymmärtää, miksi ed. Törnqvist ei halua tämän aloitteen ottamista käsittelyyn valiokunnassa silloin, kun valiokunta kuitenkin käsittelee siihen liittyvää asiaa. Ed. Rantanen vielä puolusti tällaista menettelyä. Siihen nähdén ilmaisni eriävän käsitykseni ja mielipiteeni.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laineelle haluan oikaista yhden asian. Valiokunta ei enää käsitellyt mitään työelämään liittyvää lakia, kun aloitteeni tuli valiokuntaan. Aloite tuli täysin irrallisena sen jälkeen, kun valiokunta oli käsitellyt työelämän uudistamiskysymyksen. Haluan, että laki-aloitteeni käsitellään siinä yhteydessä, kun syksyllä tulee nimenomaan tätä asiaa koskeva lakiesitys hallitukselta.

Ed. Melin: Herra puhemies! Hallitusohjelmassa ilmoitettiin, että työelämää koskevan lainsäädännön valmistelussa hallitus toimii ”kansainvälisten sopimusten edellyttämää kolmikantaista valmistelutapaa noudattaen”. Kolmikantaisuus tarkoittaa sitä, että työelämän kysymyksiä valmistellaan aina valtiovallan, työnantajien ja työntekijöiden kesken. Jäljempänä yritän ensin tarkastella esillä olevaa asiaa kansainvälisen työjärjestön ILO:n näkökulmasta katsottuna. Olen vuosien varrella perehtynyt mainitun järjestön toimintaperiaatteisiin, järjestön yleissopimuksiin sekä suosituksiin ja niiden tulkintaan.

Työelämää koskeva kansainväliset sopimukset ovat kauttaaltaan Suomessa voimaan saatettuja ILO:n yleissopimuksia. Ne sisältävät yhtä hyvin aineellisia ehtoja kuin myös säännöksiä siitä, miten yleissopimuksen täyttämiseksi välttämätön hallituksen ja työmarkkinaosapuolten välinen yhteistoiminta on järjestettävä ja miten sitä on pidettävä yllä.

ILO on koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan kohdistanut voimakasta huomiota työolojen kolmikantaisen hallintatavan kehittämiseen

siten, että kolmikantaisuus otetaan kansallisen tason työtavaksi myös silloin, kun kysymyksessä on yleisesti työelämän kehittäminen eikä vain yksittäisten yleissopimusten tai -suositusten soveltaminen. Tämän ehtona on osapuolten suhteiden lujittaminen. Aivan erityisesti on kolmikantaisuus joutunut kansainväliseen polttopisteeseen silloin, kun nykyinen taloudellinen rakennemuutos on ulottanut vaikutuksensa myös sosiaaliselle alueelle.

Kolmikantaisen menettelytavan terävöittämiseen ja sen soveltamisen suosittamiseen on olennaisesti vaikuttanut se ILO:ssa havaittu huolestuttava kehityspiirre, että monien jäsenvaltioiden hallitukset ovat nimenomaan rakennemuutokseen vedoten syrjineet työelämän järjestöpuolia ja näiden ylläpitämää vapaata neuvottelujärjestelmää ja selvimmin juuri työelämää koskevan lainsäädännön yhteydessä.

Tämä on tapahtunut joko niin, että jonkin jäsenmaan hallitus on torjunut välttämättömän lainsäädännön kehittämisen ja siirtänyt lisäntyvien sosiaalisten paineiden vaatimat ratkaisut tulevaisuuden huomaan kansantaloudellisiin seikkoihin vedoten — tai toisaalta niin, että hallitus on itse aloittanut lainsäädäntötoimet sallimatta työelämän osapuolten myötävaikutusta ILO:n kolmikantamallin tarkoittamalla tavalla.

Merkittävin porras kolmikantaismenettelyn kiteyttämisessä oli vuoden 1985 Kansainvälisessä työkonferenssissa käyty keskustelu aiheesta ”Työelämän suhteet ja kolmikantaisuus, rakennemuutokset, vuoropuhelu ja sosiaalinen edistyminen”.

Keskusteluun osallistuneista kaikkiaan 262 puhujasta kokonaista 108 oli eri jäsenvaltioissa työ- ja sosiaalioloista huolehtivia ministereitä. Käytetyistä puheenvuoroista ilmennyt selvä enemmistö kantea kiteytyi seuraaviin olennaisimpiin päätelmiin:

1) Nopeassa rakennemuutoksessa on neuvoteltutie nyt tärkeämpi kuin koskaan aikaisemmin.

2) Työelämän osapuolten välillä on pyrittävä saavuttamaan ja pitämään yllä voimien tasapaino, jonka edellytyksinä ovat:

— voimakkaat järjestöt sekä palkansaajain että työnantajain puolella,

— järjestöosapuolten yhtäläinen kohtelu hallituksen ja virkakoneiston asenteissa ja toimissa,

— pidättäytyminen kaikkinaisista yrityksistä saattaa osapuolten järjestöjä valtion käskyläisiksi, sekä

— pidättäytyminen antamasta kummallekaan työmarkkinaosapuolelle tai sen tavoitteille ylikorostuvaa asemaa.

3) Osapuolten on kyettävä kehittämään valmiudet vastuuntuntoiseen ja vaikeissakin valinnoissa ratkaisukykyiseen neuvottelumenetelyyn.

4) Niin kaksi- kuin kolmikantaisissakin neuvotteluissa osapuolten on suhtauduttava toisiinsa luottavasti ja yhteistyöhaluisesti ilman, että luonnolliset kannanerot vaurioittaisivat tällaista perustavaa suhtautumistapaa. Vapaaehtoinen neuvottelutie suo parhaat mahdollisuudet edistää taloutta, työ- ja sosiaalioloja sekä järjestöllisten oikeuksien vakautta, toisin sanoen lähentyä kohti ILO:n kolmea keskeisintä tavoitetta.

ILO:n pääjohtajana vuodesta 1974 toiminut Francis Blanchard on kuvannut tätä kolmikantaperiaatetta seuraavasti: "Kolmikantaisuuden vaaliminen on taistelua yksilöiden ja yhteiskuntien vapaudesta. Ihmisen oikeuksien vahvistaminen ei ole edistyksen este. Se on päinvastoin sosiaalis-taloudellisen kehityksen ratkaiseva käyttövoima. Kolmikantaisuus on ILO:n työväline sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. Olevissa ja myös tulevaisuuden poliittisissa järjestelmissä on rohjettava luoda työelämän osapuolina oleville työntekijöille ja työnantajille sellainen asema, että he keskustellen ja osallistuen kykenevät tavoittamaan edistyksen päämäärät."

Seurattaessa hallituksen esityksen n:o 19 syn-tyvaiheita sekä neuvotteluprosessia sen ei voida katsoa täyttäneen hyvin niitä kriteerejä, jotka ILO asettaa kolmikantamenettelyn keskeisimmiksi tavoitteiksi edellä ilmenneiltä pääkohdiltaan.

Kuuntelin mielenkiinnolla ministeri Kanervan äskeistä puheenvuoroa, tarkoitan ensimmäistä. Kiitän häntä siitä, kun hän ilmoitti, että hallitus vastedes aikoo noudattaa kolmikantamenettelyä työelämän uudistusprosesseissa.

Hallituksen toimia tarkastellessa on tehtävä se johtopäätös, ettei niissä ole onnistuttu seuraamaan ILO:n mainittuja tavoitteita eikä aina edes muistamaan tai ymmärtämään, mitä hallituksen ohjelmaansa ottama kolmikantainen valmistelutapa edellyttää hallitukselta ja sen apuna toimivilta virkamiehiltä.

Kun kahdesta suuresta hallitupuolueesta toinen on perustettu työväenpuolueeksi ja toinen ilmoittautuu olennaisesti palkansaajapuolueeksi, eivät lähtökohdat työelämän uudistuksen ta-

sapainoiselle, ILO:n edellyttämällä tavalla molempien osapuolten, siis työnantajien ja työntekijöiden, asemaa arvostavalle ja niiden esiin tuomat näkökohdat tasapuolisesti huomioon ottavalle lain valmistelutyölle luonnollisista-kaan ole olleet parhaat mahdolliset.

Hallitus on rakennemuutoksen tuottamien epäkohtien vähentämiseen pyrkiessään tehnyt sellaisia virheitä, joista ILO on edellä ilmenevin tavoin nimenomaan varoittanut.

Sen sijaan että hallitus olisi kannustanut järjestöjä keskinäisiin neuvotteluihin tai asettanut kolmikantaisia valmisteluelimiä, se ryhtyi itse välittömästi huolehtimaan valmisteluista. ILO:n suosittamasta kannustajan roolista se siirtyi valmistelijan ja uudistuksen käynnistäjän osaan.

Seurauksena oli palkansaajajärjestöjen näkökantojen ottaminen valmistelun välittämäksi pohjaksi. Tähän liittyi merkittävää kovakorvausta niille näkökohdille, joita työnantajia ja yrittäjiä edustavilla järjestöillä oli esitettävänä. Valmistelutapa lähestyi epäilyttävästi hallituksen ja palkansaajain akselilla toteutuvaa kaksikantaisuutta, jossa selvästi ylikorostui toisen työmarkkinaosapuolen näkemys vastoin ILO:n varoituksia.

Esitellessään hallituksen esitystä eduskunnalle 22. maaliskuuta vastuunalainen työvoimaministeri aloitti syyttelemällä elinkeinoelämää.

Lainsäädäntöhankkeen määräaikoja pyrittiin toistuvasti asettamaan, ikään kuin järjestöt olisivat hallituksen käskyläisiä, ja akseli SAK:n toimitsijain ja eräiden valmisteluissa keskeisten virkamiesten välillä oli näkyvä. On aivan ilmeistä, että ILO:n suosittaman kolmikantaisen käytännöllinen sisältö joko oli alunperin tuntematon tai sitten sitä valmisteluissa tietoisesti hämärrettiin.

On myös varsin yliolkaista syytellä vapaita, työolojen hallinnasta yhteiskunnallista tehtävää toteuttavia kansalaisjärjestöjä ulkoparlamentarisista vastustuksista. Elinkeinoelämän on puolustettava sitä toimintaympäristöä, jossa se joutuu työskentelemään. Tällöin se joutuu joskus hillitsemään liiallista uudistusintoa, varsinkin sellaista, joka on käytännön elämälle vierasta. Järjestöillä on täysi oikeus esittää kritiikkiä kaikista seikoista, jotka ovat tulleet niiden tietoon eri valmisteluvaiheista, näkökannoissaan oikeassa ollen tai niissä vaikka erehtyenkin. Virallisesti asetettuja tietosulkuja ei suomalainen poliittinen järjestelmä juuri tunne.

Hallituksen esityksen aineelliseen sisältöön

on tuskin aihetta enää paljoltikaan puuttua. Monet tulkinnanvaraisuudet tuntuvat esitettyjä säännöksiä vaivaavan. Monet menettelyt näytävät mutkistuvan, ja esityksen kustannusvaikutukset ovat jääneet selvittämättä, kuten hallitus itsekin myöntää. Elinkeinoelämässä vallitsee tyytymättömyys. Mutta se on näkyvissä palkansaajainkin puolella. SAK:n johtava juristi arvioi, että eräät esitetyt säännökset ovat huonosti hallittavia ja vaikeaselkoisia.

STTK:n puheenjohtaja Jorma Reini esittää samanlaisen käsityksen todeten, että ammatyhydistysliikkeen vaikutuksen lisääminen on mahdollista vain palauttamalla työmarkkina-neuvottelut työelämän uudistuksen keskeiseksi välineeksi. Samalla linjalla oli työvoimaministeri Puhakka 22. maaliskuuta eduskuntapuheen-vuorossaan, jossa näytti hitaasti kirkastuneen käsitys, että rakentava neuvottelumenettely on osapuolten ja kolmikantaisuuden kannalta sitenkin tämänkertaista valmistelutapaa parempi vaihtoehto.

Tiettyä halukkuutta palata tavanomaiseen metodiikkaan näyttää siten nyttemmin esiintyvän sellaisillakin tahoilla, jotka siitä hallituksen esityksen aikaisemmassa valmisteluvaiheessa luopuivat.

Tällainen palaaminen myös ILO:n puoltamille linjoille onkin suositeltavaa maassa, joka on ollut Kansainvälisen työjärjestön jäsen jo vuodesta 1920, joskus horjahdellen, mutta yleensä jäsenyytensä tunnollisesti täyttäen.

Herr talman! Till slut några ord på svenska. Finland har ratificerat ILO-konventionen nr 144 om trepartssamarbete mellan regering, arbetsgivare och arbetstagare och ILO:s rekommendation nr 152 om samma sak. Avsikten är just den att organisationerna genom sin praktiska kännedom om arbetslivet skall ges möjlighet att påverka det beredningsarbete som måste föregå ett viktigt lagstiftningsprojekt om arbetslivet.

ILO:s trepartiska konsultations- och samarbetsförfarande har inte uppfyllts i den lagstiftning vi nu här behandlar i riksdagen. Det som inte många här tycks vilja inse är nödvändigheten av att näringslivet bör ha rätt och även skyldighet att ständigt värna om den näringspolitiska infrastrukturen, dvs. om den miljö, inom vilken företagen själva skall arbeta. Till denna skyldighet hör även uppgiften att tala emot långtgående reformer som äventyrar företagens verksamhetsbetingelser och lönsamhet

samt deras möjlighet att bevara arbetsplatserna i en växande konkurrens. Detta ändamål tjänar just ILO:s trepartism om den tillåts fungera.

Lärdomen av denna lagreform är att bl.a. en obeskrivlig brådska förhindrade trepartismen att fungera. Detta säger jag här som en representant för ett regeringsparti som är med om den här reformen men som också ställer sig kritiskt till förfaringssättet.

Resultatet är därför inte tillfredsställande. Olika tolkningar av lagen ges redan här i riksdagens första behandling efter det att utskottet i sex veckor har arbetat på saken, oenigheten har mycket klart kommit till synes under den debatt som vi fört här denna eftermiddag.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä ed. Melinin puheenvuoro Kansainvälisen työjärjestön ILO:n toiminnasta ja merkityksestä kolmikantaperiaatteen vaalijana oli varmasti sinänsä paikallaan, mutta kuten totesin, niin sosiaalivaliokunta mietinnössään on tästä lähtenyt, ja toisaalta tämä tilanne ei niin kohtuuton ole kuin hänen puheenvuorostaan kävi ilmi. Kuten täällä ministeri Kanervakin kertoi, niin kaikki kolmikantaperiaatteen mukaisesti aluksi olivat mukana. Mutta kun sitten erityisesti työnantajapuolelta otettiin nämä 'leikitavarat' pois, jos näin voidaan sanoa, ja ei enää osallistu neuvotteluihin, jolloin tilanne jäi siihen, että pääasiassa yksi osapuoli eli valtiovalta joutui tätä prosessia viemään eteenpäin. Mutta missään vaiheessa ei tapahtunut sillä tavoin, etteivätkö nämä järjestöt olisi olleet mukana. Eduskuntakäsittelyn aikaanakin 7.4., kun järjestöjen käsittely loppui, valiokunnan puheenjohtajana esitin järjestöille, joita oli kuusi paikalla, että jos te vielä kerran neuvottelisitte siitä, olisiko löydettävissä yhteisiä tulkintoja, jopa pykälien uudelleen kirjoittamista. Kerran kai nämä järjestöt jollakin tavoin tapasivatkin sen kuukauden aikana, joka heillä oli vähintään aikaa, mutta sekään ei johtanut käytännössä mihinkään. Mutta tosiasiassa on se, että esimerkiksi STK:ssa näytetään tarkalleen tietävän virke virkkeeltä, miten hallituksessa tämä prosessi on edennyt, koska tässä keskustelussa on tullut ilmi heidän omiin näkökantoihinsa nojautuen, että kun se ja se virke hallituksen siinä ja siinä neuvottelussa otettiin pois, niin tätä asiaa pitäisi tulkita näin ja näin. Ei sellainen järjestö, joka ei ole jo valmistelussa mukana edes välillisesti, voi esittää tämältyyppisiä näkökantoja.

Ed. Melin (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lyhyesti sosiaalivaliokunnan puheenjohtajalle. Tämä koko uudistushanke on ehkä edennyt liian nopeasti. Ei kai olisi ollut mahdotonta viime vuonna asettaa esimerkiksi kolmikantainen elin, joka olisi tätä uudistusta vienyt ehkä hieman verkkaisemmin eteenpäin. Viittaan siihen lausuntoon, joka oli luettavissa lehdistä muutama päivä sitten ja jonka oli antanut puheenjohtaja Jorma Reini, tottunut työmarkkinamies. Hän myöskin valitti sitä, että kun tätä uudistusta on valmisteltu, niin näitä järjestöjen mielipiteitä ei ole riittävästi kuultu ja näin ollen lopputulos hänen kannaltaan ei ollut täysin tyydyttävä. Ed. Skinnari, ehkä me kaikki opimme jotain tästä. Se on varsin hyödyllistä tälle hallitukselle, joka vielä on nuori. Tämä on hyödyllinen kokemus hallitukselle. Ei pidä lähteä toteuttamaan liian hätäisesti tärkeitä uudistuksia.

Ed. H ä k ä m i e s : Herra puhemies! Työelämän lainsäädännön muuttaminen herättää helposti ristiriitaisia tunteita — niin tälläkin kertaa. Niin sanotun kadun miehen näkökulmasta voisi kuvitella, että kyse olisi hyvin draamatisista muutoksista tai sitten täysin olemattomasta uudistuksesta riippuen tietysti siitä, kenen näkemyksiä kulloinkin on kuunneltu. Tosi-asiassa kyse on kuitenkin varsin tasapainoisesta paketista, jossa turvataan työntekijöiden asemaa rakennemuutosyhteiskunnassa luomatta kuitenkaan sellaista yritysbyrokratiaa, joka hankaloitaa yrityksen toimintaa saati sitten vaarantaa yrityksen normaaleja toimintaedellytyksiä. Se, että uudistusta on kritisoitu sekä työnantaja- että työntekijätaholta, osoittaa mielestäni myös sitä, ettei esitys ole tapahtunut kummankaan osapuolen ehdoilla vaan tasapainopyrkimyksin. Lakiesityksen pääsisältö löytyy irtisanomisperusteiden selkiyttämisestä yli yhdeksän vuotta saman työnantajan palveluksessa olleiden työntekijöiden irtisanomisaikojen pidentämisestä ja toisaalta yhteistoimintalain puolella olevasta neuvotteluvuorotteesta.

Irtisanomisaikojen pidentäminen on ymmärtääkseni asia, josta ei juurikaan vallitse eriäviä näkemyksiä. Kuten asiaa kommentoinut STK:n edustajakin toteaa, kyse on irtisanomisaikojen saattamisesta skandinaaviselle tasolle ja siitä, että työntekijälle on annettava riittävästi aikaa omien asioitensa hoitamiseen eli aikaa uuden työpaikan hankkimiseen. Irtisanomisperusteisiin on kohdistettu kritiikkiä kummaltakin työ-

markkinataholta. Työntekijäpuolella irtisanomisperusteita pidetään riittämättöminä. On kuitenkin oltava hyvin tarkka siinä, mihin irtisanomisraja vedetään. Kun työsopimuslaki koskee tietysti joka ainoaa työsuhdetta ja siis myös pieniä yrityksiä, ei irtisanomisperusteita ole syytä kirjata niin tiukoiksi, että tietyissä tilanteissa tiukkuudesta voi olla seurauksena koko yrityksen kaatuminen tai muu toiminnan oleellinen vaarantuminen.

Työnantajataholta irtisanomisperusteita on moitittu epäselviksi. En yhtyisi tähänkään kritiikkiin. Käsitykseni mukaan, niin kuin täällä jo monesti on todettu, irtisanomisperusteet on kirjoitettu niin, että ne noudattavat hyvin pitkälle vallitsevaa oikeuskäytäntöä. Tietysti voidaan sanoa, ettei esim. ilmaisu ”työ on vähentynyt vähäistä suuremmassa määrin” ole yksiselitteinen ja helposti ymmärrettävä. Työelämän tilanteet ovat kuitenkin niin vaihtelevia, ettei lainsäädännöllä koskaan voida päästä siihen, että säännökset eivät olisi joiltakin osin tulkinnavaraisia. Ei kai voida väittää, että nykyisenkään lainsäädännön ainoa yksilöllinen irtisanomisperuste eli lain käyttämä ilmaisu ”erityisen painava syy” olisi yksiselitteinen ja joka tilanteessa ymmärrettävä.

Yhteistoimintalain mukainen neuvotteluvuoro on työnantajapuolella haluttu nähdä liian pitkänä ja toisaalta byrokratiaa luovana, mutta tälläkin mitalla on toinen puolensa. Neuvotteluvuoro lisää varmasti suunnitelmallisuutta, joka koituu molempien osapuolien hyödyksi. Pakettiin sisältyy, vaikka muutokset eivät suinkaan mitään dramaattisia olekaan, kuitenkin paljon uutta. Se velvoittaa työelämän järjestöjä. Koulutuksen merkitys porrastuu voimakkaasti. Myös valtiovallalla tulee tässä asiassa olla oma roolinsa. Kun usein kuulee esitettävän väitteen, että työelämän lainsäädäntö on joko työntekijä- tai työnantajamyönteistä, on useimmiten kyse siitä, ettei olemassa olevaa lainsäädäntöä tunneta. Tällaiset käsitykset poistuvat vain sillä, että työelämän lainsäädännön perusteet ovat kummallekin osapuolelle tarpeeksi tuttuja, siis muuallakin kuin pelkästään järjestöissä. Näin voidaan välttää myös tarpeettomia oikeudenkäyntejä.

Lainsäädännön käsittelyn yhteydessä on hyvin konkreettisella tavalla paljastunut keskustapuolueen oppositiopolitiikan ontous. Kepu on vakuutellut yrittäjäystävällisyyttään, mikä sinänsä ainakin osittain varmistaa on totta, onhan puolue aina pitänyt esim. omistusoikeutta suu-

ressa arvossa. Mutta kun osa puoluetta vakuutelee kilvan yrittäjäystävällisyyttä, hieroo toinen osa puoluetta samaan aikaan yhteistyömahdollisuuksia mm. SKDL:n ja muun opposition kanssa. Iso on siis se haavi, jolla kalassa käydään. Taitaakin olla niin, että keskustapuolueen niin hyvin hallitsema valtapolitiikka näytetty nyt oppositiossa kaikkien tahojen miellyttämishaluna. Suomalaisena yrittäjänä olisin hyvin varuillani, sillä kovin merkittävä varmasti ei ole se hernerokka, jolla keskustapuolue tulee yrittäjän asian myymään, mikäli siihen vain tilaisuus tarjoutuu.

Ilmettelen myös sitä, että lähetekeskustelun yhteydessä esim. ed. Väyrynen esitti hallituksen esitystä kohtaan varsin voimakasta kritiikkiä mutta keskustapuolueen sosiaalivaliokuntaryhmä on vastalauseessaan tyytynyt sellaisiin ehdotuksiin — olkoonkin, että niitä on varsin lukuisa määrä — että niitä voidaan pitää lähinnä teknisinä. Uudistuksen rakenne keskustapuolueessa kuitenkin näytetään hyväksyvän. Ilmeisesti puolueessa on asiasta kovinkin erilaisia näkemyksiä, ja on hyvin mielenkiintoista seurata keppä käyttäytymistä asian kolmannen käsittelyn yhteydessä.

Suomen kaltaiselle pienelle maalle on oleellista, että työmarkkinoilla vallitsee rauhallinen tilanne. Selvitäksemme yhä kiihtyvässä kansainvälisessä kilpailussa täytyy työnantaja- ja työntekijäpuolen käyttää kaikki yhteistyömahdollisuudet hyödyksi. Uskon, että nyt käsitellyssä oleva lakipaketti omalta osaltaan luo tällaisia yhteistyömahdollisuuksia.

Ed. Louvo: Herra puhemies! Kuohuvaa etukäteiskeskustelua aiheuttaneet työ sopimuslain ja lain yhteistoiminnasta yrityksissä muutosesitykset ovat nyt ensimmäisessä käsittelyssä eduskunnassa. Jos jotakin hallituksen lakiesitystä niin tätä on edeltänyt valtava määrä neuvotte-luja, työtä ja kiistakohtia niin hallituksessa kuin myös valiokunnassa, mistä heijastuksia on tullut jo tähänkin keskusteluun. Moni asia on jouduttu asettamaan uuteen valoon. Yksi asia kuitenkin on ollut selvä alusta lähtien. On huomionarvoista, että vaikka yhteiskunta on kehittynyt nopeasti, silti vasta tämän hallituksen toimesta on taruttu ponnekkaasti työelämän uudistukseen. Harri Holkerin hallituksella on aitoa mielenkiintoa parantaa ja selkiyttää työympäristöpelisääntöjä sellaisiksi, että ne olisivat mahdollisimman joustavia sopeuduttaessa aktiivisesti ja hallitusti paljon puhuttuun rakennemuutokseen.

Monella taholla, varsinkin oppositiopuolueiden piirissä ja lehdistössä rakennemuutokseen on suhtauduttu kuin kirovanaan. Rakennemuutos on kuitenkin tosiasia, joka on otettava huomioon. Kokoomuslainen rakennemuutosnäkemys korostaakin rakennemuutoksen hallintaan tähtäävien toimenpiteiden merkitystä niin rakennemuutoksen kielteisten seurausten vähentämiseksi kuin sen tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Tämä edellyttää myös turvajärjestelmien parempaa ja yksilöllisempää luomista. Tätä me juuri olemme näidenkin lakiesitysten myötä nyt tekemässä.

Paras tapa työpaikkojen pysyväksi turvaamiseksi on tietenkin yritystoiminnan edellytysten turvaaminen ja parantaminen, aivan kuten hallitusohjelmakin painottaa. Suomalaisen yritystoiminnan menestymisedellytyksiä ei saa heikentää tai jäykistää. Jos yritystoiminnalle asetetaan erilaisia sosiaalisia työllistämismahdollisuuksia tai se joutuu byrokratiaviidakkoon, menetetään samalla paljon työpaikkoja. Joustavuus, kansainvälistymisen ja uuden teknologian mahdollisuuksien oivaltaminen sekä yrittäjämaston vapauttaminen kuvaavat hyvin tämän ajan tervettä uusia tuulia.

Erityisesti lainsäädännön valmistelussa yritysten ja työntekijöiden kantojen yhteensovittaminen ei ole ollut helppoa. Ongelmallista on, kun eri intressitahot katsovat asiaa ainoastaan omasta yksipuolisesta katsantokannastaan. Eri etujärjestöjen tehtävänä on tietysti puolustaa jäsenistönsä etuja ja oikeuksia, mutta niillä pitäisi olla myös uuteen ajatteluun kasvattava tehtävä.

Myös kokoomuslaisten näkemysten yhteensovittamisessa työelämän uudistuksen osalta on ollut luonnollisia vaikeuksia. Tasa-arvoisuuden, turvallisuuden ja kansanvaltaisuuden sekä yksilökeskeisyyden suhde markkinatalousjärjestelmämme taloudellisiin rakenteisiin antaa aihetta pohdintoille silloin, kun puhutaan esim. konkurssihakemuksesta tai joukkoirtisanomisista.

Nyt käsiteltävien lakiesitysten keinot työelämän uudistamisessa ovat tietenkin yksinään riittämättömät. On tärkeää muistaa, että työelämän uudistus on hallitusohjelman mukainen kokonaisuus. Siihen liittyvät pienten lasten vanhempien työaikajärjestelyt sekä muutenkin joustavampi työaikalainsäädäntö. Lakiesityspaketin jälkeen käsittelyyn ovat tulossa mm. Matti Pekkasen yksimielisen osallistumisjärjestelmäkomitean esitykset, joiden keskeinen anti

koskee henkilöstörahastoja. Myös hallintoedustuksen kehittäminen on edennyt ripeästi. Kun työelämän uudistukseen kuuluu vielä paljon muutakin, meidän on syytä muistaa, että olemme luomassa työelämään aivan uutta kulttuuria, emme ainoastaan pidennä tai lyhennä irtisanomisaikoja tai yhteistoimintaneuvotteluajoja. Kokoomus on aina painottanut työelämän uudistuksen kokonaisuutta. Se ei tarkoita sitä, että jokin osa uudistuksista olisi meille enemmän mieluinen kuin jokin toinen. Se tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että ymmärrämme ja tiedostamme ne yksittäiset työelämän uudistamisen ratkaisut, jotka nytkin teemme, osaksi suurempaa kokonaisuutta.

En voi ymmärtää, miten jotkut voivat sijoittaa työntekijät ja työnantajat niin etäälle toisistaan kuin tässäkin keskustelussa on tullut ilmi. Oikein asiaansa suhtautuva yrittäjä varmasti haluaa nähdä työntekijänsä yrityksensä tärkeimpänä voimavarana, jonka kanssa työskennellään ja menestytään. Työntekijä on varmasti paras asiantuntija silloin, kun on kysymys hänen omaan työhönsä ja työympäristöönsä liittyvistä tekijöistä. Työntekijät eivät puolestaan varmuudella pidä työnantajiaan persoonattomina ja vihamielisinä. Työntekijät ymmärtävät sen riskin, jonka yrittäjä ottaa. Riskiä voidaan jakaa tulostavastuuttamalla tavoitteita. Tämän tulostavastuun kantamisesta saadaan etuuksia, kun yrityksen toiminta on myönteisessä. Näin on jo nyt asian laita useissa menestyvissä yrityksissä.

Työntekijöiden ja työnantajien edut on hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä mielestäni osattu sovittaa hyvin yhteen. Lakiesityksen keskeinen sisältö on rakennemuutoksen riittävä huomioiminen. Kriisitilanteita varten tarvitaan sellaista lainsäädäntöä, joka takaa aikaa sopeutua elämäntilanteen äkilliseen muutokseen, jos sellainen kohtaa. Jotta sopeutuminen muutokseen kävisi joustavasti, asiasta on syytä neuvotella hyvissä ajoin työntekijän ja työnantajan kesken. Kun nopeasta yhteiskunnallisesta kehityksestä ei kukaan selvi ilman uutta koulutusta, on myönteistä, että hallituksen esityksessä korostetaan erityisesti koulutuksen tärkeyttä. Tärkeää on myös havaita yhteiskunnan antaman ammatillisen koulutuksen ja työnantajien normaalin perehdyttämiskoulutuksen erot. Koulutukseen on valiokuntakin mietinnössään erityisen huolellisesti paneutunut.

Lakiesitysten jokainen pykälä on valiokun-

nassa yli 70 asiantuntijan voimin perusteellisesti ruodittu. Hämmästyttävää oli valiokunnassa kuulla, kuinka joillakuilla asiantuntijoilla edelleen oli sellainen käsitys, etteivät lakiesitykset olisi hallituksessa muuttuneet ollenkaan sitten tammikuun alun keskeneräisten julkisuuteen vuotaneiden tai vuodatettujen luonnosten jälkeen. Niin tehokas on ollut kauhukuvien ja mustamaalauksien asiasta aikaansaatu kielteinen ennakkokäsitys, että sitä on ollut vaikea muuttaa, vaikka lopullisessa esityksessä lukee selkeästi mustaa valkoisella aivan muuta.

Esimerkiksi erään yrittäjäjärjestön edustaja arvosteli valiokunnassa sitä, ettei yrityskauppoja saisi tehdä ilman etukäteisneuvotteluja. Näinhän asian laita ei ole. Ne on selkeästi suljettu pois neuvottelujen piiristä. Hallitus on nimittäin halunnut, niin kuin ministeri Kanerva täällä kertoi, erottaa liiketoimintapäätökset selkeästi neuvottelujen piiristä pois. Vain päätöksistä aiheutuvat henkilöstövaikutukset ovat neuvottelujen kohteina. Liiketoimintapäätökset ovat todella, kuten täällä on todettu, olleet aikaisemmin yt-lain piirissä. Siellä ovat olleet niin kone- ja laitehankinnat kuin yrityksen tai jonkin sen osan lopettaminen tai siirto toiselle paikkakunnalle taikka sen toiminnan olennainen laajentaminen tai supistaminen. Pitkiä neuvotteluajoja ei ole aikaisemmin ollut yt-laissa eikä myöskään sanktioita niiden laiminlyönnestä. Siksi näiden uusien elementtien lisäämisen vuoksi nyt muutettavaksi esitettävässä yt-lain 6 §:n 2 kohdassa todetaankin, että neuvottelujen piirissä ovat olennaiset kone- ja laitehankinnat niiden henkilöstövaikutuksien osalta. Tämä on todettu myös valiokunnan mietinnössä. Mielestäni tämä todistaa yksiselitteisesti, että kone- ja laitehankinnat voi tehdä, ja jos niillä on henkilöstövaikutuksia, näistä henkilöstövaikutuksista neuvotellaan. Tämän tulokinnan takana olivat useimmat valiokunnassa kuullut korkeat asiantuntijat, kuten täällä on jo useita kertoja todettu. Liikkeen luovutuksen yhteydessä neuvottelut käydään luovutuksen tai myynnin tapahduttua.

Henkilöstön asema kuitenkin todella nyt paranee. Neuvotellaan pidempään, ja jos neuvotteluja ei suoriteta, saattaa seurauksena olla melko kovat sanktiot. Työnantajat päättävät luonnollisesti liiketoimintansa laajuudesta ja laadusta, yrityksensä supistamisesta, lopettamisesta sekä myynnistä, siis liiketoimintapäätöksistä. Mitään mystistä lainsäädännössä ei todellakaan ole tapahtumassa. Lainsäädäntöä selkeytetään

vastaamaan nykyajan vaatimuksia, joita jo oikeuskäytäntökin noudattaa työsuhdeturvan ja yhteistoimintamenettelyn osalta. Outoa kritiikkiä on tullut myös niiden piiristä, joita asiat eivät lainkaan koske. Kone- ja laitehankintojen henkilöstövaikutukset eivät koske nyt, kuten eivät ennenkään ole koskeneet, alle 30 hengen yrityksiä. Silti monet pienyrittäjät ovat olleet juuri yhteistoimintalaista huolissaan.

Erityisen positiivista lakiesityksessä on se, että osa-aikaisten työntekijöiden asemaa parannetaan. Osa-aikatyö on saamassa suosiota varsinkin naisten keskuudessa, joskaan ei meillä sentään siinä määrin kuin naapurimaassamme Ruotsissa, jossa 48 % työssä olevista naisista on osa-aikatyössä. Meilläkin kuitenkin valtaosa, yli 2/3, osa-aikatyöntekijöistä on naisia. Osa-aikatyon parempi arvostaminen sopii yksilöllisen työajankin vaatimuksiin, joskaan, on todettava, läheskään kaikki osa-aikatyöntekijät eivät ole vapaaehtoisesti osa-aikatyössä. Tällaisten osa-aikaistettujen työntekijöiden ja toimihenkilöiden työsuhdeturvaa nämä esitykset parantavat. Hallitusohjelman mukaan osa-aikatyöntekijöiden muunkin sosiaaliturvan parantamiseen tullaan jatkossa erityisesti paneutumaan. Tätä myös valiokunta mietinnössään kiirehtii.

Positiivista on mietinnössä myös se, että valiokunta lisäsi yt-lain muutoksen kohteena olleisiin pykäliin sanan toimihenkilö. Näin toimihenkilöiden ja työntekijöiden yhdenvertaisuus on nyt muutetuissakin pykälissä varmistettu, koska heidät mainitaan rinnakkain kuten aikaisemminkin. Toimihenkilöiden osuus työelämässä kasvaa jatkuvasti, joten heidät on otettava yhä paremmin huomioon työelämän uudistamisessakin.

On rehellisesti todettava, että olisi ollut omituista, jos kokoomuksella ja sosialidemokraateilla ei olisi ollut lukuisiakin näkemyseroja lakipaketin käsittelyssä. Puhutaanhan talouspolitiikan ja työllisyyspolitiikan sääntelystä, joissa meidän kesken vallitsee selkeitä ideologisia ristiiriitoja. Asioita on kuitenkin turha liioitella, sillä monet viime vaiheessa pinnalla olleet ja tässäkin keskustelussa kiistanalaisina olleet seikat ovat käytännössä suhteellisen vähämerkityksisiä ja harvinaisia. Periaatteellista merkitystä niillä toki on sitäkin enemmän.

Varsinaiset poliittiset tulokset saatiin luonnollisesti aikaan ministerityöryhmässä hallituksen piirissä, jossa paketti sitten sidottiinkin niin tiukasti kiinni, ettei sitä ollut mahdollista valiokunnassa laajasti avata kuten täällä jo totesin,

vaikka niitä halujakin olisi ollut. (Ed. Stenius-Kaukonen: Miksei ollut? Kuka siitä päättää?)

En voi olla ihmettelemättä keskustapuolueen toimintaa lakiesityksen käsittelyssä. Keskustapuolue ummistaa silmänsä, jos ei pysty näkemään, että nämä työelämän uudistamisen lait ovat vain osa kokonaisuutta. Luonnollisesti pitää pyrkiä ja onnistua yhdistämään työnantajien ja työntekijöiden intressejä siten, että lopputuloksena on toimiva elinkeinoelämä, jossa työntekijät ovat aktiivisesti mukana. Käsitteltävänä olevat lakiesitykset muodostavat vain tietyn osan kokonaisuudesta. Sitä ei sen sijaan muodosta keskustapuolueen kritiikki, jos vain arvostellaan näitä esityksiä eikä kehitellä tai pystytä kehittelemään jotain todella vaihtoehtoista. Keskustapuolue puhuu esimerkiksi vastalauseeseen kaunein sanakääntein työelämän uudistuksen tärkeydestä. Mitään sellaista omaa se ei kuitenkaan tarjoa, joka olisi perusteellisesti uutta. Omituisinta on kritiikki lakitekstin ja perustelujen ristiriitaisuuksista ilman näyttöä. Vastalauseessa on erittäin paljon sellaista, jonka sosiaalivaliokunta on jo mietinnössäänkin todennut ja erityisesti painottanut. Ed. Alaranta totesikin valiokunnan mietinnön hyväksi monelta osin.

Herra puhemies! Näiden lakimuutosten osalta on puhuttu monista uhkakuvista. Kun lakiesitykset ovat olleet pitkässä asiallisessa käsittelyssä valmistelijoiden, asiantuntijoiden, järjestöjen edustajien sekä tietenkin ministerityöryhmän keskuudessa, lakiesitykset ovat saaneet mielestäni tarkoituksenmukaisen muodon. Ne sopivat hyvin osaltaan työelämää aidosti uudistavana tekijänä työelämän kokonaisuudistukseen.

Lakiesitystä käsiteltäessä olemme samalla voineet todeta, miten vanhanaikainen, raaka ja kategorinen jako työntekijöihin ja työnantajiin on ollut. Työelämän tasapuolinen uudistus onkin välttämättömyys. On parempi edistää sellaista kehitystä, joka kuitenkin on vastassa. Jatkokehittämistyölle pontta antaa se, että työntekijät ja työnantajat ovat monilla työpaikoilla jo itse lähteneet kehittelemään erilaisia yhteistyömuotoja. Meidän tehtävänämme on luoda sellaista lainsäädäntöä, johon on helppo sopeutua. Päätehtävänämme onkin edistää ja nopeuttaa modernin työelämän kulttuurin syntymistä kaikille työpaikoille.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Porvareitten taholta kuulee

lähes jokaisessa puheenvuorossa vähäteltävän työntekijöitten vastuuta työpaikoilla ja korostetaan oikein korostetusti sitä, minkälainen vastuu yrityksillä ja yrityksen johdolla on yrityksen käynnissäpitämisestä. Toteaisin, että yritys, jossa olen ollut töissä, on ollut hyvin pieni yritys kosken rannalla, pieni masuuni. Sen minä ymmärrän, että sillä kaverilla, joka sen masuunin rantaan pisti pystyyn 200 vuotta sitten, oli taloudellinen vastuu siitä yrityksestä.

Mutta sen jälkeen sitä yritystä on kehitetty niin, että se on tällä hetkellä kansainvälinen yritys. Se on kansainväliseksi tullut sitä kautta, että työntekijät ovat luopuneet osasta palkkaansa yrityksen eduksi. Valtiovalta on antanut sille suoraa taloudellista tukea, verohelpotuksia ja ammattiyhdistysliike on tehnyt tulopoliittisesti matalia tulo ratkaisuja. Tätä kautta tämä yritys on tullut suureksi kansainväliseksi yritykseksi eikä sen vuoksi, että porvarit olisivat siihen sijoittaneet niin mielettömästi rahaa, että heillä olisi jokin etuoikeus olla tässä asiassa vastuullisempia kuin työntekijät. Siis varsinainen vastuu tästä yrityksestä onkin koko ajan ollut valtiolla ja työntekijöillä.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni kyllä hyvin selvästi toin puheenvuorossani esiin, ettei tällaista vastakainasettelua saisi olla. On vanhakantaista näkemystä, että asetetaan työntekijät ja työnantajat vastakkain. Kyllä myös korostin työntekijöiden vastuuta. Työntekijät ovat todella merkittävä — heillä on merkittävä osuus yrityksen menestymisessä, ja he ovat yrityksen tärkein voimavara. Tällä lailla täytyy jatkossa työelämän lainsäädäntöä kehittää.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Lahtisen reseptit yrityksen menestymiselle kuulostavat niin yksinkertaiselta, että täytyy ihmetellä, etteivät kommunistit ole enempää perustaneet yrityksiä Suomeen.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Louvo viimeksi vakuutti, että työntekijät ovat yrityksen tärkein voimavara. Tässä työntekijöitä verrataan työssä käytettäviin raaka-aineisiin, suurin piirtein. He ovat voimavara, jota työnantajat käyttävät, ikään kuin nämä ihmiset eivät olisi ajattelemaan kykeneviä henkilöitä, jotka kykenevät päättämään omista asioistaan, omaa työtään koskevista asioista ja oman työn tuloksista myös. Tämä hyvin sel-

keästi kuvaa sitä, millä tavalla porvarit suhtautuvat työntekijöihin. Heitä pidetään materiaalina, raaka-aineena, raaka-aineeseen verrattavana. Heitä ei pidetä itsenäisinä ihmisinä.

Ed. Louvo sanoi, että työnantajan ja työntekijän edut on osattu hyvin liittää yhteen tässä lakiesityksessä. Mutta hänen omasta puheenvuorostaankin kävi ilmi, että nimenomaan tässä ei suinkaan ole onnistuttu. Se on käynyt ilmi tämän keskustelun aikana, kun täällä on esitetty kahta erilaista tulkintalinjaa erityisesti koskien yhteistoimintalakia. Se täysin selkeästi osoittaa, että ei ole onnistuttu liittämään yhteen työnantajien ja työntekijöiden etuja, eikä niitä voi liittää yhteen niin kauan, kun työnantaja käyttää isäntävaltaa. Tämän hetken Suomen työnantajat puolustavat isänvaltaoikeutta päättää ja vastustavat sitä, että työntekijöille, näiden omaisuuksien, rikkauksien luojille, että annetaan päättäväisyyttä heidän omissa asioissaan, heidän oman työnsä tuloksia koskevista asioista.

Tältä pohjalta ei voida mitään sopusointua saavuttaa. Mutta harvinaisen pitkälle sosialidemokraatit ja kokoomuslaiset ovat onnistuneet löytämään yhteiset näkemykset, mikä johtuu nimenomaan siitä, että sosialidemokraatit luopuvat koko ajan työntekijöiden oikeuksista. He eivät puolusta työläisten eivätkä myöskään toimihenkilöiden oikeuksia, heidän perusoikeuksiaan.

Ne tulkintaristiriidat, jotka täällä ovat tulleet esille, osoittavat sen, että tämä lainsäädäntö ei suinkaan ole mitään hyvää lainsäädäntöä, vaan riita tullaan käymään tämän jälkeen ensin työpaikoilla. Jos ei siellä asioita pystytä ratkaisemaan, niin kuin todennäköistä on, sen jälkeen tuomioistuimessa. Tulkintalinjan saaminen vie vuosikausia. Tämän piti olla lainsäädäntöä, jolla selkeytetään irtisanomisperusteita. Ja toisaalta tämän piti olla lainsäädäntöä, jolla tuodaan nykyinen oikeuskäytäntö lakiin.

Mutta juuri näin ei tapahdu, vaan tällä lainsäädännöllä on entisestään monimutkaistettu näiden asioiden käsittelyä, tulkinta tehty vaikeaksi, koska tällä hetkellä tulkintaa ei ole. Kukaan ei ole halunnut sitä tulkintaa tehdä. Valiokunta olisi voinut huomattavasti selkeyttää tulkintoja sillä, että se olisi mietintöön selkeästi ilmaissut valiokunnan kannan, jota olisi jouduttu sitten, kun asioita tuomioistuimessa ratkaistaan, myös selvittämään, ottamaan huomioon, mitä valiokunta on asioista sanonut. Mutta kun nimenomaan kokoomuksen vaatimuksesta kaikki selkeyttävät kannanotot valio-

kunnan mietinnöstä poistettiin, nyt ollaan niin kuin villissä lännessä. Kukaan ei tiedä, mikä laki tässä maassa vallitsee, ennen kuin vuosien kuluttua. Tämä ei varmasti ole sen paremmin työnantajien etu heidän omista itsekkäistä lähtökohdistaan kuin työntekijöidenkään etu, vaan se tulee sekaannuttamaan tilannetta kentällä kaikkien selkiyttämispuheiden sijasta.

Kone- ja laitehankintoja koskevasta pykälästä olen jo vastauspuheenvuoroissa useaan kertaan meidän kantojamme tuonut esille, mutta se on jäänyt toistaiseksi sanomatta, että jotta tämä tulkintaongelma voitaisiin poistaa, on syytä säilyttää se pykälä nykyisellään. Tiedetään, mitä se nyt tarkoittaa, ja nyt kaikki sellaiset kone- ja laitehankinnat, joilla on henkilöstön asemaan vaikuttavia seurauksia, ovat neuvottelujen piirissä. Pykälä on syytä säilyttää tällaisenaan, niin silloin kaikki tietävät, mitä se tarkoittaa. Myös tämä on uutta pykälää laajempi, koska kuten on jo todettu, uudessa pykälässä neuvottelujen piiri on rajattu koskemaan kone- ja laitehankintoja kuitenkin vain niiden henkilöstövaikutusten osalta.

Ed. Louvon puheenvuorosta sai sellaisen käsityksen, kuin tästä nykyisestä laista olisi poistettu kaikki ne kohdat, jotka ovat nykyisin 6 §:ssä. Näihän ei suinkaan ole, vaan hallituksen esityksessä on ehdotettu muutamia uusia lisäyksiä ja sitten muutosta tähän 2 kohtaan. Mutta kaikki muut nykyisessä laissa olevat neuvotteluvetoiteen piiriin kuuluvat asiat säilyvät laissa ja niiden osalta tulee nyt tämä niin sanottu vaikeutettu neuvottelumenettely astumaan voimaan. Muilta osin siis tämä pykälä merkitsee pientä parannusta nykyiseen tilanteeseen sen takia, että neuvotteluvetoite on nykyistä laajempi.

Mutta tämä systeemi, joka nyt luodaan, on kieltämättä byrokraattinen. Kyllä se sellainen varmasti tulee olemaan. Tällä lainsäädännöllä nimenomaan ei anneta työntekijöille mitään päätäntävaltaa. Heidän päätäntävaltaansa ei lisätä, lisätään ainoastaan neuvoteltavia asioita lukuun ottamatta kone- ja laitehankintoja, joiden osalta tapahtuu supistumista. Sen lisäksi neuvottelumenettelyä monimutkaistetaan ja tiettyllä tavalla tehdään työnantajaa velvoittavammaksi, mutta ei kuitenkaan niin velvoittavaksi, ettei työnantaja voisi lopulta kaikkien näiden neuvotteluaikojen kuluttua umpeen tehdä päätökset niin kuin itse haluaa lainkaan ottamatta huomioon sitä, mitä mieltä työntekijäpuoli on tästä. Sen vuoksi tällä lainsäädännöllä ei työn-

tekijöiden oikeuksien puolustamisen kannalta voi olla suurta merkitystä, koska se ei anna työntekijäpuolelle tippaakaan lisää valtaa.

Me haluamme, että työntekijät tunnustetaan ajattelukykyisiksi ihmisiksi, joilla kuuluu olla oikeus omaan työhönsä ja oman työnsä tuloksiin. Me esitämme työntekijöille todellista päättäntävaltaa yrityksiä koskevissa asioissa.

Mitä sitten tulee työsopimuslakiin, niin ongelmallisin kohta tässä lainsäädännössä on se, että nyt on lakiin ehdotettu uusi 37 a § koskemaan taloudellisia ja tuotannollisia irtisanomisperusteita, mutta tässä uudessa pykälässä ei enää kielletä irtisanomisia ilman erityisen painavaa syytä, vaan tässä on käännetty tämä kokonaan toisin päin. Tässä sanotaan, milloin työnantajalla on oikeus irtisanoa työntekijä taloudellisista ja tuotannollisista syistä. Kun tähän pykälään on otettu uudet termit eli vaaditaan, että työ on vähentynyt vähäistä suuremmassa määrin ja muutoin kuin tilapäisesti, niin tälle termille ei kukaan ole antanut sisältöä tähän mennessä. Kukaan ei ole voinut sanoa, mitä se tarkoittaa, ja juuri tämän vuoksi kysymys ei ole voimassa olevan tulkinnan siirtämisestä lakiin, vaan nyt joudutaan hakemaan uusi tulkinta tuomioistuinten kautta, 6—8 vuotta on arvioitu tämän prosessin kestävän.

Erityisen painavan syyn säilyttäminen irtisanomisperusteena ja nimenomaan yleisen irtisanomiskiellon säilyttäminen myös tässä kollektiivisia irtisanomisia koskevassa pykälässä olisi ollut perusteltua, mutta sosialidemokraatit antoivat tässäkin kokoomukselle periksi. Kaikki työntekijäjärjestöt yhdessä vaativat erityisen painavan syyn säilyttämistä vaatimuksena irtisanomisille, mutta sosialidemokraattien kantti ei kestänyt viedä tätä tavoitetta loppuun saakka.

Se perustelu, mikä mietintöön on kirjattu, eli että ei ole ollut tarkoitus muuttaa nykykäytäntöä, on varsin heppoisa, ja niin kuin sanoin, nyt nähtäväksi jää vasta useiden vuosien kuluttua, mikä tämän pykälän sisältö todella tulee olemaan. Se ei voi olla työntekijöiden kannalta myönteinen asia.

On toki todettava se, että tälläkin hetkellä työntekijöiden irtisanomissuoja tuotannollisia ja taloudellisia syitä vastaan on erittäin heikko. Se, että on vaadittu erityisen painavaa syytä, ei ole kovin paljoa työntekijöille tuonut, ja siinä mielessä nykyistä lainsäädäntöä ei ole syytä kehua. Mutta mitä tämän jälkeen tulee tapahtumaan, kun tätä muutetaan, sitä ei kukaan

pysty tällä hetkellä sanomaan. Enkä usko, että aiheeton on se pelko, että tilanne saattaa heikentyä vielä nykyisestä, vaikka ei hääppöinen tällä hetkelläkään se irtisanomisuoja ole ollut.

Ehkä tässä vaiheessa on syytä todeta, mitä tästä työntekijäpuolelle käteen jää: pidennetyt irtisanomisajat ja irtisanotun työntekijän takaisinottamisajan piteneminen. Suurin piirtein nämä ovat ne konkreettiset, positiiviset asiat, joita tämä esitys pitää sisällään.

Osa-aikatyötä tekevien osalta lakiin on lisätty uusi 39 a §, jonka myös on sanottu tuovan lakiin nykyisen käytännön eli osa-aikaistaminen on mahdollista vasta irtisanomisajan päätyttyä.

Mutta se asia, mistä tässä on nyt paljon puhuttu, on osa-aikaistettujen työntekijöiden työttömyysturva. Ed. Törnqvist perusteli sitä, miksi hän vastusti oman aloitteensa käsittelyyn ottamista valiokunnassa tänään, sillä, että sitä ei olisi ehditty käsitellä ennen kesälomia. Tämä on todella hutero perustelu, koska niin kuin jo totesin, valiokunnassa ei ole tällä hetkellä yhtään asiaa. Meillä on pöytä puhdas ja tänään on tulossa seuraavasta istunnosta yksi pieni asia, jonka käsittelyyn ei varmasti hirveästi mene aikaa. Valiokunnalla olisi kesäkuun 16 päivään saakka aikaa paneutua tähän ed. Törnqvistin aloitteeseen, ja jos ei sitä siihen mennessä saada valmiiksi, niin meidän voimme jatkaa sitä syksyllä. Eihän tämä millään tavalla estä edustajien kesälomalle pääsyä, mikä oli ed. Törnqvistin suuri huolenaihe.

Menettelytavoista valiokunnassa on täällä jo puhuttu ja niistä on syytä vieläkin puhua. Ed. Skinnari esitti lämpimät kiitokset hallituspuolueiden edustajille ja siihen hänellä varmasti on aihetta, koska hallituspuolueet pitivät koko ajan rinnakkain valiokunnan kokousten kanssa omia palaveriaan, joissa koko esityksen sisältö päätettiin. (Ed. Skinnari: Mistä puhuja sen tietää?) — Mistä minä sen tiedän? Minulla on korvat ja silmätkin on päässä. (Ed. Taina: Onko se kiellettyä?) — Ei se ole kiellettyä, hallituspuolueet saavat mielestäni pitää minkälaisia palaveria tahansa, mutta ei ole kyllä tapana se, että eduskunnan päätettävät asiat käsitellään hallitusryhmien kokouksissa. Te voitte keskustella siellä mistä tahansa, mutta asiallista olisi se, että hallituksen esitykset käsitellään valiokunnan virallisissa kokouksissa ja siellä tehdään päätökset.

Ed. Skinnari varsin seikkaperäisesti kuvasi, miten näissä hallitusryhmien kokouksissa tehtiin esitykset muutoksiksi viimeistä pilkkua

myöten, ja luettakoon nyt pöytäkirjaan esimerkkejä siitä, millä tarkkuudella hallitusryhmien kokouksessa muutosesitykset valiokunnan mietintöön tehtiin. Otsikolla pikkumuutoksia sivulle 7 ensimmäisen kappaleen kolmas rivi, sana ”järjestämiseen” korvattiin sanalla ”kehittämiseen”. Mietinnön sivun 18 37 a §:n perustelujen ensimmäisestä kappaleesta poistettiin sana ”tyhjentävästi” ja toisen kappaleen neljännelle riville lisättiin sana ”siis”.

Tämä on naurettavaa ja se osoittaa sitä, että hallituspuolueilla ei ole minkäänlaista itsenäisyyttä ja uskallusta käyttää omia aivojansa valiokunnassa, kun päätöksiä tehdään, vaan hallituspuolueiden, kokoomuksen ja sosialidemokraattien, pitää siis-sanaa ja pilkkua myöten vartioida, mitä toinen on valmis tekemään. Näin pitkälle tämä hallitusryhmien sopimus valiokunnan ulkopuolella ei koskaan aikaisemmin ole mennyt. (Ed. Rinne: Ensi lempi on niin kiihkeätä!) — Ilmeisesti.

Mielestäni on koko eduskunnan arvovallan halventamista, että tällä tavalla näitä asioita käsitellään, ja oppositioapuolueiden kansanedustajille se on todella turhauttavaa. Meillähan ei ole mitään virkaa koko valiokunnassa, kun nämä asiat tällä tavalla käsitellään. (Ed. Rinne: Ei meilläkään!) — Niin, ed. Rinne on kyllä harvinaisen oikeassa siinä, että ei hallituspuolueidenkaan kansanedustajilla ole mitään virkaa niin kauan aikaa kuin he kaikki suostuvat tähän nykyiseen menoon. Ed. Rinne on ainoa, joka sosialidemokraattisessa ryhmässä uskaltaa edes joissakin asioissa panna hanttiin. Mutta suuri osa hallituspuolueiden edustajista on suostunut siihen, että heillä ei ole mitään muuta virkaa kuin napinpainajan virka tässä talossa.

Se kävi hyvin ilmi tässä, kun ed. Törnqvist ja ed. Rantanen puolustelivat sitä, miksi heidän lakialoitettaan ei tänään voitu ottaa käsittelyyn: kun ei kuulemma ole tapana. Luulen, että he itse eivät edes tajunneet sitä hullunkurisutta, joka heidän perusteluihinsa sisältyi. Se on todella totta, että valiokunnassa ei ole tapana käsitellä lakialoitteita, ei edes hallituspuolueiden edustajien omia aloitteita. Mutta sitähan ei ole missään säädetty, että niitä ei saisi käsitellä. Ainoastaan kansanedustajat itse suostuvat siihen, että kaikki asiat päätetään tämän talon ulkopuolella ja täällä käsitellään vain asioita, joita hallitus esittää. Se osoittaa täydellistä itsenäisyyden puutetta ja täydellistä perustuslain säännösten ja sen suomien mahdollisuuksien käyttämättä jättämistä.

Ed. Louvokin lopuksi totesi, että tätä pakettia ei voitu avata. Miksei sitä voitu avata? Kuka sen kielsi avaamasta? Jokin ulkopuolinen? Hän käytti passiivimuotoa "ei voitu avata". Miksei sitä voitu avata? Meillä on kaikki valta tehdä tässä talossa näille lakiesityksille, mitä kansanedustajat parhaaksi näkevät. Ei meitä kukaan voi kieltää muuttamasta hallituksen esityksiä. Mutta kun hallituspuolueiden edustajien aivoihin on sisäänrakennettu sellainen systeemi, että se kieltää heitä muuttamasta niitä ja käyttämästä omia aivoja, niin se on ainoa este, mikä tässä on. Minkäänlaista muuta estettä ei ole sille, emmekö voisi muuttaa näitä. (Ed. Louvo: Jos pääsemme yhteisymmärrykseen!) — Niin, te ette ole olleet valmiit tekemään muutoksia, ja kysymys on yksinomaan siitä eikä mistään muusta. Ja se on jättänyt tämän paketin tulkinnan nyt sitten tämän talon ulkopuolelle.

Ed. Skinnari on täällä useissa yhteyksissä sanonut, että aina on jotakin tulkinnavaraisuutta. En minä sitä kiellä, etteikö pykäliin aina jää jotain tulkinnavaraisuutta. On selvää, että niin yksityiskohtaisia pykälä ei monilta osin pystytä tekemään. Tietysti määrätyissä asioissa pystytään tekemään hyvin selkeätä lainsäädäntöä, josta jokainen tietää täsmälleen, mitä se tarkoittaa. Mutta tämantapaisissa asioissa kaikkia eteentulevia asioita ei voida kategorisesti sisällyttää siihen pykälään. Mutta onkin kyse siitä asteesta, kuinka tulkinnavaraisia pykälä me teemme. Ja näin pitkälle avoimia pykälä kuin nyt ollaan tekemässä, on kyllä erittäin harkitsematonta tehdä. Tällä ei selkeytetä lainsäädäntöä, eikä tällä turvata työntekijöiden asemaa.

Eduskunnan työskentelytapa on mennyt vieläkin kurjemmaksi kuin se aikaisemmin on ollut. Ei siinä ole paljon kehumista ollut näiden 12 vuoden aikana, miten hallituksen esityksiä on muutettu, mutta kyllä se on mennyt vielä ison askeleen heikompaan suuntaan nimenomaan sen myötä, kun kokoomus on tullut hallitukseen. (Ed. Rinne: Se on kollektiivinen puolue!) — Se on todella konservatiivinen puolue. (Ed. Rinne: Kollektiivinen!) — Kollektiivinen? Se on konservatiivinen puolue, joka pelkää vähäistäkin muutosta ja joka nimenomaan myöskään ei arvosta luovaa ajattelua eikä ihmisten yksilöllistä kykyä päättää asioista, vaan se jättää asiat tässä tapauksessa pääministeri Holkerin haltuun.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllähän ed. Stenius-Kauko-

nen hyvin tietää, millä tavoin päätökset muodostuvat. Enemmistö on se, joka asiat ratkaisee. On ongelma näinkin suuressa puolueessa, että ei voi tehdä ihan mitä itse haluaa, ja vielä suurempi ongelma se on demokraattisella vaihtoehdolla. En kuitenkaan menisi väittämään, että olisi ed. Steniuksen luovuudessa tai korvien välissä syy, miksi ei näin tapahdu. Kysymys on siitä, että yhteiskunnassa on sellaiset voimasuhteet tällä hetkellä, kuin ne ovat. Jos koetetaan näistä jotain saada aikaan, niin valitettavasti joudutaan sitten tyytymään jopa sellaiseen, että itsekin voi arvostella itseään.

Mitä nyt tulee vielä tähän valiokunnan käsittelyyn, niin lähtökohtahan oli se, että muutokset vaadittiin kirjallisesti, ja silloin se koskee myös hallituspuolueita. On tietysti toinen asia, pitääkö sitten, jos tulee muutoksia, esittää myös tällaiset yhden sanan korjaukset paperilla. Mutta kun nyt oli vaadittu, että ne on oltava kirjallisina, niin ne olivat sitten kaikki kirjallisina ja käsiteltiin. On tietysti totta, että niin kauan aikaa, kun hallituspuolueilla on luottamusta, ne johtavat lainsäädäntöä. Sitten kun luottamus hajoaa, niin silloin eduskuntaan on tullut joku muu ennemmistö, joka johtaa tätä työtä. Niin kauan aikaa tilanne on se, että voidaan tietysti etukäteen laskea, millä enemmistöillä esitykset hyväksytään.

Mitä tulee sitten käsittelyyn valiokunnan ulkopuolella, niin sellainen oikeushan on kaikilla puolueilla, myös oppositiolla. Opposition osalta voidaan todeta, että sillä ei ainakaan ollut mitään tällaisia yhteisiä tavoitteita löydettävissä. Luulen, että vähän sama ongelma on ollut oppositiolla kuin on ehkä ollut sosialidemokraateilla.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukosella on vanhakantainen ajatus, vastakkainasettelu suhteessa työnantajat ja työntekijät. Kyllä todellisuus on kuitenkin tänä päivänä sitä, että nykyiset ja varsinkin varmasti tulevaisuuden työnantajat tekevät valtavasti yhteistyötä työntekijöiden kanssa. He ottavat kaikessa huomioon työntekijät ja itse asiassa pitävät niin hyvää huolta työntekijöistään, että suurta huolta voisikin kantaa siitä, mikä on tulevaisuudessa ayliikkeen tehtävä, elleivät ne keksi jotain uusia tehtäviä itselleen.

Sitten toisaalta on myös oikeisto—vasemmisto-vastakkainasettelu. Totta kai näin suuressa lakipaketissa on täytynyt tehdä yhteistyötä ja

kompromisseja. Kyllä tuontapaisen kritiikin esittäminen on hyvin helppoa, mutta tehdä tällainen suuri lakipaketti yhteistuumin ja rakentavasti, niin siinä jo vaaditaankin vähän enemmän.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun puhutaan siitä, minkä verran työnantajat nyt työntekijöitään sitten arvossa pitävät tänä päivänä ja miten heitä auttavat, niin muistelen melko suurta teollisuuslaitosta Tampereelta, Oy Finlayson Ab:tä. Tällä Oy Finlayson Ab:llä oli vuosisadan alussa oma kirkko, oma kirjasto, oma sairaala, oma lastentarha, oma koulu jne. Jos tämän päivän tilannetta ajattelee, niin harvalta yritykseltä tällaisia löytyy.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen valmis alistumaan, niin kuin on ollut pakko alistua, enemmistöpäätöksiin, mutta minun mielestäni demokratian pitää toimia tämän kansanvallan elinten puitteissa eikä missään kabineteissa. Jos valiokunnan enemmistö päättää, mitä se päättää, niin siitä tulee laki ja asia on sillä selvä, mutta päätetään asiat siellä valiokunnassa eikä nurkkakamareissa.

Ed. Antvuorella on kyllä harvinaisen ruusunhohtoinen kuva työnantajista. En minä väitä, etteikö olisi hyviä työnantajia, jotka huolehtivat työntekijöistään, mutta ikävä kyllä, se ei koske kaikkia työnantajia. Juuri sen vuoksi työntekijöitä on suojeltava, jotta heillä olisi edes jonkinlaiset ihmisoikeudet. Minullakin on jonkinlainen kokemus, kun olen paljon työpaikkoja kiertänyt tarkastamassa. Pieni työpaikka, pieni työnantaja, pieni yritys voi olla ihanteellinen työpaikka, mutta samalla se voi olla myös kaikista kurjin työpaikka. Useimmiten isoissa yrityksissä työntekijöillä on oma kollektiivinen voima, ja he pystyvät puolustamaan koko porukan oikeuksia ja sitä kautta saamaan myös työntekijöille sellaisia oikeuksia, mitä muilla työpaikoilla ei ole. Ei se ole mikään vanhakantainen näkemys, ikävä kyllä. Elävä elämä osoittaa joka päivä, että satoja työntekijöitä pannaan pihalle ja siinä ei työnantaja paljon sure, miten näille työntekijöille käy. Nimenomaan tämä Finlayson Oy on erittäin kuuluisa siitä, että se ei paljon piittaa työntekijöistään.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Työelämän lakiesityksistä on tähän

mennessä käyty varsin vilkas keskustelu. Kun muistelee lähete keskustelua, niin sieltä jäi mieleen muun muassa ministeri Kanervan puheenvuoro, jossa hän pyysi tekemään rakentavia muutosesityksiä lakiesityksiin. Sosialidemokraattien puolella jäi mieleen ainakin kansanedustaja Gustafssonin puheenvuoro, jossa hän arveli perustellusti, että lakien epämääräistä tekstiä tullaan täsmentämään valiokunnassa.

Ehkä tällaisiin ajatuksiin tuli moni myös siitä syystä, että kuten täällä on jo todettu, hallitusohjelmassa luvataan selkeyttää ja täsmentää irtisanomis- ja lomautusperusteita. Toisin on kuitenkin käynyt. Kuulun itse niihin, jotka pitävät hyvin valitettavana sitä, ettei valiokunnassa ole kyetty täsmentämään edes niitä lakitekstin sanamuotoja, joista useat asiantuntijat ovat tehneet aiheellisia huomautuksia. Kun täällä eduskunnassa tieteen tahtoon hyväksymme tällaisen epämääräisyyden, siirrämme, kuten on todettu, valtaa eduskunnalta tuomioistuimille.

Työelämän lakiuudistusten merkitystä ei tule yliarvostaa. Esimerkiksi irtisanomissuojien pidentäminen ei tuo ratkaisua työntekijän elämään silloin, kun rakennemuutoksesta johtuen koko yritys lakkaa. Olisi mielenkiintoista tietää, miten sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja vastaa, kun käsitellään esimerkiksi Marttiniemen Rauma-Repolan sahan tilannetta. Miten tämä lakiesitys ja nämä lakiesitykset auttavat vajaan 300 ihmisen elämää, kun yritys lakkaa? Tosiasiaan on, että tämän myötä ongelmat siirtyvät vain tuonemmaksi. Työntekijän kannalta nyt tehtävät muutokset ovatkin minimikorjauksia. Nämä muutokset vaikuttavat kuitenkin kielteisesti yrittäjiin. Heidän asemansa vaikeutuu. Yrittäjien asemaa olisi tullutkin pohtia valiokunnassa perusteellisemmin. Tämän päivän yrittäjille aiheutuu runsaasti ylimääräistä työtaakkaa siitä, että heitä rasittaa valtava säädösverkosto, yli 1 000 erilaista asetusta, lakia tai säädöstä. Kun osa on vielä kirjoitettu epämääräiseen muotoon niin kuin näinkin lakiesitykset osittain ovat, ymmärtää hyvin, että erityisesti maamme pienyrittäjäkunta harkitsee tästedes tarkoin uusien työpaikkojen perustamista. Kun neljä vuotta sitten käytiin eduskunnassa työsuhdeturvalain parantamisen yhteydessä keskustelua lakien merkityksestä työllisyydelle, silloin arveltiin käyvän samalla tavalla kuin nyt arvellaan. Myöhemmin on ilmestynyt Olavi Borgin tutkimus, jossa väitetään, että tuon neljä vuotta sitten säädetyin lain vaikutus olisi ollut 30 000 työpaikan menetys.

Vaikka tästä tutkimuksesta olisi totta vain kymmenesosa, niin sekin on jo iso menetys aikana, jolloin työttömyys on edelleen paheneva ongelma maassamme. Nyt on arveltu, että näiden lakien voimaantultua työpaikkamenetykset olisivat 40 000:n paikkeilla. Tämä on kyllä vakavaa kieltä.

Nämä lakiesitykset ovat jo syntyessään vanhanaikaisia. On harmillista, että nyt jäykistään entisestään yritystoimintaa, kun kehityksen pitäisi kulkea juuri toiseen suuntaan. Tulevaisuudessa menestyy sellainen yritys, jolla on mahdollisuuksia sopeutua nopeasti vaihtuviin tilanteisiin. Sen takia byrokratia ja kankeat säädökset ovat vanhanaikaisia.

Sosiaalivaliokunnan mietinnössä todetaan useassa kohdin samoin kuin lakien perusteluissakin, kuinka koulutus nousee keskeiseen asemaan yhtenä keinona vastata yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin. Näin varmasti on. Toisin kuin ed. Louvo täällä äsken totesi, niin mielestäni lakiesitykset ovat tältä osin kuitenkin varsin ylimalkaisia. Näistä esityksistä ei tarkoin selviä rahoitusvastuu eikä se, miten esimerkiksi aiotaan edistää juuri niiden koulutusta, jotka eivät henkilöstökoulutuksen kautta pääsekään haluamaansa koulutukseen. Olisin odottanut valiokunnalta selviä kannanottoja koulutuksen edistämiseksi. Valiokunnan mietinnössä pidetään esimerkiksi tärkeänä, että pienyritysten henkilöstökoulutuksen edistämiseen voidaan osoittaa valtion tukea, mutta tällainen kannanottohan ei sano mitään muuta kuin oletuksen. Samoin ei sekään, kun siinä todetaan, että tyydytään selvittämään, voidaanko koulutukseen saada yhteiskunnan tukea. Aikuiskoulutuksesta olletikin on viime aikoina puhuttu ja kirjoitettu jo niin paljon, että nyt pitäisi jo ryhtyä vihdoinkin tekemään päätöksiä. Koulutusvastuu ja rahoitusvastuu tulisi pyrkiä tarkasti määrittelemään. Kumpakaan ei yksioikoisesti voi säilyttää yrityksille. On myös otettava huomioon yritysten koko ja erilaisuus.

Nykyiseltä hallitukselta on tullut yksi ja edelliseltä hallitukselta samoin yksi aikuiskoulutuksen kehittämisen periaatepäätös. Näissä periaatepäätöksissä ei ole käytännön toimenpiteitä, ne ovat todellakin periaatteellisia kannanottoja. Nyt tässä yhteydessä tällä eduskunnalla olisi ensi kertaa mahdollisuus lausua käytännön toimenpiteistä jotakin, ja niin pitäisikin, sillä todellinen työsuhteturva saavutetaan niin, että työntekijälle taataan korkea ammattitaito eli hyvä ja joustava aikuiskoulutus. Aikuiskoulu-

tuksen rahoituksesta tulisi selvästi sopia eri osapuolten kesken. Pääsääntöisesti uudelleen koulutuksen, esimerkiksi työllisyyskoulutuksen, tulisi olla yhteiskunnan rahoittamaa. Työvoiman kouluttaminen omaan tarpeeseen on pienyrityksellekin varmasti luonnollinen asia ja se on sen vastuulla.

Valiokunta on ottanut kantaa myös muihin aikuiskoulutuksen rahoitusmuotoihin ja toteaa esimerkiksi, että aikuisopintorahakokeilua tulee laajentaa. Kokeiluhan on meneillään. Siitä on saatu hyvin myönteistä palautetta ja tarkoituksena on ainakin tähän asti ollut, että kokeilu hyvin pian vakinaistetaan, vuoteen 1990 mennessä. Tähän olisin toivonut kyllä valiokunnan myönteistä suhtautumista. Panee epäilemään, aikooko nykyinen hallitus ollenkaan aikuisopintorahaa vakinaistaa, koska kannanotto on noinkin löyhä. Kun samassa yhteydessä kehitettäisiin myös opintovapaalakia, niin nämä kaksi lakia yhdessä muodostaisivat tulevaisuudessa erittäin käyttökelpoisen väylän koulutukseen, nimenomaan aikuiskoulutukseen.

Valiokunta ei ole myöskään ottanut kantaa esimerkiksi sellaiseen tilanteeseen, jos yritys joutuu taloudellisiin ja kannattavuusvaikeuksiin taikka ajautuu konkurssiin. Miten yrittäjä, uusi tai vanha, kykenee tuolloin kouluttamaan useita kymmeniä taikka satoja työntekijöitä? Ei mitenkään muutoin kuin yhteiskunnan tuella. Tulee mieleen oma kuntani, jossa äsken meni tekstiilialan yritys konkurssiin, jossa oli pitkälle toistasataa naistyöntekijää. Ei varmasti löydy yrittäjää, joka nämä kouluttaa johonkin uuteen tehtävään, vaan kyllä yhteiskunnan ja työvoimatoimistojen täytyy tällaisessa tilanteessa vastuu ottaa, mitä näille henkilöille tehdään.

Ed. Skinnari täällä aiemmin peräsi keskustalaisia esityksiä työelämän kehittämiseksi. Niitä voisi tässä ottaa myös lisää. Työelämän kehittämisessä tulee lähteä sitä, että palkansaajan turvaa työelämässä parannetaan kokonaisvaltaisesti. Hallituksen antamalla lakiesityksillä työelämän uudistamiseksi ei näin tapahdu.

Nyt käsitellyssä olevat työelämän lait koskevat vain osaa palkansaajista. Työelämän uudistaminen olisi saatava vireille yksityisen sektorin lisäksi myös julkisella sektorilla ja toimihenkilöiden asemaan ja vastuusuhteisiin pitäisi saada riittävä selkeys. Palkansaajat olisi saatava työnantajasta riippumatta nykyistä tasavertaisemmaksi. Sopimusjärjestelmiä ja työaikalakeja olisi nykyisestä yhdenmukaistettava ja säädökset saatava koskemaan, niin kuin mainit-

sin, myös toimihenkilöitä ja julkista sektoria. Julkisen sektorin palkansaaja- ja sopimusvaltuuskunnissa olisi myös tehtävä päätöksiä työelämän jatkuvasta uudistamisesta. Pienten, alle 7-vuotiaitten lasten vanhempien työaikoja olisi voitava nykyisestä lyhentää. Lapsiperheiden ottaminen huomioon nykyistä enemmän lainsäädännön valmistelussa on sijoittamista tulevaisuuteen. Työelämää on kehitettävä ihmisten ehdoilla, ei järjestöjen ehdoilla, ja ehtona on, että tarpeetonta byrokratiaa ja jäykkyyttä työelämän suhteissa puretaan. — Tässä eräitä esityksiä.

Herra puhemies! Keskustan ryhmä on jättänyt lakeihin vastalauseen. Vastalauseen henki on se, että yrittäjien ja palkansaajien perusedut ovat yhteiset. Täällä on kokoomus useissa puheenvuoroissa pyrkinyt voimakkaasti arvostelemaan keskustapuoluetta. Esimerkiksi ed. Häkämies totesi, että keskusta kalastelee kaikkiin suuntiin. Kehottaisin kokoomuspuolueen edustajia perehtymään keskustalaiseen työelämän uudistuspoliittikkaan. Me lähdemme todellakin siitä, että molempia tarvitaan, sekä yrittäjiä että palkansaajia. Kun yritys menestyy, niin se antaa työtä ihmisille ja lisää turvallisuutta. Me pidämme tärkeänä, että työntekijät voivat osallistua yrityksen kehittämiseen ja ovat tietoisia yrityksen, siis työpaikkansa, tilasta. Työelämän uudistaminen ja kehittäminen on kuitenkin jatkuvaa prosessia eikä syvällistä uudistamista tapahdu tässäkin yhteydessä yhdellä kertaa, kuten jotkut tänään ovat näyttäneet uskovat.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lait, tilanteet ja käytännöt voidaan todella nähdä kovin eri tavoin riippuen siitä, minkälaisesta poliittisesta perspektiivistä niitä tarkastellaan. Ed. Isohookana-Asunmaa viittasi kotikuntansa Haukiputaan Martinniemen sahan tilanteeseen ja kyseli, kuinka tällainen laki saattaisi auttaa sahan nykyisessä tilanteessa ja tietysti samalla henkilökuntaa, joka sahalta on töissä. Henkilökohtaisesti Vapon hallintoneuvoston jäsenenä olen perehtynyt tuohon tilanteeseen varsin hyvin ja näen tämän asian aivan toisella tavalla. Tuolla sahalta henkilöstö ja johto ovat toimineet esimerkiksi yhteistyössä ikään kuin juuri siinä hengessä kuin tässä laissa odotetaan käyttäytyvänkin, siis toisin sanoen toimineet juuri yhteiseksi hyväksi. Siinä tapauksessa ei tietysti ole tällamoista lakia tarvittukaan, koska sitä on pidetty itsestäänselvyytenä. Mutta sitä varten

että on tilanteita, missä sitä ei ole, niin silloin on erinomaisen hyvä, että tällainen laki on olemassa.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Monissa yrityksissä riippuen siitä, minkälaiset sopimukset on olemassa, tämäntyyppistä käytäntöä, jota tämäkin laki nyt osittain parantaa, on olemassa. Mutta kuten moneen kertaan on tullut ilmi, niin on paljon sellaisia yrityksiä, joissa näin asianlaita ei ole. Tämä laki koettaa saada näihinkin samantyyppisen järjestelmän.

Työsopimuslakihan koskee kaikkia työntekijöitä, jotka ovat toisen palveluksessa, joten se todella koskee kaikkia, yhteistoimintalaki, kuten täällä on käynyt ilmi, yli 30 hengen yrityksiä.

Mitä tulee sitten sosiaalivaliokunnan rooliin, niin sosiaalivaliokunta on tietysti ottanut vastuun lakiesityksistä myös silloin, kun se on samaa mieltä kuin hallitus. Sekin on vastuun ottaminen asiasta. Jossakin kohdin se on, oikeastaan aika lukuisissakin kohdin, pykälä pykälältä puuttunut esitykseen, jopa esittänyt omia tulkintojaan, samoin vaikuttanut yleishenkeen, mikä on luotu sekä valtakunnallisesti että muutoin.

On tietysti eri asia, miten paljon esimerkiksi koulutuksesta on sanottu. Meikin olisimme halunneet sanoa siitä enemmän. Mutta toiset ovat sitten taas sitä mieltä, että koska tämä ei ole nimenomaan koulutuslaki, niin se on toisen paikan asia.

Mitä tulee pienyrityksiin, niin Suomessa pienyrityksen alkamisen kynnys on liian matala, mikä myös SYKL:n ja keskustapuolueen pitäisi ottaa huomioon. Kun nimi ja henkilötunnus annetaan, niin voidaan ruveta yrittäjäksi. Missään muussa sektorissa ei ole näin matalaa kynnystä. Tämä tuo sitten jossain vaiheessa ongelmia. Usein ne alkavat rahoituksesta. Viimeinen ongelma on sitten se, että tarvitaan työsopimuslakia ja yhteistoimintalakia, kun ruvetaan ihmisiä panemaan ulos. Mutta nimenomaan rahoituspuoleen ja yrittäjien koulutukseen näissä kysymyksissä pitäisi kiinnittää huomiota.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa totesi, että varsinkin pienyritykset, jotka harkitsevat uusien työpaikkojen perustamista, eivät niitä näiden lakiesitysten vuoksi kenties perustaisi. En kuule tätä väitettä ensimmäistä kertaa, mutta

en kuullut tällä kertaa, niin kuin en aikaisemminkaan ole kuullut sitä, mikä näissä lakiesityksissä estää uusien työpaikkojen perustamisen. Olisi todella mukava kuulla perusteluja ja yksityiskohtaisia käsityksiä, mitkä pykälät tässä estävät työpaikkojen perustamisen. Se on hämähäyttävä väite.

Toinen asia, jota en ymmärtänyt, oli koulutusasia. Tässä esityksessähän esitetään koulutusta irtisanomisen vaihtoehtona, joka on käytännön työelämässä hyvin käytetty jo tänä päivänä. Ihmisiä koulutetaan uusiin tehtäviin sen sijaan, että heidät irtisanottaisiin yrityksestä. Tietysti varsinkin suurissa yrityksissä tämä on yleinen käytäntö.

En ymmärrä, mitä ed. Isohookana-Asunmaa tarkoitti sillä, että valiokunnan olisi pitänyt pohtia konkurssiin menneen yrityksen velvoitteita kouluttaa työntekijöitä uusiin tehtäviin. Ymmärtääkseni konkurssiin mennyt yritys lopettaa toimintansa. Ei sellaisella yrityksillä ole mitään velvoitteita kouluttaa työntekijöitään.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin myös halunnut tarkempaa selvitystä ed. Isohookana-Asunmaan mainintaan, että 40 000 työpaikkaa jää perustamatta. Mistä tämä tällainen luku tulee ja millä aikavälillä tämä tapahtuu...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoro ei saa sisältää suoria kysymyksiä.

Puhuja: Kuitenkin tuntuu vähän siltä, että tämä luku on tuulesta temmattu ja perustuu ilmeisesti keskustapuolueen pelottelupropagandaan.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Pulliaiselle Martinniemi-asiasta. Olen todella hyvin pahoillani, että joudun toteamaan, ettei ed. Pulliainen ole todellinen Martinniemen sahan isäntä, vaan se on Rauma-Repola, joka on nyt vuokrannut Vapolle sahan sen jälkeen, kun edellinen hallitus tämän asian käsitteli ja pakotti Vapon ottamaan Rauma-Repolan sahan haltuunsa tämän vuoden loppuun mennessä. Vapo ei todellakaan ole tehnyt mitään muuta kuin täyttänyt velvoitteensa, eli se sahaa vuoden loppuun saakka. Minä halusinkin kysyä ed. Skinnarilta äskeisessä puheenvuorossa, miten näillä lakiesityksillä olisi voitu pa-

kottaa Rauma-Repola jotenkin toimimaan niin, etteivät nämä vajaat 300 ihmistä jäisi työttömäksi, niin kuin he nyt vuoden vaihteen jälkeen tulevat jäämään, koska silloin ehkä uutta isäntää ja vuokraajaa ei löydetä.

Koulutuksesta haluaisin todeta sen, että koulutus ei saisi olla kovin tiukasti irtisanomisen tai lomautuksen vaihtoehto, niin kuin se nyt tulee olemaan. Koulutusta tarvitaan, mutta ei voida ajatella, että irtisanomisen tai lomautuksen tullessa pannaan koulutukseen kuin koulutukseen. Jos ei tarvetta ole eikä mielekästä ole kouluttaa, niin silloin ei pidä kouluttaa. Nyt on käymässä juuri näin, että tästä tulee tällainen kolmas vaihtoehto.

Sitten tähän 40 000:een. Se on yleisesti esitetty arvio, eikä perustu keskustalaiseen propagandaan toisin kun kokoomus kuvittelee.

Ed. Kankaniemi: Herra puhemies! Meillä eduskunnan käsittelyssä on nyt todellinen byrokratian kukkanen, joka on syntynyt teknokraattien käsissä. Työelämän uudistuslait ovat säilyneet sosiaalivaliokunnassa lähes täysin sellaisina kuin ne sinne täältä lähetettiin. Sosiaalivaliokunta tai oikeammin sen enemmistö oli sellaisessa hallituksen kuristusotteessa, että mitkään järkevät muutosesitykset eivät saaneet valiokunnan enemmistön tukea. Niinpä meillä nyt on ensimmäisessä käsittelyssä puoluepoliittisista lähtökohdista ja intohimoista siinnyt paketti, jossa on yhden hallituspuolueen tahdon mukaista äärimmilleen vietyä holhouspolitiikkaa ja toisen hallituspuolueen ihannoimaa markkinavoimien vapautta mestarillisesti sekoitettuna. Tällaista tarjotaan nyt suomalaisille työpaikoille rakennemuutoksen hallinnan nimissä.

Työelämän uudistus sisältää sellaisia lakeja, joiden laatiminen sellaisella perustalla lepäävältä hallitukselta, jollainen Holkerin hallitus on, on täysin mahdoton. Tulos ei voi olla muuta kuin sekava, ristiriitainen ja tulkinnanvarainen. Juuri tällainen luonnehdinta sopii nyt käsiteltävinä oleviin esityksiin. Valitettavasti sosiaalivaliokunta ei halunnut korjata hallituksen esitystä eikä edes mietinnössään onnistunut saamaan selkeitä tulkintoja ristiriitaisuuksiin.

Keskustelun alussa tuli selkeästi esille ehkä kaikkein pahin ristiriita, kun valiokunnan puheenjohtaja ed. Skinnari tulkitsi yhteistoimintalain 6 §:n 2 kohtaa omalla tavallaan ja vastauspuheenvuorossaan ed. Sasi toiselta puolen salia omalla tavallaan, täysin ristikkäin. Tämä ei va-

litettavasti ole ainoa ristiriitainen, epäselvä tulokinnanvarainen kohta. Tällaisia kohtia löytyy muitakin, muun muassa määräykset neuvotteluvollisuudesta fuusioiden yhteydessä ja myös koulutusvelvoitteen ja siihen liittyvän rahoitusvastuun osalta. Lisäksi myös ankarien sanktioiden yhteensovitus jäi avoimeksi aika vakavalla tavalla valiokunnan työn jälkeen.

Tietysti on niin, että juuri yt-lain kruunaa uusi 15 a §. Tämä on hyvin merkittävä asia, johon täällä keskustelussa ed. Taina kiinnitti huomiota, tosin vääristä lähtökohdista, kun hän totesi, että mikään ei itse asiassa muutu. Tämä on se kaikkein merkittävin asia, että yt-lakiin tulee uusi 15 a §, joka sanktioi kaikki, jopa menettelytavat, jotka hyvin tarkasti on laissa määritellyt. Nyt ne tulevat jopa 20 kuukauden palkkaa vastaavalla hyvityksellä sanktioiduksi sen lisäksi, että irtisanomismenettelylaissa ja työsopimuslaissa on omia sanktiopykälä, joiden yhteensovitus on valiokunnassa jäänyt kovin hatarasti mietityksi.

Sosiaalivaliokunnassa istuu ahkeria ja kyvykkäitä edustajia. Kuitenkin on todettava, että nuo kyvyt suuntautuvat erityisesti sosiaaliturvaan ja muihin varsinaisen sosiaalipolitiikan kysymyksiin. Työsopimuslaki ja yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki ovat kuitenkin pääosin muuta kuin sosiaalipolitiikkaa. Ne ovat ensi sijassa juridiikkaa sekä elinkeino-, talous- ja muuta yhteiskuntapolitiikkaa. On syvästi valitettavaa, että sosiaalivaliokunta käsittelee tällaisia koko kansaamme ja kansantalouttamme sekä pääosaa kansastamme yksilöinä koskevia lakiesityksiä ilman, että siellä on yhtäkään yrittäjää tai pienen ja keskisuuren yritystoiminnan parissa tahi edes elinkeinoelämää lähellä toiminnutta jäsentä. Työntekijä- ja toimihenkilöpuoli on valiokunnassa hyvin edustettuna. Mutta edes entinen yrittäjäpuolue kokoomus ei ole nimennyt valiokuntaan yhtään yrittäjäedustajaa. Voidaan kysyä, voiko sosiaalivaliokunnalta siis vaatiakaan kovin asiantuntevaa ja perusteellista kykyä paneutua tämän päivän pienen ja keskisuuren ja muunkin yritystoiminnan näkökulmasta tällaiseen työläinsäädäntöön, josta nyt on kysymys.

Kun hallituksessa työelämän lakeja valmistellessa ministeriryhmässä ei myöskään yrityspuolen asiantuntemus ole ollut varsin suurta ja näiden asioiden todelliset asiantuntijat, työmarkkinaosapuolet, lähes täysin valmistelussa sivuutettiin, tulokseksi syntyi epämääräinen kasa pykälä, joista viimeisenä on tuo ankara ran-

gaistussäännös. Tämä on murheellista. On todella huolestuttavaa vastuuttomuutta se, että tulokinnanvaraiset säännökset ankarasti sanktoidaan. Voidaan kysyä, onko Suomi enää oikeusvaltio, kun näin voi tässä talossa tapahtua.

Käsiteltävänä olevat lait koskevat varsin puhtaasti työelämän sisäisiä kysymyksiä. Tämän johdosta on välttämätöntä käytännön elämässä toimivan lopputuloksen saamiseksi, että asiaan valmistelussa käytetään parasta mahdollista asiantuntemusta. Valitettavasti näin ei nyt tapahtunut. Sosiaalivaliokunnassa kuulumme yli 70 asiantuntijaa. Tavattoman monet asiantuntijat olivat valmistautuneet erittäin huolellisesti, itse asiassa kaikki, lausuntonsa antamiseen. Monilla oli ja monilta valiokunta pyysi kirjalliset muutosesitykset niin itse lakitekstiin kuin myös perusteluihin. Niitä myös saatiin. Mutta mitään todellisten asiantuntijoiden esitystä ei valiokunta hyväksynyt. Teetettiin valtavasti turhaa työtä. Hallituksen esitys toettiin monilta keskeisiltä osilta epäselväksi ja tulokinnanvaraiseksi monesta suusta. Hallituspuolueiden sisäinen kädenvääntö oli kyllä kunnioitusta, ajoittain jopa hilpeyttä, herättävää. Sen sijaan lopputulos ei naurata. Sosiaalivaliokunnan mietintöön jäi useita aukkoja. Niitä ei tietoisesti haluttu ratkaista. Tällainen menettely on edesvastuutonta lainsäädäntötyötä. Näin eduskunta antaa, jos se lait valiokunnan esityksen mukaisina hyväksyy, tietoisesti sille itselleen kuuluvan vallan oikeusistuimille. Ne joutuvat pakon edessä tulkitsemaan epäselvää lainsäädäntöä ja näin tehdessään käyttävät poliittiselle päätöksentekijälle kuuluvaa valtaa. Vakavinta on se, että kun ratkaisut joudutaan hakemaan oikeuskäytännön perusteella, joutuvat niin työntekijät kuin yrityksetkin elämään epätietoisuuden vallassa vuosikausia lopullisia päätöksiä odotellessaan. Nykyinen rakennemuutoksen aika ei tällaisia odotuksia siedä. Vahingot ovat arvaamattoman suuret. Tästä kärsivät sekä yritykset että työntekijät.

Sosiaalivaliokunta ei pyynnöistä huolimatta saanut kansainvälistä vertailua vastaavien lakien sisällöstä muissa teollisuusmaissa. Hallituksen esitykseen sisältyvät vertailutiedot ovat äärimmäisen puutteellisia. On väitetty, että ne ovat osin jopa harhaanjohtavia. Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti selvitti omassa kirjallisessa lausunnossaan vastaavia säännöksiä eri maissa todeten mm. seuraavaa: "Hallituksen esityksen perusteluissa kansainvälinen katsaus koskee vain tuotannolliseen työsuhte-

turvaan liittyviä irtisanomisosikeuden rajoituksia, ei sen sijaan 'ILO:n irtisanomissuojan selostusta lukuun ottamatta' esityksen kahta muuta pääkysymystä, irtisanomisaikoja ja neuvotteluvollisuutta."

Hänen katsauksessaan on muutoin todettu, että mitään kalenteriaikaan perustuvia määräaikoja ei Ruotsissa neuvotteluvollisuuteen näissä asioissa kuulu. Edelleen hän toteaa, että Norjassa ei neuvotteluvollisuudesta ole säännöksiä laissa. Tanskassa vastaavissa säännöksissä on otettu huomioon erityisesti yrityksen koko siten, että menettelytavat ovat kohtuulliset erikokoisissa yrityksissä. Meillähän esitys on tavattoman jyrkkä ja kaavamainen ja kohtelee vaikeuksissa olevia pieniä, siis 30 työntekijän yli olevia, yrityksiä koosta riippumatta yhtä jäykästi ja yhtä kaltoin, ovat ne missä taloudellisessa asemassa tahansa. Neuvotteluvollisuuteen ei Tanskassakaan sisälly mitään määräaikoja kuten ei muissakaan Länsi-Euroopan maissa ehkä Ranskaa lukuun ottamatta.

Suomessa ollaan menossa Holkerin hallituksen johdolla siis maailman tiukimmin säännelyihin muoto- ja määräaikamenettelyihin sekä ehkä ankarampiin rangaistuksiin kuin missään muualla maailmassa. Kyseenalaista kunniaa maaillemme!

Sosiaalivaliokunta kuuli asiantuntijoina myös valtiovarainministeriön kansantalousosaston korkeinta virkamiesjohtoa sekä taloudellisten tutkimuslaitosten edustajia. Hallitushan omassa esityksessään on jättänyt kokonaan selvittämättä uudistusten vaikutukset kansantalouteen, työllisyyteen, yritysten kasvavaan ulkomaille siirtymiskehitykseen, aluepoliittisiin vaikutuksiin jne. Myöskään nämä korkeat kansantaloustieteilijät eivät rohjenneet näitä kysymyksiä arvioida muutoin kuin lausahduksella "hyvin menestyville yrityksille ei tällä uudistuksella ole sanottavia vaikutuksia", kuten eräs korkea virkamies mainitsi. Tämä on varmasti totta. Neste, Nokia, Kone ja muut suuryhtiöt kyllä pystyvät täyttämään lähes minkälaiset velvoitteet tahansa, jotka täällä keksitään, ja niillä on jopa varaa maksaa vaikka 100 työntekijää ulos 20 kuukauden palkkapussi kourassa milloin tahansa. Mutta mitkä ovat tällaisten lakien vaikutukset pieniin ja keskisuihin esim. tekstiili-, vaatetus-, kenkä- tai vastaavien alojen yrityksiin tai rakennusalan yhtiöihin? Kun työmaat ovat lyhyitä tai työt perustuvat täysin viikon parin mittaisiin alihankintatöihin, siis sellaisiin töihin, joista tilauksia on ehkä pariksi viikoksi, ei näillä yrityk-

sillä voi olla varaa kuukausien neuvotteluaikoihin, kun ongelmat iskevät päälle, niin kuin tänä päivänä valitettavan usein tiedämme tapahtuvan eri puolilla maata. (Ed. P. Lahtinen: Ei se valittamisesta parane!) — Ei se parane valittamisesta, mutta ei se myöskään rikolliseksi tekemisestä parane. — Kaikki työpaikat ja monilla paikkakunnilla koko yritystoiminta ovat tällöin vaakalaudalla. Kenen etu on ajaa suomalainen yrittäjä pakkorikolliseksi? Monet todelliset asiantuntijat totesivat valiokunnassa, että esitettyjä sekavia määräyksiä on mahdoton noudattaa. Kuitenkin ne ovat laissa ankarien sanktioiden saattelemina. Tällaista lainsäädäntöä en voi hyvällä omallatunnolla olla säätämässä.

Yhteistoimintalaki on epäonnistunut niin pahoin, että se tulisi palauttaa uudelleen kolminkantaperiaatetta noudattaen valmisteltavaksi. On ilo todeta, että jos eduskunta meidän myöhemmin tekemämme esityksen hyväksyy ja tämän yhteistoimintalain muutosesityksen hylkää ja palauttaa valmisteltavaksi, niin ministeri Kanervan lupauksen mukaan se valmistellaan kansainvälisten sopimusten edellyttämää kolminkantaperiaatetta noudattaen. Silloinhan me saamme hyvän, toimivan uuden esityksen tänne ministeri Kanervan lupauksen mukaisesti, niin kuin täällä moni edustajakin, lähes kaikki jotka ovat puhuneet, ovat korostaneet tätä asiallisten kansainvälisten sopimusten edellyttämää valmistelutapaa, josta hallitus nyt hämmästyttävällä tavalla luopui tässä yhteydessä. Yhteistoimintalaki ei kerta kaikkiaan ole toimiva eikä sisällä oikeusvaltion lainsäädännölle asetettavia perusvaatimuksia. Yhteistoiminnan kehittäminen on tärkeää kaikissa yrityksissä, mutta se ei pakkolainsäädännöllä onnistu. Se on yhtä vaikeaa kuin sinapin syöttäminen kisalle.

Puuttumatta tässä yhteydessä vielä lakien ja mietinnön yksityiskohtiin tarkemmin on syytä korostaa sitä, että osa-aikatyön jatkuvasti lisäntyessä tulee osa-aikatyöntekijöiden asemaan ja turvaan kiinnittää vakavaa huomiota. Osa-aikaistaminen lienee yleisintä kaupan alalla, jossa palkkataso on alhaisin. Tämän alan työntekijöille pakollinen osa-aikaistaminen merkitsee usein ylipääsemättömiä vaikeuksia. Matala palkka puolitetään ja työttömyysturva on erittäin heikko tällaisissa tapauksissa. Tämä on yksi kipeimpiä ongelmia tänä päivänä, ja tähän olen vastalauseessanikin kiinnittänyt vakavaa huomiota. Valitettavasti valiokunta ei siihen riittävän vakavasti kiinnittänyt oma-aloitteisesti

huomiota, ja tänään, kun valiokunnassa yritettiin käsitellä ed. Törnqvistin tätä asiaa koskevaa lakialoitetta, kannatin tuon aloitteen pikaista käsittelyyn ottamista, mutta valitettavasti tämä osa-aikaisten kipeä ongelma ei aloitteen tekijöitäkään näyttänyt todella liikuttavan, koska aloitteen tekijätkin olivat hylkäämässä tuon käsittelyynoton. Hävettää hieman heidän puolestaan.

Herra puhemies! Kun hallituksen erityisesti yt-lain osalta huono esitys ei valiokunnassa parantunut, tulee sitä korjata täällä täysistuntokäsittelyssä. Jos korjauksia ei täälläkään saada aikaan, tulee yt-laki hylätä kokonaan edellyttäen asiantuntemuksella huolellisesti valmisteltua ja vastuullisuutta osoittavaa uutta esitystä työelämän uudistamiseksi tältä osin.

Muilta osin ja yksityiskohtien suhteen viitataan sosiaalivaliokunnan mietintöön jättämäni vastalauseen perusteluihin ja muutosesityksiin, joihin palaan myöhemmissä käsittelyvaiheissa.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ajattelin esittää ed. Kankaanniemielle, koska pidän häntä yleensä tolkullisena, joitakin näkökohtia. Ensinnäkin hän kaipasi kansainvälisiä vertailuja, mutta kun niitä ei ollut tullut ainakaan häntä tyydyttävästi, niin hän oli kuitenkin valmis sanomaan, että Suomessa on maailman tiukin järjestelmä tämän jälkeen.

Mitä tulee sitten oikeusjuttuihin, niin Suomessa on yli kaksi miljoonaa palkansaajaa, ja tilastojen mukaan parisataa asiaa käsitellään oikeusasteissa. Yhteistoimintalain osalta, joka on ollut kymmenen vuotta voimassa, asiantuntijoista ei kukaan muistanut, että olisi ensimmäistään prosessia vireillä, joten Kankaanniemi voi laskea, kuinka monta 0, ... tulee sitten vuotta kohti näitä juttuja, joita käsitellään palkansaajien osalta. Ei tule edes yhtä kuntaa kohti yhtä, kun niitäkin on lähes 500.

Mitä tulee sitten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen käsittelyyn, niin näidenkin lakiesitysten osalta heillä on ollut monta tilaisuutta esittää omat näkökantansa. Mutta he ovat eri mieltä. Jonkun pitää silloin ratkaista. Ei kolmikantaperiaatte tarkoita sitä, että he ovat kaikissa asioissa samaa mieltä, vaan tärkeintä on se, että kaikki osapuolet ovat tässä todella mukana.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kysymykseen, miksi — tai ei se kysymys ollut, kun ei saanut esittää,

mutta asiaan, miksi — yt-laki ei ole vielä aiheuttanut oikeudenkäyntejä, on aivan selvä syy. Kun laissa ei ole sanktiopykälää, on ollut turha lähteä sen perusteella oikeutta käymään. Siinä ei ole saanut mitään tulosta aikaiseksi. Nyt lakiin on tulossa erittäin ankara sanktiopykälä, ja se tuo varmasti oikeustapauksia, jotka sitten kymmenen vuoden päästä voidaan ed. Skinnarin kanssa tarkistaa. Niitä varmasti on enemmän kuin 400, niitä voi olla jopa tuhat, ja paljonko muuta murhetta siitä tulee ja vaikeuksia työpaikoille?

Mitä kolmikantaperiaatteeseen tulee, se tuli meille varsin selvästi eri osapuolilta, nimenomaan sekä työntekijä- että työnantajajärjestöjen osalta, että he eivät voineet sanoa, että kolmikantaperiaatetta olisi lakien valmistelussa noudatettu, ja tästä ei kannata enää kiistellä. Se on niin selkeä asia, että sitä ei ole noudatettu niin kuin olisi kohtuudella pitänyt, ja lopputuloshan sen osoittaa, että lakipaketti on ristiriitoja täynnä. Tällaista periaatetta noudattaen ei olisi näin ristiriitaisia lakiesityksiä meille tullut.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemielle sen verran, että oikeusvaltio on vain valtaa pitävien oikeusvaltio. Siitä voimme kaiketi olla yhtä mieltä.

Noin vuosi sitten valitin kovasti täällä pöytäkirjassa, että kukaan ei puhu työtä tekevien ihmisten puolesta; itse tunsin olevani lähes ainoa. Tänä iltana on tämä asia ja puute lähestulkoon korjattu, ja pidän sitä hyvänä, että käydään tällaista keskustelua.

Tässä keskustelussa ainakin minä olen ihmetellyt kovasti keskustapuolueen asennetta taikka ed. Anttilan asennetta. Hän on ollut kovasti yritysten puolesta, ja jos nyt vähän karkeasti sanoa, työntekijöiden terroria vastaan. Kepu ei ole kuitenkaan kovasti nähnyt huolta siitä, miten nämä asiat työntekijöitä ja heidän oikeuksiaan koskettelevat työelämässä. Kun ed. Anttila puheenvuorossaan melko voimallisesti tuki teollisuutta eli kumarteli sinnepäin, yleensä käy niin, että silloin tekee jotakin muuta toisaalle. Kun kuitenkin teollisuudessa varmasti on myös kepulaisia työntekijöitä — itse tunnen ainakin kaksi — minä uskoisin, että myös heidän pitäisi tällaisessa keskeisessä asiassa kuin työelämän uudistamisessa hieman selkeämmin tarkastella omaa poliittista linjaansa myös tähän suuntaan, ellei kysymys sitten liene vain avoimesta kosimisesta työnantajan suuntaan ja siten äänen katalistelusta.

Ministerien kannat ovat olleet minusta sellaisia, että niistä pitäisi tässä yhteydessä, kun työelämästä puhutaan, jokin sana sanoa, koska he ovat taas kerran vaatimassa meitä työläisiä luopumaan palkkojen korotuksista ja ovat vaatineet rajoituksia talouspolitiikkaan siten, että sillä hidastettaisiin kulutuskysyntää, mutta toisaalta sitten he eivät kovastikaan ole puuttuneet niihin irtisanomisiin, lomautuksiin tai lyhennettyihin työviikkoihin, joita tässä maassa hyvin runsaasti, lähes viikottain, esiin nousee, vaikka kuitenkin sitten valtiovallan erityisessä suojelussa työ on. Siitä hieman potkaisisin ministeriinhin päin. He ovat myös painostamassa työntekijöitä siirtotyöläisiksi, ottamaan työtä vastaan maan kolkasta mistä hyvänsä ja mitä työtä hyvänsä.

Jokin aika sitten tehtiin eduskunnassa ratkaisuja, joissa työttömyyseläkeikäraja muutettiin 60 vuoteen. Minusta tässä tilanteessa olisi ollut edullista se, että olisimme säilyttäneet eläkeikärajan 55 vuotena, kun ei ole mahdollista se, että työpaikat turvataan. Tällaista lakiahan ei tarvita, mikäli työpaikat turvataan. Se tarvitaan ainoastaan siinä tapauksessa, että työnantajat eivät ole halukkaita palkkaamaan työntekijöitä töihin.

Samanlaista linjaa tuntuu nyt olevan valtiokunnalla ja varmasti ministeriöilläkin työelämän lakien uudistuskäsittelyssä. Kun tällaisten lakien tekeminen ja valmisteleminen ei välttämättä ymmärtääkseni olisi tarvinnut edes hallituksen ja valiokunnan käsittelyä, näin vaatimattomat lait olisi voitu aivan yhtä hyvin neuvotella ja keskustella suoraan työmarkkinajärjestöjen kesken. STK ja SAK olisivat voineet nämä aivan hyvin ratkaista keskenään. Kun ed. Skinnari täällä vähän pennaili fiksuilla nimillä, niin minäkin. Koska STTK:n puheenjohtaja Jorma Reini on näin maininnut, uskalsin sen täältä pöntöstä sanoa. Jottei ed. Skinnari nyt jää vaille sitä tietoa, jonka äsken ilmaisin, sanoin, että työmarkkinajärjestöt olisivat voineet ilman hallitusta ja valiokuntaa päättää nämä lakiehdotukset, jotka nyt ovat täällä käsittelyssä.

Minäkään en siis kovasti kannu suurta huolta siitä, että lakiehdotukset nyt kauheasti huonontaisivat työntekijöiden oikeuksia, mutta eivät niitä parannakaan nämä muutokset, jotka nyt täällä käsittelyssä ovat. Sitä olisin tietysti toivonut sen kovan polemiikin ja mellakan jälkeen, joka silloin oli, kun hallitusohjelmaa rakennettiin vuosi sitten, työelämän uudistamisesta. Silloin käytiin kova meteli ja pidettiin kauheata

meteliä siitä, että nyt tehdään todelliset työelämän uudistukset. Nämä eivät nyt sitten oikeastaan minusta vastaa sitä meteliä, joka silloin käytiin. Tässä on nyt annettu periksi oikein todella. Nämä tuovat ristiriitoja, tai ristiriidat säilyvät niistä tulkinnoista, joita työelämässä tänäkin päivänä on. Nämä eivät nyt niitä poista. Silloin aina, kun kysymys on siitä, että työntekijät käyvät oikeutta omista eduistaan, he yleensä häviävät siinä tilanteessa paljon. Useimmiten on tilanne se, että työntekijä on jo työpaikan ulkopuolella käymässä oikeutta työnantajan kanssa siitä, ovatko oikeudet irtisanomiseen olleet riittävät. Silloin työntekijä kärsii, ja näillä ehdotuksilla ei asiaa ainakaan paremmaksi muuteta.

SKDL:n nimelläni kulkeva lakialoittepaketti ei ole saanut kovin paljon hallituksen huomiota, vaikka sen aloitteet perustuvat SAK:n 80-vuotisjuhlakokouksen asettamiin yksimielisiin tavoitteisiin. Olisin toivonut, niin kuin silloin, kun lakiesitystä tein, toivoin täällä käyttämässäni puheenvuorossa, että edes sosialidemokraatit olisivat voineet olla sen takana, koska se on yksimielisesti SAK:n juhlakokouksessa asetettu. Ei se näytä riittävän.

Joka tapauksessa lakipaketissa eli aloitteissa ehdotetaan, että määräaikaisten työ sopimusten ja koeajan käyttöä rajoitetaan, työnantajalle säädettäisiin velvollisuus huolehtia työntekijöiden ammatillisesta täydennys-, jatko- ja uuden koulutuksesta sekä parannettaisiin työntekijän suojaa pakkolomautuksessa liittämällä lomautukseen palkanmaksu kahden viikon ajalta, irtisanomisiin liitettäisiin uudelleensijoitus- ja -koulutusvelvollisuus, säädettäisiin selväpiirteinen vuorojärjestys työn vähyteen perustuvissa irtisanomis- ja lomautustapauksissa, pidennettäisiin irtisanomisaikoja ja kumottaisiin työnantajan erityinen irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä, kumottaisiin työnantajan oikeus purkaa työ sopimus työtaistelun vuoksi.

Edelleen luottamusmiehelle tai luottamusmiehille siirrettäisiin tulkintoikeus eräissä työ sopimuslain säännösten soveltamisissa. Yhteistoimintalakiin esitetään ammatillisen uuden-, täydennys- ja jatkokoulutuksen järjestämiseksi, että lain alaisiin yrityksiin perustettaisiin koulutusrahasto, johon siirrettään osuus yrityksen palkkasummasta. Rahaston käytöstä päätettäisiin yhteistoimintamenettelyä noudattaen. Esitetään myös irtisanomismenettelystä annetun lain korvaamista uudella kattavalla

työsuhdeturvalailla, joka tähtää työsuhteen katkeamattomuuden periaatteen toteuttamiseen ja yhtenäistäisi ja tehostaisi korvausjärjestelmiä.

Siinä olivat aloitteen keskeiset kohdat, ja näillä muutoksilla olisi ollut todellista vaikutusta työelämässä, sellaista vaikutusta, jota ainakin SKDL:n eduskuntaryhmä olisi edellyttänyt.

Verstaalla, kun yhteistoimintalakia ja sitä koskevaa keskustelua on käyty, on todettu, että yhteistoimintalakia on turha pyrkiä parantamaan, koska se on niin huono, eli se pitäisi pistää uudelleen pakettiin ja tehdä kokonaan uudestaan.

Tässä keskustelussa juuri häppäissyt ed. Skinnari totesi, että pitäisi antaa työnantajalle airoja nyt käsiteltävillä lakiehdotuksilla, jotta se voisi soutaa työntekijöiden kanssa samaan suuntaan. Epäilen tätä näkemystä, että se olisi oikea. Nimittäin yhteistoimintalakia on nyt jo niin joustavasti toteutettu työelämässä, kuin se suinkin on ollut mahdollista, ja myös ed. Skinnari voi nähdä, mitkä ovat sen tulokset: 140 000 työtöntä. Siis pelkät kuvitelmat eivät johda työläisten etujen eteenpäin menoon. Vuorineuvokset ovat osanneet hoitaa tässäkin suhteessa asiansa huomattavasti paremmin. He ovat saaneet omat tavoitteensa kyseisiin päätöksiin.

Kun ed. Kimmo Sasi alkuillasta käytti puheenvuoron, uskon hänen olevan siinä asiassa aivan oikeassa, että laitehankintojen kohdalla ei meidän sormiamme hyväksytä siihen soppaan, olemme me sitten täällä salissa mitä mieltä hyvänsä, myös sosialidemokraatit. Työnantajat varmasti pitävät sen oikeuden itsellään. Me olemme ajaneet vuosisadan alusta lähtien sitä, että voisimme näihin vaikuttaa, mutta siihen meidän ei ole annettu vaikuttaa.

Kun myös ed. Skinnari totesi, että hallituksen ehdotus on yhteistoimintaa, en ole valmis allekirjoittamaan sellaista yhteistoimintaa, jossa toinen osapuoli luopuu kaikista tavoitteistaan. Tämä yhteistoiminta voi sopia hallituspuolueille, mutta ei se sovi työpaikoille, joilla työläiset itse käyvät taistelua jokapäiväisestä leivästä ja siten myös työpaikastaan. Tästä olisi pitänyt olla kyse myös hallituspuolueilla eikä vain yhteistoiminnasta hallituksen sisällä.

Arvoisa puhemies! Täällä on epäilty, että laki estäisi yhteistoiminnan yrityksissä. Minä toteaisin, että aina voi toimia lakia paremmalla tavalla. Siitä on täällä turha hurskastella. Miten se nyt voisi olla vaaraksi? Laki laaditaan niitä tapauksia varten, joissa työnantajat irtisanovat, lomauttavat tai lyhentävät työviikkoa vain taloudellisten hyötynäkökohtien vuoksi eivätkä

ole vastuullisesti ottaneet yhteiskunnallista tehtävänsä, käyttäytyvät epäoikeudenmukaisesti, jopa rasistisesti, työntekijöitään kohtaan. Tästä syystä lait ovat välttämättömiä eivätkä siksi, että työnantajat toimisivat liian oikeudenmukaisesti tai demokraattisesti. Toivon, että kerrotte tämän niille työnantajillenne.

Ed. T a i n a : Herra puhemies! Tämän lakiesityksen käsittelyssä, näissä keskusteluissa, on saanut sellaisen vaikutelman, että tässä tehdään tekemällä kärkeästä härkänen monilla tahoilla ja monista pykälistä. Pitkän valiokuntakäsittelyn aikana oli myös hämärtymässä käsitys siitä, ketä varten työelämlainsäädäntö oikein on olemassa ja ketä varten sitä kehitetään.

Kysymys on tietysti työelämän säätelystä risitiiritojen välttämiseksi, emmekä me tee lakeja korkeimpia oikeusasteita tai järjestöjen riitoja varten, vaan jokapäiväistä työelämää varten. Onneksi järjen käyttö on sallittua työpaikoilla ja toivottavasti täällä eduskunnassa ja lukutaito Suomessa on melko korkealla tasolla. Näihin lakiesityksiin sisältyvät muutamat pykälämuutokset eivät mielestäni ole sekavia eivätkä tulokinnanvaraisia, ellei niin haluta välttämättä nähdä ja ellei sitten haluta esimerkiksi vasemistolaisen ammattiyhdistysliikkeen sisäisten kilpailuasetelmien kannalta ongelmia välttämättä esiin nostaa.

Mielestäni kiista kone- ja laitehankintojen henkilöstövaikutusten neuvottelusta on paras esimerkki käytännössä sentään suhteellisen merkityksettömän asian paisuttamisesta ongelmaksi. Nyt voimassa olevan lain mukaan neuvotellaan kone- ja laitehankinnoista yt-menettelyssä. Tämän uuden esityksen mukaan neuvotellaan henkilöstövaikutuksista. Se että lakiesitys määrittelee neuvotteluajat, jos asioista ei päästä sopimukseen, on uutta ja muuttaa tietysti tämän pykälän käytännön merkitystä. Kun on hyväksytty tavallaan periaate siitä, että yli kymmenen henkilön irtisanominen, osa-aikaistaminen tai lomauttaminen yli 90 päiväksi edellyttää tarvittaessa kolmenkin kuukauden neuvotteluja ja tämä sama periaate koskee myös laitehankintojen vastaavia henkilöstövaikutuksia, en näe käytännön työelämän kannalta tässä mitään ongelmaa sen enempää työntekijöiden kuin työnantajienkaan kannalta enkä siis ymmärrä sitä kohua ja keskustelua, jota tämän asian ympärillä on tänäänkin käyty.

Herra puhemies! Toivon vilpittömästi, että järjestöt toimivat aktiivisesti päätöksentekijöi-

hin päin. Etujärjestöjen tehtävä on tietysti puolustaa jäsentensä etuja. Päätöksentekijät tarvitsevat päätöksenteon perustaksi tietoja ja näkemyksiä niiltä, joita lakiesitykset kulloinkin koskevat. Toivoisin vain, ettei asioita kärjistettä, ja ennen kaikkea, ettei asioista esitetä paikkansa pitämätöntä tietoa, niin kuin tämän asian ympärillä on tapahtunut.

Yrittäjäjärjestöt ovat arvostelleet muun muassa sitä, ettei vanhaa työntekijää voitaisi näiden uusien lakipykälien mukaan irtisanoa yrityksen modernisoituessa. Ymmärtääkseni nyt voimassa olevan työsopimuslain mukaan ei myöskään voida vaihtaa työntekijää, vaan irtisanomiselle on oltava joko yksilöstä tai yrityksestä johtuvat perusteet. Näihin perusteisiin ei esityksessä tehdä mitään muutoksia, vaan näitä pykälää selkiytetään. Mielestäni olisi tärkeää, että myös yrittäjien järjestöt antaisivat jäsenistölleen esityksestä tältäkin osin oikeaa tietoa. Ja tietysti toivoisin samaa keskustapuolueelta, joka täälläkin on esittänyt uhkakuvia siitä, että tämä esitys jollakin tavalla todella estäisi uusien työpaikkojen syntymisen. Ilmeisesti he viittaavat tähän irtisanomisperusteiden selkiyttämiseen.

Tämän lakiesityksen mukaan tulee selvittää työn vähentyessä se, tarvitseeko työnantaja muissa tehtävissä uusia työntekijöitä, joihin irtisanottava voitaisiin kouluttaa. Mielestäni tämäkin on suhteellisen selkeästi lakiesityksessä sanottu. Tällainen koulutuskäytäntöhän on useissa yrityksissä käytössä jo tänä päivänä.

Pienyrittäjistä esimerkiksi kampaajat, joilla on usein kahden tai kolmen työntekijän yrityksiä, ovat olleet huolissaan siitä, etteivät pysty kouluttamaan työntekijää uuteen tehtävään eivätkä tarjoamaan uutta työtä työn vähentyessä, niin että yhden on lähdettävä. Eihän tämä lakiesitys tällaisessa tilanteessa aseta mitään koulutusvelvoitetta yrittäjälle, joten yrittäjien, pienyrittäjien, huoli tässä suhteessa on täysin turha.

On myös arvosteltu kuuden kuukauden irtisanomisaikaa. Ja yleensäkin voi todeta, että tätä esitystä julkisuudessaakin arvosteltaessa on puhuttu maksimijaoista. Esitys pidentää irtisanomisaikaa niiden työntekijöiden kohdalla, jotka ovat olleet saman työnantajan palveluksessa yli yhdeksän vuotta. Ja kuuden kuukauden irtisanomisaika on niillä työntekijöillä, jotka ovat olleet saman työnantajan palveluksessa yhtäjaksoisesti yli 15 vuotta. Tämä tuntuu olevan yrittäjille aivan uusi asia.

Kysyin eräältä pienyrittäjältä, olisiko hänen helppo sanoa irti työntekijä, jonka kanssa on

tehnyt työtä yli 15 vuotta ja pitikö hän työntekijän kannalta kohtuuttomana tällaisessa tilanteessa puolen vuoden irtisanomisaikaa. Tämä yrittäjä piti kysymystä huonona esimerkkinä lain vaikutuksista ja kärjistyksenä minun puoltani. Minun mielestäni kysymys kuvaa kyllä juuri tätä lakimuutosta eikä ole kärjistys. Sen sijaan pidän itse kärjistyksenä sitä, että irtisanomisaajan pidentymistä arvosteltaessa aina jätetään mainitsematta se, ketä pidennys koskee.

Yleisesti ottaen olen sitä mieltä, että meillä on liian monimutkainen työolainsäädäntö, ja sitä on syytä yksinkertaistaa. Nyt tehtävät muutokset muutamiin pykäliin eivät muuta radikaalisti voimassa olevia lakeja, vaan osin selkiyttävät niitä. Täällä on väitetty, että yhteistoimintalain muutos toisi lisää byrokratiaa. Koska tätä lakia ei sovelleta joka päivä, vaan sitä sovelletaan vain poikkeustilanteissa suurten muutosten yhteydessä, ei huoli ole kovinkaan aiheellinen, enkä usko, että mistään byrokratian lisääntymisestä on kysymys. Mielestäni on kuitenkin näiden molempien lakien kohdalla seurattava sitä, miten ne käytännössä vaikuttavat, ja jos todetaan, että esim. byrokratia on lisääntynyt, niin on tietysti ryhdyttävä uudistamaan esityksiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ulkoasiainvaliokuntaan

12) Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koskevan konvention eräiden muutosten hyväksymistä

tarkoittava hallituksen esitys n:o 57;

lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää asiasta perustuslakivaliokunnan lausunto

13) Ehdotuksen virkarikoslainsäädännön uudistamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 58; sekä

sosiaalivaliokuntaan

14) Ehdotuksen laiksi sairausvakuutuslain 5 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Lapiolahden ym. lakialoite n:o 52.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

seuraavaan täysistuntoon

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20;

ensi perjantain täysistuntoon

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21;

seuraavaan täysistuntoon:

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22;
ja

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23;

ensi perjantain täysistuntoon

19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24;
sekä

seuraavaan täysistuntoon

20) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6;

21) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5;

22) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6;

23) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9;

24) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5;

25) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6;

26) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 7; ja

27) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 8.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 20.55.

Täysistunto lopetetaan kello 20.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin

